

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLEKTEN SØBERG

SLEKTEN SØBERG

*Større nybrott for landet
enn det som dyrkes ved plog,
pløydes med barneøyne
mot blanende fjell og skog.*

SLEKTEN SØBERG

og litt om dens liv og levned fra 1600-tallet
og framover.

Ved

OTTO T. SØBERG

INNLEDNING

Slekten gjenspeiler anlegg og egenskaper vi selv er bærere av. De dårlige skal vi motarbeide, de gode skal vi verne om og utvikle videre.

Det var høysommer og slåttonna var i full gang på Bolstad. Det var blitt kveld og slåttfolkene hadde sluttet dagens arbeide og var gått for å spise kveldsverd. Den eneste som var igjen, var Erik; han gikk og slo. Med en hvesende lyd fór den skarpslipte ljåen gjennom gresset, og hver gang ble en bred stripe av det tette enggresset meiet ned. Det var en kraftig og øvet hånd som brukte ljåen; det kunde man se. Av og til skottet han opp mot østhimmelen, som hadde skyet til i løpet av ettermiddagen. «Det skulde vel aldri bli regn i morgen» mumlet han for seg selv. Det vilde være forbannet, så meget høy som han hadde gjort regning med å få i hus i morgen. Det skulde bare mangle at det ble en så våt slåttonn som i fjor, da meget av høyet ble skjemt. Fy for en slåttonn. Ja, året før var været bra nok, men da hadde tørken gjort det av med grasveksten, og det var ikke stort bedre. Han måtte lauve og samle reinmose for å kunne berge buskapan vinteren over. Verst var det nå den høsten da kornet frøs. I dyre dommer måtte han kjøpe brødkorn av hedemarkingene. Noen hadde fortalt ham at hedemarkingene skålte for et frostår i Østerdalen. Det kunde ikke være sant, så råbarket kunde de ikke være. Ja, det fulgte mange bekymringer med å være bonde, her i Østerdalen iallfall. Tanken på alt dette ga ljåen enda større fart og kraft, det var som om den vilde trosse all motgang.

Han rettet ryggen. Sannelig verket det i ryggen, det hadde også vært en mere enn travel dag, og nå fikk det være slutt for i dag. Han tørket

av ljåen med en grasdott, la den over skulderen og gikk oppover til gården. Med et tilfreds smil så han utover slåttengen; det var sannelig ikke lite de hadde slått og høyet i dagens løp. Men han hadde også hatt god hjelp. Guttene hadde vært flinke, selv lille Gudmund som bare var en guttunge, hadde arbeidet som en voksen kar. Ja, det var godt to i den gutten, han hadde bedre håndlag enn de fleste, og dertil var det en stor og velvoksen gutt. Ja, Knut og Joen var også flinke, men Gudmund hadde nå et eget lag med alt. Det var nesten synd at ikke han var gardgutten. Men det kunde kanskje bli en gård til ham også. Av og til ble det nå solgt en gård, han fikk vente og se, så ble det vel en råd. Han hadde nådd opp til gården, satte ljåen fra seg ved slipesteinen og gikk frampå tunet, hvorfra han hadde en vid utsikt utover dalen. Han pleide ofte å gjøre dette etter endt dagsarbeid, iallfall på vakre sommerkvelder som i dag. Da han så hvordan alt grodde og vokste på gården sin, fyltes sinnet hans av den glede og tilfredshet som bare et resultatrikt arbeid kan gi. Han så utover dalen som han kjente så godt, og han følte hvor sterkt han var knyttet til den, selv om jorden ofte bare ga et karrig utbytte. Skogen, elva, fjellvidda og gården hadde sunget seg inn i hjertet hans og blitt en del av ham selv.

Det ene minne etter det andre dukket opp i ham fra lek og moro i guttedagene, fra turer i skog og fjell og fra det første møte med henne, som i dag arbeidet ved siden hans. Hvor glad og stolt var han ikke den dagen han og Mali overtok gården etter faren. Han skulde ikke gjøre skam på faren. Ny jord skulde legges inn under ploegen og den gamle utbedres. Han skulde fø flere kuer enn faren. Med Malis hjelp skulde det nok gå.

Det hadde kanskje ikke gått så glatt, som han dengang trodde. Det hadde vært slitsommere å drive jorden enn han hadde tenkt seg.

Han var så opptatt av tankene sine, at han ikke hadde lagt merke til at Mali hadde kommet ut til ham, før hun la sin hånd i hans. Hun hadde lenge stått og sett på ham og hadde forstått hva som rørte seg i ham.

Han så på henne, trekkene var kanskje litt skarpere enn den gang, men øynene var de samme, milde og ømme. Han trykket henne fast i

hånden, og slik ble de stående en lang stund i stille glede over skjønnheten som livet gav, til tross for slit og motgang.

*

Det er kveld på Bolstad. Folkene har for lenge siden gått og lagt seg etter en travel dag. Den eneste som ennå er oppe, er Mali. Hun ordner opp med litt kveldsmat til Erik, som hun venter hjem hvert øyeblikk. Han drog tidlig på morgenen til sæteren for å hente sætermat. Da hun er ferdig med oppdekningen, går hun ut på steinhellen for å lytte etter kløvhestens tunge skritt, som kan høres langt oppe i lien. Nei, intet å høre eller se, bare en enkelt hestebjelle bryter kveldsstillheten. Hun blir stående en god stund og se utover bygden og dalen, hun nyter i fulle drag den vakre sommerkvelden og den svale luften. Hun går inn igjen, finner noe tøy som skal lappes, og setter seg på steinhellen. Det er lysere her enn inne, tenker hun, og så er luften så god og sval i kveld.

Hun tenkte på den dagen, da Erik og hun hadde begynt på Bolstad. Hvor lyst og fagert syntes hun ikke da livet lå foran dem. Det hele så ut som en lek. Nei, hun klaget ikke, Erik var en snill og hjelpsom mann, men det kunde ikke nektes at det var meget å gjøre både ute og inne. Det ble ofte sent på kveld før hun var ferdig med alt stellet. Var det ikke annet, hadde hun nok å gjøre med å lappe klær og stoppe strømper til de mange barna. Hun misunte ofte mannen sin, som på sett og vis var fri, når han kom inn etter endt arbeid om kvelden. Men bitter var hun likevel ikke.

De mange barnefødslelene hadde tæret på ungdommen og kreftene hennes. Ved de siste barselsengene hadde hun merket det i sterkere grad enn før. Men hva betydde det, sammenliknet med den uforklarlige lykke hun følte når barna søkte henne for å finne trøst og hjelp? Morsstoltheten hadde vokset etter hvert som barna vokste og ble staute gutter og jenter, som med iver og stadig større dyktighet tok del i allslags arbeid på gården. Engang vilde hun nok dø, men hun vilde fortsette å leve gjennom barna sine og etterkommerne deres.

Mens hun satt der, opptatt med sine egne tanker, kom Gudmund ut til henne. De andre guttene hadde sagt ham at Knut skulde ha gården,

det ble nok ingen gård til ham. Dette hadde han ligget og tenkt på og ikke fått sove.

«Du mor, hvorfor skal Knut få gård og ikke jeg?» Mali så lenge på ham og så: «Du vet Gudmund, at Knut er eldst og han har derfor rett til gården, og det for en rimelig pris, slik har det alltid vært her i landet, og det er nok ikke noe å gjøre ved det. Det er ikke sikkert at far din får råd til å kjøpe gård til deg eller noen av de andre brødrene dine». «Hva skal jeg bli da», svarte Gudmund. «En dyktig smed eller tømmermann kan også fø familien sin på en god og hederlig måte», mente moren. Gudmund fór opp: «Sier du også det, Knut sa det samme i kveld, men jeg vil ha gård som far min, det er urettferdig at Knut skal ha alt fordi han er eldst». Moren så på ham, hun likte svaret hans, hun klappet ham og sa: «Gå nå og legg deg Gudmund, du er ung, og det er for tidlig å snakke om gård ennå, men skikker du deg vel, kan det kanskje bli råd for gård til deg også». Han gikk litt motvillig. Moren så etter ham, ikke uten en viss beundring. Det var en stor og staut gutt, flink til å arbeide var han også, presten hadde sagt det samme da han i fjor gikk til konfirmasjon.

Der hørte hun kløvhesten, og litt senere kom Erik inn på tunet med hest og kløv. «Du ble sen i kveld Erik», sa Mali. «Ei ku hadde blitt borte i marken, og du vet det tok tid å finne den igjen», svarte Erik. Han tok den tunge kløven av hesten, slapp hesten gjennom grinden, og gikk inn sammen med Mali.

De blyinnfattede vinduer kastet et dempet lys inn i den rommelige østerdalsstue. På gavlveggen sto et solid langbord med langbenk slik som skikk og bruk var. I hjørnet mot tverveggen var en stor peis, utbrente vedskier lå fremdeles og glødet og sendte varme opp mot en liten gryte med rømmegrøt, som Mali hadde kokt til mannen sin. På hver av langveggene stod et større skap, en liten benk og spinnestol og over kovedørene på tverrveggen var det store brede hyller med forskjellig husgeråd. Alt var hvitskurt og rent. På langbordet var det dekket opp med fenaknoke, spekeflesk, smør, flatbrød og en trekopp med melk. Det hele var preget av fest, og det følte Erik idet han trådte inn i stuen. «Er det noen anledning i dag, Mali, siden alt er så hvitskurt og bordet er dekket med så god mat», sa Erik. «Det er lørdagskveld», sa Mali. Etter å ha sett

lenge på ham, fortsatte hun: «Du har nok glemt at det er bryllupsdagen vår i dag, Erik». Han så lenge på henne, gikk derpå ut og kom inn igjen om en stund med en neverskrukke full av multer. «Jeg har også husket dagen, Mali. Da jeg var ute i sætermarken, kom jeg plutselig over et multesnar med modne multer, og jeg kom til å tenke på at det just var ved et slikt multesnar at vi første gang møttes. Du hadde ikke funnet noen multer mens jeg hadde kjøret mitt fullt; jeg hjalp deg med å plukke, og siden gikk vi sammen tilbake til sætervangen. Aldri syntes jeg at jeg før hadde truffet en så klok og ven gjente, og for meg er du den samme i dag». Med et smil tok Mali multene og satte dem på bordet. Hun øste opp den varme rømmegrøten, og de satte seg for å spise.

Erik spiste med glupende appetitt. «Jeg var sannelig sulten etter den lange sæterturen, og maten din var mere enn god, Mali, den smakte ikke bedre på selve bryllupsdagen vår. Ja, det var et festlig lag, unge og gamle moret seg. Husker du din frende, Gudmund, det var en gjev gammel gubbe. Var det ham du tenkte på da andre sønnen vår skulde hete Gudmund?» «Gudmund var en klok og rettenkende mann», svarte Mali, han drev gården sin godt, han var snill og hjelpsom mot alle og jeg har intet høyere ønske enn at vår Gudmund skulde bli lik ham. Jeg håper at han også kan få gård, han har gode anlegg for alt gårdsens stell, og har selv intet høyere ønske enn å drive gård som far sin». «Ja, jeg har nok lagt merke til det samme», sa Erik, «og jeg har mer enn en gang tenkt på hvordan den saken kunde ordnes, men du vet at en gård koster mange penger og Knut, som den eldste, kommer til å overta gården etter meg. Gudmund er forresten ennå bare en guttunge, han må ut til fremmede og lære litt mer enn her på Bolstad. Når det er gjort, får vi se».

De var ferdige med måltidet, men ble sittende en lang stund og prate om løst og fast fra grenden og bygden. Til slutt reiste de seg, Mali tok av bordet, og Erik gikk ut en tur. Da han etter en stund kom inn igjen, sa han: «Det blir nok fint vær i morgen, hvis du har anledning til det går vi og lyer messe». «Ja, da må jeg tidlig opp, skal jeg bli ferdig til å bli med», sa Mali. «Det blir nok best at vi legger oss med én gang». De gikk inn i koven og snart etter var det helt stille på Bolstad.

*

Gudmund hadde begynt å skranke utover våren. Han foretok nok fremdeles sine vante turer ut til sagen og kvernen, ja, oppi skogen også, når det var pent vær, men han var ikke lenger den staute gamle mannen som før. Da sommeren kom orket han ikke lenger å gå sine turer, han satt for det meste inne i stuen. Han spiste lite, var blitt mager og dårlig å se til, og det så ut som han ikke hadde lenge igjen å leve. I de siste dagene hadde han ligget helt til sengs, og i natt hadde han vært så dårlig at konen hans, Ingeborg, og Erik hadde sittet og våket hos ham. Utpå morgensiden hadde han sovnet og Erik forlot syke-rommet. Da han kom ut på trappen rant sola. I dype åndedrag trakk han inn den friske morgenluften. Alltid hadde han syntes den virket så velgjørende, men i dag var den særlig forfriskende, det måtte være den lange våkenatt i det kvalme sykerommet som gjorde det. Det var en vakker morgen, den rene klare luften var fylt av en herlig duft fra bar- og lauvskogen og fra blomstene i det duggvåte enggresset. Tanken på at faren snart kom til å dø, gjorde ham helt syk. Han var gammel og sykelig, døden kom som en naturlig avslutning, men allikevel kunde han ikke forsonne seg med at han skulde bli borte, begravet i den sorte mulden nede på kirkegården. Han hadde aldri visst hvor gla han var i sin far før nå da alt var forbi. Alt hadde han tatt som en selvfølge uten tanke på all den kjærlighet og oppofrelse som hadde ligget bak alt slitet for hjem og barn. Hva hadde han ikke sagt til ham i natt? «Jeg kommer snart til å dø, Erik, men jeg er ikke redd. Gammel og sykelig som jeg er kommer døden som en befrielse. Her på Bjørnstad har jeg nedlagt mitt livs arbeide, og Ingeborg og jeg har hatt det godt her. Du har det bedre enn meg, måtte slekten videre framover ta vare på gården og bygge videre på den grunnvoll, som er lagt. Dine sønner er ikke her, og de er kanskje for unge til ennå å forstå det, men si dem fra meg, at de aldri skal belåne gården for å spekulere eller kjøpe unyttige ting. Oppdra dem til å være arbeidssomme og nøysomme, så vil gården gi dem og slekten bedre og bedre livsvilkår. Til min begravelse skal bes slekt og granner slik som skikk og bruk er. Du har vært en god og omsorgsfull sønn, jeg vet at du vil sørge godt for din mor».

Han bad meg lese litt i familiebibelen for ham, og jeg leste litt av St. Johannes første alminnelige brev, som jeg flere ganger før hadde lest for

ham. Da jeg var ferdig, mumlet han lavt hen for seg: «Gud er kjærlighet, han er lysets og alt levendes opphav; til ham vender jeg nå tilbake». Han bad Fadervår, og litt etter falt han hen i en døs. Han våknet kanskje ikke mer opp av denne.

*

Erik hadde tatt vegen forbi sagan og opp på en haug ovenfor denne. Her pleide far hans ofte å hvile under sine spaserturer. Fra haugen hadde man en vid utsikt over Bjørnstadgårdene og grenden omkring, nede i dalbunnen så en Glomma, stor og mektig. I flomtider kunde larmen og den dragende susen fra de veldige vannmassene nå helt opp til haugen. Gita som rant like i nærheten, kunde også i flomtider lage bulder og bråk, men var for ingenting å regne mot selve storelva. Han likte seg her. En gang han hadde truffet faren heroppe, hadde denne fortalt ham om kjøpet av Bjørnstad og hvor gla og stolt han var over å få egen gård. Han og Ingeborg hadde arbeidet og slitt meget på gården, men han så med glede tilbake på alt det, for han visste at det vilde komme slekten til gode. Han hadde fortalt ham om far sin og brødrene Knut og Joen, hvordan de hadde holdt sammen og strevet for å komme fram. «Skal en slekt vinne fram må den holde sammen og møtes, ikke bare i gjestebud, men også i arbeid», hadde han sagt ved samme anledning.

Erik ble sittende lenge og tenke på faren. Mange ting, som hadde hendt i tidens løp stod nå i et klarere lys. Hans far kom til å dø, men ånden hans vilde fortsette å leve ned gjennom slekten.

Da han kom tilbake til gården, var dagen begynt for gårdens folk, men det hersket en stillhet på gården som om ikke bare folkene, men også dyrene visste at den gamle lå og stred med døden. Han gikk inn til faren. Hans hvithårede mor satt der fremdeles for å kunne rekke den syke en hjelpende hånd. Stille og kjærlig tørket hun svetten av den sykes panne. Hun vendte seg mot ham, da han kom inn og sa: «Det er visst snart slutt, Erik, han har forandret seg så i den siste timen». Hennes øyne var fylt av tårer, men ellers var det ikke noe som røpet den store sorg og bevegelse, hun følte. Hun foldet hendene i stille bønn for ham, som hun i så mange år hadde delt godt og ondt med, og som nå holdt på å forlate henne for godt.

*

I en gammel familiebibel fra Bjørnstad fant jeg for mange år siden noen få opptegnelser om min slekt. Min tippoldefar Erik Gudmundsen Bjørnstad hadde kjøpt bibelen på en reise til Oslo i 1756, og han og hans far hadde begynt med å skrive ned fødselsår m. v. for seg og sin hustru. Oldefar hadde også skrevet ned fødselsår m. v. for sine barn. Min bestefar Ener Søberg hadde imidlertid sluttet etter å ha skrevet ned navn og fødselsår for sine første barn.

De opplysninger som familiebibelen gav, var således ikke mange, men gav likevel støtet til at Eystein Søberg begynte å granske slekten, og ved arkivstudier sammen med arkivar Midthaug, Hamar, fikk han gjort de nødvendige forarbeider til en slektstavle. Den framstilling av slekten som jeg i det følgende vil gi, er bygget på disse og supplerende arkivstudier som jeg selv har foretatt.

Opprinnelig hadde jeg bare tenkt å sette opp en slektstavle, men under mitt arbeid med denne fant jeg så meget som kunde være av interesse både for den nålevende og kommende slekt, at jeg besluttet å utvide rammen til også å omfatte en kort framstilling av slektens liv og levnet i disse år. For de eldre ledds vedkommende har jeg hatt få biografiske data å bygge på, men for den senere slekt har jeg tatt med biografiske data for besteforeldrene på Storhof og Rømme og deres barn. Det kunde ha vært interessant å ha fått med en del biografiske opplysninger om alle tilhørende den senere slekt, men dette viste seg for tiden ugjørlig, og jeg innskrenket meg derfor bare til å ta med min egen søskenflokk.

Jeg har imidlertid gått ut fra at de som har interesse for sin slekt vil samle opplysninger for sin gren, og på denne måte supplere slektsboken.

Jeg har til slutt tatt med gårdshistorien for Rømme, som har vært i slekten siden 1843.

Hamar den 31. mai 1942.

Otto T. Søberg.

SLEKTSTAVLE

Otto Gudmundsen Søberg
84 år.

Ener Gudmundsen Søberg
79 år.

Vår slekt kan føres tilbake til en bondeslekt i Åmot, Østerdalen. Hvor lenge den har levet der vet en ikke, men sannsynligheten taler for at den langt, langt tilbake i tiden har bodd der eller i nabobygden og levet av jord- og skogbruk.

Det første navn vi møter i arkivet er Siffuort (Sigvart) Bolstad. Fra 1612 står han oppført under ødegårdsmenn, men når han kom til Bolstad øvre som oppsitter kan ikke med bestemthet sies. I manntallet for 1666 i Riksarkivet er på Bolstad oppført Simon Sigvartsen f. ca. 1623 og hans sønner: Knud f. ca. 1658, Haagen f. ca. 1660, Sigvart f. ca. 1663 og Joen f. ca. 1664. Likeså Joen Sigvartsen f. ca. 1627 og hans sønner: Erik f. ca. 1657 og Oluff f. ca. 1662.

Erik Joensen Bolstad ble gårdbruker på Bolstad nedre og han var gift med en ved navn Mali Asbjørnsdatter. De døde begge før 1734 (det år da kirkebøkene for Åmot prestegjeld begynner).

I 1714 lot de skifte sine eiendeler mellom sine barn som var:

1. Knut Eriksen Bolstad f. 1682.

2. Gudmund Eriksen Bjørnstad f. 1685.
3. Jon Eriksen Skramstad f. 1690.
4. Ole Eriksen f. 1694.
5. Erik Eriksen f. 1699.
6. Siri Eriksdatter var død før 1714, var gift med Anders Blikstad.
7. Maren Eriksdatter f. 1683.
8. Guri Eriksdatter f. 1689.

Av disse barn er det Gudmund Eriksens gren som vi skal følge videre i denne framstilling.

Gudmund Eriksen Bolstad kjøpte i 1714 av Jens Hals gården øvre Bjørnstad av skyld $7\frac{1}{2}$ kalvskinn for 150 riksdaler og han brukte eien-
dommen til 1747. Han var gift med Ingeborg Halvorsdatter f. 1690.
De hadde 7 barn:

1. Erik Gudmundsen Bjørnstad f. 1717.
2. Halvor Gudmundsen f. 1726.
3. Jon Gudmundsen f. 1729.
4. Gudmund Gudmundsen f. 1734.
5. Ingeborg Gudmundsdatter gift med Arne Arnesen Lillebråten.
6. Mali Gudmundsdatter gift med Lars Hansen, Øvre Bolstad.
7. Siri Gudmundsdatter f. 1731.

(Gudmund er den eneste av søskenflokkene som finnes i kirkebøkene. De øvrige er eldre enn den første kirkebok som begynner 1734. Han ble døpt St. Hans dag 1734).

27. mars 1747 holdt Gudmund Eriksen og Ingeborg Halvorsdatter skifte på Bjørnstad for å dele sitt bo mellom barna. Tilstede ved skiftet var sorenskriver A. Ågård, bygdens lensmann, velaktede Hans Mogensen Glomstad, de 2 edsvorne lagrettemenn: Iver Jonsen Glomstad og Peder Olsen Berger. Tilstede var dessuten de 2 gamle ektefolk og deres 7 barn. For å ivareta de umyndiges tarv møtte deres farbror Joen Eriksen Skramstad.

Boets jordegods $7\frac{1}{2}$ skinn i gården Bjørnstad ble ved skiftet taksert etter 9 riksdaler pr. skinn for tilsammen 67 riksdaler, 2 ort. Boets samlede formue var 303 riksdaler, 2 ort, 7 skilling. Etter at gjelden og utgiftene

var trukket fra var det igjen til deling mellom arvingene: 210 riksdaler, 3 ort, 14½ skilling.

Gudmund Eriksen Bjørnstad døde 1769 og ble begravet 3. søndag etter trefoldighet. Hans hustru døde 6 år senere, år 1775, og ble begravet 2. søndag etter Hellig tre kongers dag.

Erik Gudmundsen fikk overdratt sine søskens parter i Bjørnstad og ble eier av gården (skjøte 27. juli 1747). Han gikk inn på å svare føderåd til foreldrene mot at han fikk det de etterlot seg.

Erik brukte gården til sin død i 1770. Etterpå brukte enken Kari Olsdatter gården til 1784, da hun overdro den til sønnen Ole Eriksen for 799 riksdaler.

Det finnes ikke i protokollene skifter hverken etter Erik eller Kari Bjørnstad.

Erik og Kari Olsdatter Bjørnstads barn var:

1. Ingeborg f. 1747.
2. Ole f. 1749.
3. Gunhild f. 1751.
4. Kari f. 1757.
5. Ingeborg f. 1760.
6. G u d m u n d f. 1762. (I kirkeboken står oppført Ole men dette er opplagt feil).

Ole kjøpte gården Bjørnstad av sin mor for 799 riksdaler.

Ole Eriksen var først gift med Dorthe Taraldsdr. Hole og hadde med henne følgende barn:

1. Erik f. 1788.
2. Torolv f. 1792, som ble gift til nedre Sorknes.
3. Marthe f. 1788, gift med Ole Christensen, nedre Bjørnstad.

Dorthe Taraldsdr. døde 1793, og Ole giftet seg igjen i 1798 med Gunhild Eriksdatter Smørviken og hadde med henne barna:

1. Knud f. 1801, som kom til Dalfarmen i Vang på Hedemarken.
2. Ole f. 1803
3. Dorthe.

Ole Eriksen overlot i 1798 gården til sønnen Erik, hvis formynder var farbroren Gudmund Eriksen.

Gudmund Eriksen Bjørnstad ble gift med Marte Pedersdatter Nygaarden og de reiste til Elverum, hvor han bygslet gården Søndre Berger eller Søberg fra 19. august 1816 til han kjøpte den av John Henry Pelly ved skjøte av 27. juni 1834.

Han døde 24. april 1842, 80 år gammel. Hans hustru døde 3 år tidligere, 10. juli 1839, litt over 51 år gammel.

De hadde 4 barn:

1. Gurine Marthea f. 8. juni 1808.
 2. Otto Gudmundsen Søberg, f. 19. oktober 1816. Død 21. april 1903.
 3. Ener (Einer) Gudmundsen Søberg f. 3. februar 1820. Død 7. august 1906.
 4. Peder Gudmundsen Søberg, født 22. mai 1827. Død 21. febr. 1842.
- a 1. Gurine Marthea ble gift med Ole Christensen, gårdbruker på Bjølset.

De hadde 6 barn:

- b 1. Anna f. 18. mai 1833, gift 28. desember 1858 med Jens Pedersen Lømokvern.
 - b 2. Marthe f. 11. september 1835, gift 10. desember 1867 med Oluf Jensen Engmoen f. 4. januar 1846. De bodde på Glorvigen i Åsnes.
 - b 3. Kristine f. 30. juni 1840, gift med Johan Østmo.
 - b 4. Gudmund Olsen f. 9. november 1843, gårdbruker på Bjølset, gift med Oline Lindstad.
 - b 5. Ole Olsen f. 7. juli 1846, gårdbruker på Skavhaugen, gift 28. desember 1874 med Karen Ottersdatter Skavhaugen.
 - b 6. Petronelle Gusta f. 19. august 1850, gift med Knut Olsen Glorvigen på Nygården ved Sønstemo i Åsnes.
- a 2. Otto Gudmundsen Søberg. Gårdbruker på Storhof i Elverum. Gift 10. januar 1840 med Anborg Enoksdatter Grøtting født 16. februar 1819, død 8. april 1892. De hadde 8 barn:
- b 1. Marthe Søberg født 6. mars 1841, død 19. januar 1871, gift 29. desember 1869 med gårdbruker i Veldre, Anders Johannessen Asla født 9. august 1841, død 22. november 1897. De hadde 1 barn.
 - c 1. Martin Søberg Asla født 28. desember 1870. Cand. jur. 1892. Overrettssakfører i Oslo 1893. Sekretær i Revisjons-

Storhovslekten

Anborg Søberg f. Grøtting

Otto Søberg

Anders Asia

Marie Asia f. Søberg

Andrea Svenkerud f. Søberg

Halvor Svenkerud

Emilie Søberg f. Søberg

Gudbrand Søberg

Anthon Amesen

Petronelle Amesen f. Søberg

Ludvig Julsrud

Gusto Julsrud f. Søberg

Per Søberg

Emma Søberg f. Søberg

Gustav Edm. Søberg

Kristine Søberg f. Olsen

Sophie Søberg f. Thronstad

Graf A. Søberg

- departementet fra 1909 til 1928, da han ble byråsjef i statsrevisjonen. Gift 28. september 1903 med Helene Tonn født 2. februar 1881. Ingen barn.
- b 2. Andrea Søberg født 26. januar 1843, død 1. januar 1889, gift 9. april 1869 med gårdbruker i Våler Halvor Christiansen Svenkerud, født 27. januar 1837. Død 28. november 1917. De hadde 4 barn.
- c 1. Christian Halvorsen Svenkerud født 19. januar 1870, død 9. juli 1902. Han tok artium, men fortsatte ikke med noe fagstudium. Han bodde hjemme på Svenkerud og ernærte seg som tømmermerker.
- c 2. Anna Svenkerud født 6. juni 1871, død 4. mai 1923, gift 2. juli 1901 med gårdbruker Helmer Solberg på Tande i Ringsaker. 2 barn.
- d 1. Knut Solberg født 18. oktober 1903, gårdbruker på Tande i Ringsaker, gift med Marie Skyberg. 4 barn.
- e 1. Helmer født 21. oktober 1930.
- e 2. John Georg født 19. februar 1932.
- e 3. Anborg født 18. januar 1934.
- e 4. Knut Einar født 21. februar 1940.
- d 2. Anborg Solberg født 28. mai 1907, død 1926.
- c 3. Otto Halvorsen Svenkerud født 30. desember 1873, gift 11. august 1900 med Ingeborg Væringsaasen, født 22. desember 1875. 2 barn.
- d 1. Halvor Svenkerud født 1904, gårdbruker på Korsbakken i Elverum. Gift med Margrete Lomsdal. 2 barn.
- e 1. Otto født 1931.
- e 2. Helge født 1932.
- d 2. Peer Svenkerud født 27. desember 1906, gårdbruker på Storhof i Elverum. Gift 5. august 1939 med Agnes Dagfinrud. 1 sønn.
- e 1. Peer Otto født 3. september 1940.
- c 4. Sverre Svenkerud født 28. april 1878, død 15. august 1916, gift 12. oktober 1908 med Margrete Berg. 1 sønn.

- d 1. Christian Svenkerud født 1909, gårdbruker på Svenkerud i Våler.
- b 3. Emilie Søberg født 13. desember 1844, død 6. august 1921, gift med Gudbrand Søberg, Løten (se Ener Søbergs barn).
- b 4. Petronelle Augusta Søberg født 20. januar 1847, død 15. februar 1926, gift 27. desember 1872 med Anton Arnesen, født 26. juli 1838, død 30. april 1922, gårdbruker på Kilde i Heradsbygden. I 1906 solgte han Kilde og flyttet til Lillehammer, hvor han levde som rentenist til sin død. De hadde 7 barn.
- c 1. Camilla Arnesen født 27. september 1874. Ugift. Flyttet for noen år siden til Oslo hvor hun lever som rentenist.
- c 2. Olaf Arnesen født 28. april 1876. Han er født blind. Han er pianostemmer og bosittende i Oslo.
- c 3. Alf Arnesen født 8. april 1878. Han er som broren Olaf født blind. Utdannet som kurvmaker. I de senere år har han helt ofret seg for blindesaken og vært formann og sekretær for Norges blindeforbund. Han ble 18. april 1914 gift med Karen Flugsrud. De har 6 barn:
- d 1. Synnøve født 9. februar 1915.
- d 2. Astri født 14. januar 1917.
- d 3. Arne født 26. mars 1919.
- d 4. Birgit født 11. april 1922.
- d 5. Per født 21. april 1924.
- d 6. Alf Kåre født 4. april 1929.
- c 4. Arnold Arnesen født 29. januar 1880, ingeniør og direktør for A/S Pyrox, Bergen. Han er gift med Ellen Wiborg, født 14. september 1889. Ingen barn.
- c 5. Marie Arnesen født 10. desember 1882. Ugift. Bosittende i Oslo, hvor hun i de senere år har arbeidet for blindesaken.
- c 6. Anna Arnesen født 9. september 1888, gift 27. desember 1911 med Johan Gunnar Bøhmer, født 26. april 1885, professor ved Ås landbrukshøgskole. De har 5 barn:
- d 1. Tor Bøhmer født 4. februar 1913, ingeniør i Drammen. Gift med Alfhild (Alli) Strand. Ingen barn.

- d 2. Gerd Bøhmer født 24. ^{januar} januar 1915. Gift med bankkasserer Karl Halvorsen, Lillehammer. 2 barn.
- e 1. Gerd Kristine født 23. april 1939.
- e 2. Tor Bøhmer født 18. november 1941.
- d 3. Per Bøhmer født 4. november 1916.
- d 4. Knut Bøhmer født 24. januar 1921.
- d 5. Bjørg Bøhmer født 6. august 1922.
- c 7. Jenny Arnesen, født 1. januar 1885, bestyrerinne ved Graffhusstelskole, Elverum.
- b 5. Gusta Ovidia Søberg født 21. juni 1850, gift 10. mai 1878 med Ludvig Julsrud fra Eidsvoll. Han ble senere stasjonsmester på Lillehammer. De hadde 2 barn.
- c 1. Oscar Søberg Julsrud født 17. april 1881. Ugift. Bosittende i Lillehammer.
- c 2. Ivar Julsrud, født ~~17. april~~ ^{26 juli} 1884, død 28. juni 1907. Utdannet ingeniør.
- b 6. Emma Constance Søberg født 20. mai 1854. Hun ble gift med Per Søberg (se Ener Søbergs barn).
- b 7. Gustav Edmund Søberg født 24. august 1856, død 29. mars 1903. Han overtok farsgården Storhof i 1878. Han ble 19. november 1900 gift med Ovidia Christine Olsen født 22. april 1868 i Trænen, Helgeland. De hadde 2 barn:
- c 1. Anborg Søberg født 4. mars 1902, gift 8. juli 1921 med gårdbruker Arne Rostad, Mustad gård i Vardal, født 4. mars 1894 i Verdal. De har 7 barn.
- d 1. Bernhard født 14. mai 1922.
- d 2. Gustav Edmund født 21. oktober 1923.
- d 3. Arne født 25. desember 1924.
- d 4. Ole Magnus født 21. juli 1927.
- d 5. Jon Arnesøn født 27. oktober 1930.
- d 6. Knut Arnesøn født 30. november 1934.
- d 7. Håkon Arnesøn født 11. april 1942.
- c 2. Gunvor Søberg født 30. mai 1903. Ugift. Sekretær i Kringkastingen, Oslo.

Etter Gustav Søbergs død flyttet enken til Leiret, Elverum, hvor hun bodde til 1912. Hun ble da gift med Bernhard Rostad, gårdbruker på Trones i Verdal, født 1. juli 1853. Han var enkemann med 5 barn. Ingen barn i 2. ekteskap.

Han døde i 1921, hun i 1927.

- b 8. Olaf Arnold Søberg født 17. juni 1858, død 21. juni 1931, overrettssakfører i Oslo. 18. desember 1890 gift med Sophie Tronstad født 8. juni 1862. Død 25. september 1934. Ingen barn.
- a 3. E n e r G u d m u n d s e n S ø b e r g, gårdbruker på Østre Rømma i Løten. Han ble i 1844 gift med Inger Haraldsdatter Sigstad, født 3. september 1824. Han døde 7. august 1906 og hun 15. september 1901. De hadde 9 barn.
 - b 1. Gudbrand Søberg født 20. januar 1846, død 15. februar 1915. Han giftet seg 28. desember 1874 med sin kusine Emilie Søberg (se ovenfor). Etter i noen år å ha vært på Odals Verk, først som gårdsbestyrer, siden som verksbestyrer, overtok han i 1880 farsgården. De hadde 8 barn:
 - c 1. Ingeborg Søberg født 5. oktober 1875. Ugift. Bosittende i Oslo som rentenist.
 - c 2. Anbjørg Søberg født 4. april 1877. Ugift. Revisor hos A/S J. L. Nerlien, Oslo.
 - c 3. Gudrun Emilie Søberg født 21. februar 1879, død 12. april 1917. Den 12. juni 1903 ble hun gift med Amund Spangen, født 23. mai 1869, gårdbruker på Spangen gård i Løten. 9 barn.
 - d 1. Jørgen Martin Spangen født 28. mars 1904, dyrlæge i Løten. Gift i 1935 med Odveig Dyreng, Løten. 3 barn.
 - e 1. Amund født 4. oktober 1936.
 - e 2. Leif født 25. november 1938.
 - e 3. Knut født 9. januar 1942, død 10. mai 1942.
 - d 2. Gudbrand Søberg Spangen, født 15. mai 1905, distriktslæge i Gimsøy, gift 1942 med Anna Moy, Kristiansand.
 - d 3. Emilie Spangen født 1. august 1906, gift 1941 med gårdbruker Johan Sangnes. 1 datter.

Rømmaslekten

- e 1. Gudrun født 28. mai 1942.
- d 4. Martha Spangen født 11. oktober 1907, gift 1934 med Kolbjørn Trætteberg, gårdbruker i Løten. 1 sønn.
 - e 1. Jens født 4. april 1938.
- d 5. Gunnar Asmund Spangen født 27. juni 1909, advokat i Drammen.
- d 6. Arne Kristoffer Spangen født 3. mai 1911, gårdbruker på Spangen, gift 1938 med Eldbjørg Kojedahl, Vang. 2 barn.
 - e 1. Gudrun født 15. mai 1939.
 - e 2. Karen Lucie født 27. april 1942.
- d 7. Synnøve Spangen født 14. mai 1913, gift 29. oktober 1942 med Kåre Maagaard, gårdbruker i Øvre Rendal.
- d 8. Otto Fredrik Spangen født 1. november 1914, gårdbruker på Tomter i Løten.
- d 9. Olaf Arnold Spangen født 31. mars 1917, stud. jur.
- c 4. Einar Søberg, født i juli 1880, død 1881.
- c 5. Emma Constance Søberg, født 14. september 1881. Ugift. Bosittende i Oslo som rentenist.
- c 6. Olivia Søberg, født 4. juni 1883, gift 8. juni 1912 med gårdbruker Halvard Kleppen på Klæpa i Løten, født 19. april 1886. 3 barn.
 - d 1. Jens Kleppen, født 10. juli 1913. Lektor.
 - d 2. Gudbjørg Emilie Kleppen, født 10. januar 1915.
 - d 3. Liv Margrete Kleppen, født 9. februar 1918.
- c 7. Einar Sverre Søberg, født 16. mars 1885, død 28. august 1941, gårdbruker på farsgården, gift 28. mai 1922 med Borg-hild Lundby fra Brumunddalen, født 4. mai 1900. 3 barn.
 - d 1. Anborg Emilie Søberg, født 27. januar 1924.
 - d 2. Gudbrand Erik Søberg, født 28. august 1925.
 - d 3. Inger Karoline Søberg, født 28. mars 1930.
- c 8. Otto Torleif Søberg, født 16. mars 1885, stadslæge i Hamar, gift 8. juli 1912 med Magnhild Rostad fra Verdal, født 28. februar 1889. 4 barn:

- d 1. Gøran Søberg, født 10. oktober 1915, gift 26. november 1938 med hagearkitekt Harald Lindebrekke, født 16. august 1911 i Hardanger. 2 barn.
 - e 1. Gjert Otto født 19. september 1939.
 - e 2. Brit født 15. november 1942.
- d 2. Gudbrand Otto Søberg, født 11. februar 1917.
- d 3. Einar Søberg, født 17. juni 1919.
- d 4. Magnhild Søberg, født 6. september 1921.
- b 2. Harald Søberg, født 8. september 1848, død 29. januar 1923 Ingeniør. Bestyrer av Hamar Melkekondenseringsfabrikk. Gift 12. desember 1892 med Helga Henriksen, født i Sannesund 29. juni 1871, død 11. februar 1941. 1 barn.
 - c 1. Inger Søberg, født 31. mars 1894, gift 12. desember 1922 med ingeniør Per Bilse, født 7. februar 1884. Deres barn er:
 - d 1. Harald Bilse, født 7. desember 1923.
 - d 2. Gønner Bilse, født 10. februar 1926.
 - d 3. Eivind Bilse, født 6. september 1929, død 1938.
 - d 4. Ingerid Annethe Bilse, født 28. mars 1940.
- b 3. Mathias Søberg, født 27. april 1850, død 27. oktober 1922.
- b 4. Per Søberg, født 18. januar 1852, død 24. september 1919. Disponent på Løiten Brænderis destillasjon i Oslo. Gift 9. oktober 1877 med Emma Constance Søberg, født 20. mai 1854, død 2. november 1881. 3 barn. Gift 2. gang 23. februar 1915 med Caspara Mostue. Ingen barn.
 - c 1. Ingrid Søberg, født 28. september 1878, gift 14. mai 1904 med overrettssakfører O. Chr. Berg i Oslo, født 18. januar 1877. 3 barn:
 - d 1. Per Søberg Berg, født 20. mai 1905, gift 9. februar 1935 med Elise Nyhus, født 28. august 1902. Gårdbruker på Hersoug i Ringsaker. Ingen barn.
 - d 2. Ellen Johanne Berg, født 27. mars 1908, gift 2. juli 1932 med redaktør Leiv Helberg. 2 barn:
 - e 1. Ingrid, født 22. september 1934.
 - e 2. Randi Elisabeth, født 26. mai 1937.

Rømmeslekten

Jørgen Sæberg | Sigstad

Ener Sæberg

Emma Sæberg | Sæberg

Gudbrand Sæberg

Harold Sæberg

Helga Sæberg | Henningsen

Mathias Sæberg

Eline Sæberg

Emma Sæberg | Sæberg

Per Sæberg

Inne Sæberg | Lund

Olaff Sæberg

Inond Enger

Mathilde Enger | Sæberg

Ragna Sæberg | Lystad

Ono Sæberg

Gustav Edv Sæberg

Marie Sæberg | Hvardal

- d 3. Haakon Bernhard Berg, født 18. november 1911. Advokat i Oslo.
- c 2. Otto Søberg, født 21. oktober 1879, død 30. september 1927. Kontorsjef på Løiten Brænderis destillasjon i Oslo, gift mai 1909 med Signe Thorvaldsen, født 1. februar 1888. 2 barn:
 - d 1. Else Søberg, født 23. mai 1914, gift 9. juni 1936 med Arild Brinck, Mortensen.
 - d 2. Grete Søberg, født 1. oktober 1915.
- c 3. Eystein Søberg, født 2. mai 1881, ingeniør på Lillehammer, gift 2. mai 1912 med Louise Martinsen, født 14. desember 1884. 5 barn:
 - d 1. Emma Constance Søberg, født 7. mars 1913, gift med Årstein Gisle, født 1899 i Oslo.
 - d 2. Astri Søberg, født 22. desember 1914.
 - d 3. Per Søberg, født 17. august 1917.
 - d 4. Rigmor Søberg, født 4. juli 1919.
 - d 5. Olav Søberg, født 2. november 1924.
- b 5. Olaff Søberg, født 9. mars 1856, død 1929, gårdbruker på Flaen i Hurdalen, gift 29. september 1900 med Thrine Lund, født 12. september 1868. Ingen barn.
- b 6. Mathilde Søberg, født 27. desember 1857, gift 24. oktober 1879 med gårdbruker Thrond Enger, født 21. april 1848, død 18. april 1930. 2 barn:
 - c 1. Eli Enger, født 20. oktober 1880, død 14. november 1908, gift med gårdbruker Jens Homb på Suttestad ved Lillehammer. 1 sønn:
 - d 1. Even Homb født 18. oktober 1908, gårdbruker på Suttestad, gift med Karen Traaseth, Fåberg, født 22. juni 1912. 3 barn.
 - e 1. Jens, født 1. januar 1938.
 - e 2. Eli Mathilde, født 7. mai 1941.
 - e 3. Inger Grethe, født 14. september 1942

- c 2. Inga Enger, født 22. august 1885, gift 1. desember 1911 med kjøpmann Ove Mæhlum i Ringeby, født 14. mai 1882, død 2. september 1940. Ingen barn.
- b 7. Eline Søberg, født 10. august 1860, død 30. oktober 1883.
- b 8. Otto Enersen Søberg, født 24. februar 1863, død 17. juli 1919, kommunelæge i Nes på Romerike, gift 14. august 1900 med Ragna Lystad, født 30. januar 1877. 4 barn:
 - c 1. Inger Søberg, født 5. juni 1902, gift 12. oktober 1940 med distriktslæge Ivar Wefring, Sigdal. 1 datter: Kitty f. 31/10 1941.
 - c 2. Else Søberg, født 7. juli 1903, gift 11. september 1934 med major Sv. Aas, Oslo. 1 sønn:
 - d 1. Eivind, født 9. juni 1935.
 - c 3. Ruth Søberg, født 8. juni 1905, gift 24. mars 1934 med grosserer Mogens Werner, København. 3 barn:
 - d 1. Ida, født 3. februar 1935.
 - d 2. Otto, født 16. desember 1937.
 - d 3. Ruth, født 3. mars 1941.
 - c 4. Signe Søberg, født 30. november 1907, gift 7. august 1936 med direktør Balthazar Rømer Fleischer, Oslo.
- b 9. Gustav Edv. Søberg, født 17. august 1867. Disponent for Lillehammer Bryggeri, gift 2. februar 1899 med Marie Hvardahl, født 28. april 1872. 4 barn:
 - c 1. Ingrid Søberg, født 4. april 1900, gift 10. mai 1930 med hotelleier Christian Fr. Walther, Fefor. 3 barn:
 - d 1. John, født 2. juni 1931.
 - d 2. Ingrid, født 29. september 1935.
 - d 3. Margrethe, født 12. oktober 1938.
 - c 2. Margrethe Søberg, født 30. juni 1902, gift 17. desember 1928 med kjøpmann Arne Bergsens, Lillehammer. 3 barn:
 - d 1. Thor, født 17. oktober 1929.
 - d 2. Gustav Einar, født 5. juni 1935.
 - d 3. Inger Margrethe, født 1. desember 1939.
 - c 3. Ellida Søberg, født 4. januar 1905, gift desember 1939 med William Wesmann, ingeniør i Oslo.

4 oktober

c 4. Ener Søberg, født 28. juni 1914, gift 28. juni 1941 med Ingrid Kongsli, Nord-Fron. 1 sønn:

d 1. Gustav Edvard, født 9. september 1942.

a 4. Peder Gudmundsen Søberg, født 22. mai 1827, død 21. februar 1842.

SIGSTADSLEKTEN

Gården Sigstad i Løten finnes ifølge Ryghs: Norske Gårdsnavne, Hedemarkens amt, først nevnt i Hamar Capitelbok år 1520 og er da skrevet Segstad.

I skattemanntall for Gjengjerden av Hedemarken 1528 er nevnt en Halvordt Sigstad (cfr. Huitfeldt Kaas: Norske regnskaper og jordebøker bd. 4).

Eiendommen skiftet i den første tid ofte eiere.

På tinget i Løten 8. desember 1681 er tinglest skjøte fra Johan Petersen Berigmandts til Søren Lauritsen, datert 23. november 1681, 3. juli 1699 er tinglest på bygdetinget i Løten Søren Larsen Sigstads obligasjon til Oberst Reichuin datert 12. november 1686 på 200 rdlr. mot pant i Sigstad av skyld 3 huder med bygsel. Like så Svein Sigstads obligasjon på 50 rdlr. til Oberst Reichuin hvorfor pant i Haraset.

Søren Lauridsen Sigstad var antagelig danske, ti han kaller seg også Wifuild (eller enkelte steder Wifuid) og dette er et i Danmark meget alminnelig navn. Han døde i året 1700 og skifte etter ham ble holdt 20. desember samme år. Hans etterlevende enke var Birte Pedersdatter, og barna var:

- 1) Lauridtz Sørensen, absentis og i Kiøbenhavn i Kongelig tjeneste.
- 2) Peder Sørensen.
- 3) Esche (Eskild) Sørensen.
- 4) Karen Sørensdatter.

På de to sistnevntes vegne møtte deres morbror, Mons Peder Pedersen på Jønsrud i Ringsaker. Hvor Søren og Birte Sigstad var fra er det umulig å finne ut, men ovennevnte Søren Lauridzen (Wifuel eller Wifuild) er vel antagelig den samme Søren Lauridzen, som i tiden

1669—79 nevnes som fogden Berrell Jenssens fullmektig «wel Discrete Søren Lauridtz». På tinget i Løten 16. mars 1705 er tinglest: «Lauritz Søfrensen Wifuild lieutenant ved Høyedle og Velbaarne Hr. Obriste Christian Fusmands Draguner Regimente overdrar odelsretten til gården Sigstad til sin bror Peder Søfrensen». Transportbrevet er datert Aalborg den 13. november 1704. Det framgår av dette at moren Birte Peddersdr. lever enda.

Om denne lieutenant Lauritz Wifuild finnes i oberstløytnant Hirsch's samlinger i Det Kongelige Bibliotek i Kjøbenhavn følgende: Wifuild, Lauritz, Løitnant i Fursmanns Land-Drøgoner (i Jylland) i 1705-Regimentet ble fra 1708 benevnt «Jydske Land-Drøgoner» og gjordes i 1710 til et kyrass-regiment under navn av «Jydske Nationale Rytter-Regiment». Ansøgte i april 1710 om sin demisjon, da han for nogen Tid siden havde faaet et Gevær slaaet ind i Munden hvorved flere af hans Tænder ere udslaaede paa ham. Eftermanden ansat 26. april 1710 (ref. Sapr. 31. mars 1710).

Berte Pedersdr. Sigstad døde i 1711. Skifte etter henne ble holdt 8. oktober nevnte år. Som arvinger er her nevnt:

1) Peder Sørensen Sigstad (den eldste sønn Lauridts, løytnanten må således være død).

2) Eschild Sørensen, absent, Er ved Oberste Fussmands Regimente i Danmark. Eskild eller Esche ble gårdbruker på Vivelstad.

3) Karen Sørensdtr. gift med Niels Hafftorsen Balcke. De ble viet 18. august 1706.

Som man ser var det Peder Sørensen som ble bruker av Sigstad. Han var først gift med Berthe Olsdr. som døde 1717. Skifte etter henne er holdt 26. november nevnte år. Med henne hadde han 3 barn: Berthe født 1712, Marte født 1713 og Maren født i oktober 1717. Berthe ble gift med Erik Halvorsen Karud. Marthe levet ugift på Sigstad i 1741 og Maren døde ugift. Skifte etter henne holdt 3. august 1741.

Peder Sørensen giftet seg annen gang med Gunnor Kristensdr. og hadde disse 2 barn:

1) Søren født ca. 1725.

2) Berthe født 1720.

Gunnor Kristensdtr. giftet seg for annen gang med en Engebret Larsen (der døde 1736. Skifte etter ham er holdt 15. september 1736) og de hadde en sønn Lars født 1730.

Søren Pedersen Sigstad født 1725 ble trolovet 22. mai, gift 22. juni med en Johanne Eriksdtr. Søren ble 78 år gammel, begr. 7. desbr. 1799.

Berthe Pedersdtr. Sigstad født 1720, ble trolovet 17. juli, gift 30. september 1745 med Harald Ottersen Kjøs.

Før vi følger disse to's slekt videre, skal vi se litt på Harald Ottersens slekt fra det eldste der kjennes.

På gården Karud er skifte holdt 5. mars 1669 etter Ole Harilsen (Haraldsen) som er død like før. Han var født ca. 1607 og var gift med Anne Erichsdtr. Deres barn var:

- 1) Ole født ca. 1653.
- 2) Harald født ca. 1655.
- 3) Ole født ca. 1657.
- 4) Erich født ca. 1660.
- 5) Ole født ca. 1663.
- 6) Birgitte gift med Bjørn Grøholt.
- 7) Kari.
- 8) Siri.
- 9) Inger.
- 10) Anne.

Harald Olsen Karud ble ca. 1682 gift med en Anne Arnesdtr. Han døde 1700. Skifte etter ham er avholdt 30. april samme år. Deres barn var: Otter og Anne.

Otter Haraldsen f. ca. 1684, begr. 29. desbr. 1735, kom til gården Kjøs og var gift med Inger Helgesdtr. Kjøs. Hun var født 1689. Død 1750, begravet 27. juni.

Hun ble første gang gift 1714 med Torkild Gundersen Kjøs, der imidlertid døde i 1719 (skifte 23. mars 1719) og hun hadde med ham sønnen Gunder født 1715, død 1737, begravet 1. februar (skifte 7. mars 1737).

I 1719 ble hun gift med Otter Haraldsen Karud, og deres barn var:

- 1) Torkil født 1720, begravet 24 mars 1742.
- 2) Harald født 1723.

3) Anne født 1725, gift med Lars Embretsen Dyrin.

4) Eli født 1733, begravet 9. september 1736.

Inger Helgesdtr. ble gift for 3dje gang idet hun ble trolovet den 7. mai og gift 18. juni 1736 med Anders Henriksen Dalen med hvem hun ingen barn hadde.

Harald Ottersen Kjø s født 1723 ble som nevnt 30. september 1745 gift med Berthe Pedersdtr. Sigstad. Han kjøpte ved skjøte av 6. april 1744 gården Aarsrud i Løten av skyld 3 huder 3 skinn av Christen og Ole Helgiesønner Alme i Åmot (her nevnes han som Harald Ottersen, soldat). Ved skjøte av 7. november 1749 kjøpte han Sigstad med Hareset engeslet av sin svoger Søren Pedersen for 800 rdl., hvorpå han ved skjøte av 7. april 1750 selger Aarsrud til Harald Olsen for 450 rdlr.

Harald og Berthe Sigstad hadde følgende barn:

1) Ottho (Otter), døpt 30. mai 1746.

2) Embret, døpt 16. juli 1747, begravet 6. august samme år.

3) P e d e r, døpt 8. desember 1748.

4) Embret, døpt 18. april 1751, begravet 25. april samme år.

5) Gunvor, døpt 18. juni 1752.

6) Inger, døpt 10. mars 1754.

7) Johanne, døpt 14. desember 1755.

8) Embret, døpt 20. desember 1760.

Berthe Pedersdtr. døde i siste barselseng og ble begravet 29. desember 1760, kun 40 år gammel. Ved skiftet etter henne ble gården Sigstad utlagt til barna, men ble senere igjen innløst av faren. Således finnes skjøte fra Even Olsen Solberg (som formynder for Harald Ottersen Sigstads 2de yngste pikebørn Inger og Johanne) til Harald Sigstad på $3^{23}/_{35}$ skinn i gården Sigstad, datert 3 fgl. 31. mars 1764. Likeså er $3^{23}/_{35}$ skinn innløst av Harald Ottersen for 63 rdlr. følgelig avkall av 31. mars 1764, og 1 hud og $1^{41}/_{55}$ innløst av samme fra hans barns formynder datert 19. juli 1764.

Harald Ottersen Sigstad giftet seg igjen 4. februar 1762 med Marthe Henrichsdatter Ommang. De hadde følgende barn:

1) Berthe, døpt 12. desember 1762, begravet 5. januar 1763.

- 2) Henrich, døpt 26. desember 1763.
- 3) Berthe, døpt 22. februar 1767.
- 4) Torkil, døpt 3. november 1769.
- 5) Harald, døpt 1. januar 1772.

Harald Ottersen solgte gården Sigstad til sin sønn Otter Haraldsen for 144 rdl. ved skjøte av 20. mars 1770. Ved skjøte av 20. mars 1770 (altså samme dag) kjøpte han gården Lille-Skramstad (skyld 1½ hud med bygsel over 6 skinn) av Bertil Olsen for 750 rdlr. Harald Ottersen Lille-Skramstad ble begravet 28. september 1771 48½ år gammel.

Den 11. desember 1772 ble dragon Otter Haraldsen gift med Gunnor Larsdtr. Vollestad og etter bevilling av 24. november viet i hjemmet. Enten nå Otter Haraldsen ikke var pengesterk nok til å klare gården eller hva der kan ha vært i vegen, nok er det at han ved pantobligasjon datert 16. desember 1771 overdrar gården Sigstad med Hareset tils. 4 huder som brukelig pant til Ole Tronsen Østre Skramstad for 2500 rdlr. Av samme dato finnes en «forskrivelse» fra Ole Tronsen til Otter Haraldsen på «vilkårigheter av gården».

7. juli 1772 pantsetter Ole Tronsen gården til Peder Hansen Alme fra Åmot for 1200 rdlr.

Nå mangler imidlertid pantebøkene i tidsrommet 1775—78, men i løpet av disse år er gården utvilsomt overdratt til Peder Haraldsen (Otter Haraldsens bror), der 10. mars 1792 pantsetter gården til Peder Hansen Alme av Åmot for 1900 rdlr.

P e d e r H a r a l d s e n S i g s t a d født 1748 ble gift 27. oktober 1783 med Kari Olsdtr. Baanerud fra Elverum, døpt 5. juni 1763 og datter av Ole Pedersen Baanerud og hustru Kirsti Olsdtr. fra Berger. Hun døde 1788. De hadde sønnene:

- 1) H a r a l d døpt 10. oktober 1874.
- 2) Ole døpt 5. juni 1786.

I 1791 giftet han seg igjen med enken Oliv Olsdtr. Høllingstad. De hadde ingen barn.

Oliv Olsdtr. Høllingstad var fra Benningstad og var først gift 17. oktober 1754 med Herman Olsen Høllingstad, sønn av Ole Olsen Høllingstad og Gjertrud Eriksdtr. Fuglset.

Herman Olsen var født ca. 1720 og begravet 12. februar 1787. De hadde følgende barn:

- 1) Ole.
- 2) Jens, død ung.
- 3) Kirsti gift med Lars Schillingstad.
- 4) Inger gift med Thore Arnesen Gjerloug.

Ved skjøte av 14. mai tinglest juni månedsting 1799 solgte Peder Haraldsen gården Sigstad til sine sønner Harald og Ole og tok selv føderåd. Peder Haraldsen Sigstad døde 1800, begravet 24. mars. Oliv Olsdtr. døde 31. juli 1811 på Gjerloug hos sin datter Inger.

Harald Pedersen Sigstad født 1784 ble 15. april 1820 gift med Marthe Toresdtr. Gjerloug, etter bevilling av 8. april viet på Gjerloug. Hun var datter av Thore Arnesen Gjerloug og Inger Hermansdtr. Sigstad eller Høllingstad og ble døpt 6. oktober 1794.

Harald Pedersen Sigstad døde 12. august og ble begravet 22. august 1845. Marthe Thoresdtr. døde 22. mai og ble begravet 3. juni 1850. De hadde følgende barn:

- 1) Kjerstine født 30. august 1821, gift med gårdbruker Ola Karud.
- 2) Inger født 2. september 1824, gift med gårdbruker Ener Søberg.
- 3) Oline født 10. august 1828, gift med gårdbruker Jens Grøholt.
- 4) Peder født 16. mai 1831, gårdbruker på Sigstad, gift med Anne Røhne.
- 5) Thore født 15. januar 1834, gårdbruker på Gjerloug, gift med Amalie Brynhildsen.
- 6) Ole født 21. juni 1836, gårdbruker på Prestsveen, gift med Kjersti Røhne.

GRØTTINGSLEKTEN

Elias Eriksen, kvartermester ved 18. kompani i Kjøbenhavn, gift med Karen Jensdtr. Hals (se Hals-slekten). Deres sønn var:

Elias Eriksen døpt 18. november 1731 i Elverum på Enkebakken under Grøtting, gift 18. juni 1766 med Anna Olsdtr. Grøtting (se Olsen-slekten),

- født 1747, død 19. januar 1835. Deres barn der antok navnet Grøtting var:
- a) Ole Eliassen døpt 4. februar 1768, reiste til Kjøbenhavn omkr. 1785.
 - b) Anders Eliassen Grøtting, døpt 25. september 1774, begravet 20. februar 1812. Han var snekker.
 - c) Christian Eliassen Grøtting døpt 3. august 1777, død 4. desember 1827. Gårdbruker på Enkebakken.
 - d) Lars Eliassen døpt 20. oktober 1782, reiste til Sverige omkring 1817, var gift 1816 med Maria Arnesdtr. og hadde en datter Anne født 4. oktober 1816 i Elverum.
 - e) Kari Eliasdtr. Grøtting døpt 7. mai 1786, død 30. november 1878, gift først 6. juni 1806 med premierløytnant Hans Jacob Bredal, født 1765, begravet 4. september 1807 i Elverum, sønn av hytteskriver på Røros Bernt Mølmann Bredal og Elise Kirstine Sundt, dernæst med Nils Pedersen Kynberget på Lille Finstad, gift 21. januar 1809.
 - f) Peder Eliassen døpt 2. mai 1790, død 16. oktober 1832, bruker på Øvre (av Østre) Sætre.
 - g) E n o k E l i a s e n G r ø t t i n g døpt 28. oktober 1770, død 29. november 1829. Var snekker, senere landhandler på Fredriksberg i Leiret. Gift 26. februar 1807 med Andrea Christiansdtr. (se Amundsen-slekten). Deres barn var:
 - 1. Engebret Grøtting født 6. desember 1807, død 24. juni 1849.
 - 2. Anne Enoksdtr. Grøtting født 4. november 1811, gift med Hans Olsen, Nordre Strand.
 - 3. Christian Grøtting født 10. november 1814, død 9. desember 1874.
 - 4. Petter Grøtting født 2. januar 1817, død 2. juli 1856.
 - 5. A n b o r g G r ø t t i n g født 16. februar 1819 (se Søberg-slekten).
 - 6. Eline Augusta Grøtting født 23. september 1820, død 24. februar 1846, gift med Hans Helgesen Wæringsaasen.
 - 7. Oluf Christian Grøtting født 3. november 1822, død 6. oktober 1867.
 - 8. Andreas Grøtting født 17. desember 1824, død 19. desember 1893.
 - 9. Petronelle Grøtting født 8. desember 1826, død 30. januar 1897, gift 17. august 1847 med Ole Engebret Berg, født 11. februar 1813 i Biri. Landhandler på Lille-Hove i Sør-Fron, hvor han døde 17. august 1863. Han var sønn av landhandler Haagen Berg og Karen Bergersdtr. Av

deres avdøde barn er landhandler på Bekkevold, skogeier Ole Peter Berg og statsadvokat Haakon Berg.

10. Enok Enoksen Grøtting født 6. februar 1829, død 16. juli 1876, landhandler på Lund i Leiret, gift 20. november 1864 med Caroline Gundersdtr. Værlien, født 16. juli 1846. Bygget i 1881 Kirkvang i Leiret, hvor bosatt. Deres barn er:
- a) Gustav Adolf født 23. august 1866, død 21. juli 1902. Bokholder i Oplandske Kreditbank.
 - d) Olaf født 1. juni 1868. Gartner på Kirkvang. Død 1927.
 - c) Bergliot født 27. august 1874. Amtskommunekasserer i Hamar. Død 1929.
 - d) Elida født 2. januar 1872.

HALSSLEKTEN

Jens Andersen i Hals på Jylland, død ca. 1617, hadde med hustruen Anne Andersdtr. (der 16. mai 1620 giftet seg påny med foged Niels Jensen Schelwig i Hals gaard) flere barn, hvorav sønnen:

- a) Anders Jensen Hals, død i februar 1667 som rådmann i Ystad i Skåne og etterlot 3061 rdlr. til sønnen:

Jens Andersen Hals, ridefoged i Bollerup i Skåne 1667.

Hans barn var utvilsomt:

- a) Lars Jensen Hals (skifte i Kjøbenhavn 1713).
- b) Nils Hals i Kvikne (fikk stor etterslekt).
- c) Knut Jensen Hals.
- d) Sophie Hals i Åmot.
- e) Maren Hals i Åmot.
- f) Anne Hals i Ystad i Skåne.
- g) K a r e n H a l s (se Grøtting-slekten).

Av disse barn var: Knut Jensen Hals født 1660, kaptein ved skiløperkorpset, eiet Lille-Rustad i Elverum og Åset i Åmot, hvor han døde 27. august 1725. Ved sin hustru Siri Knutsdtr. Hansen Aaset, død 1723, ble han stamfar for den norske slekt Hals.

AMUNDSENSLEKTEN

Christen Amundsen født 1702, begravet 21. april 1785, gårdbruker på Løvberget, gift med Amborg Pedersdtr. (av Øvre Skjefstad) født 1704, død 9. januar 1797. Deres barn er:

- a) Amund Løvberget født 1738. Kaptein.
- b) Pernille Christensdtr. gift med Anders Pedersen Grindhagen.
- c) Christian Christensen født 1744,

begravet 27. april 1795. Gårdbruker på Løvberget, senere bosatt på Moen i Leiret, gift 21. november 1783 med Pernille Olsdt. Hovin. Deres barn er:

1. Christen Christiansen døpt 1. oktober 1786, bosatt i Leiret, gift 18. mai 1811 med Kristi Gundersdtr. Hummeldalen, døpt 1. august 1771, datter av lensmann Gunder Johnsen Bjølset.
2. Andrea Christiansdtr. døpt 28. juni 1789, død 3. oktober 1868. (Se Grøtting-slekten).

Andrea Christiansdtr.

OLSENSLEKTEN

Lars Olsen Øverby av Våler, død i november 1737, gårdbruker på Vestre Grøtting, gift med Kirsti Olsdtr. Thoresen Houm født 1698, begravet 23. mars 1774. Av deres barn var:

- 1) Ole Larsen d. ældre født 1722, begravet 28. mai 1794, gårdbruker på Vestre Grøtting, gift 1745 med Kari Thorsch, født 1726, datter av An-

ders Olsen Torsch på Røbuknappen i Trysil og Gjertrud Pedersdtr.
Av deres barn:

- a) Anders Olsen født 1750, begravet 29. juni 1800, gårdbruker på Vestre Grøtting, gift 6. november 1778 med Kari Pedersdtr. Ifar-neset, død 6. mars 1824.
 - b) Anne O l s d t r. (se Grøtting-slekten).
 - c) Peder Olsen døpt 27. februar 1757, gårdbruker på Nordre Sæteren.
 - d) Kirsti O l s d t r. døpt 23. januar 1758, gift 3. april 1777 med Nils Jensen Kynberget.
 - e) Ole Olsen døpt 23. september 1759, gift 12. november 1781 med Guri Hansdtr. Volden.
 - f) Lars Olsen døpt 10. januar 1762, husmann på Grøtting.
 - g) Gjertrud O l s d t r. Døpt 29. oktober 1769, gift 23. august 1792 med Knut Bergersen Stræte av Våler.
2. Ole Larsen født 1729, begravet 17. februar 1793, bruker på Grinden, gift 18. oktober 1753 med Anne Pedersdtr. Hvarstad.
 3. Helene Larsdtr. døpt 1. mars 1732, gift 17. april 1754 med Ole Jen-sen Engen.
 4. Kirsti Larsdtr. døpt 20. mars 1736, begravet 14. november 1773, gift først 15. oktober 1761 med Arne Semingsen Blikberget og senere med Ole Johnsen Ottershagen av Åmot.

Litt om slektens liv og levnet

fra 1600-tallet og framover.

På gården nedre Bolstad, Åmot, fra 1600-tallet til 1773.

Nedre Bolstad ligger i Åsbygden i Åmot. Det er en liten grend på vestsiden av Glomma, ca. 6 km fra Rena. Grenden ligger høyt over dalbunnen i sydøsthellingen med en vakker utsikt syd- og nordover dalen. Østover ser en skogkledde åser og kjøler så langt øyet rekker, og i bakgrunnen skimter en Trysilfjellet.

I denne grenden ligger foruten Bolstadgårdene, Blikstad og Skramstadgårdene. Disse har og vært knyttet til slekten.

En bred, fin bilveg fører i dag fra Rena til Åsbygden. Først kommer en til Skramstadgårdene, og kjører en et par hundre meter lenger fram, har en Bolstadgårdene foran seg. Disse ligger øverst i grenden.

Dersom noen av slekten vår reiser dit opp for å finne en ærverdig gammel slektsgård, vil de bli dypt skuffet.

Nedre Bolstad er kjøpt av Åmot kommune og eksisterer ikke lenger som gård. På stedet hvor husene i sin tid lå, ligger nå en liten skole med lærerbolig. En halvgammel, litt forfallen låvebygning er den siste resten av en fordums gård.

Gården er skilt fra skogen og er delt opp i noen småbruk.

Da jeg kom dit opp, hadde jeg likevel følelsen av å befinne meg på gammel grunn. Jordene lå der uforandret, adskilt ved rabber av stein og kratt. En steinrøys her og der vitnet om bondens slit for å bringe jorden under kultur. Her hadde mine forfedre slitt for å skaffe underhold til seg og sin familie. Der hadde de en åker med blandkorn, der en med bygg, men det meste var vel mer eller mindre frodig eng.

Skogen ligger der nå som før, stor og mektig, men mer glissen. Kjempetrærne er borte, de forsvant etter hvert som de store sagbrukene og

senere cellulosefabrikkene kom og krevet stadig mer og mer tømmer til sin produksjon.

Der borte omkring det gamle tunet lå i sin tid husene. Det var lave, enkle hus av solid tømmer fra hjemmeskogen. Ingen prangende arkitektur, intet fremmed innslag forstyrret den ro og harmoni, som hvilte over bygdebyggmesterens gårdsbygg.

Her levde de eldste forfedrene våre, Sigvart, Joen og Erik Bolstad, som gjennom tilgjengelige kilder er trukket fram fra glemslens slør.

Vi vet jo lite om dem utenom at de var bønder, som levde av jorden og skogen sin.

Skogen hadde dengang forholdsvis liten verdi. Den skaffet nødvendig brensel og trevirke til gårdens bruk og litt til salgs. Det var først flere slektledd senere at den ble en økonomisk faktor, som gjorde bøndene i dalen til velholdne skogeiere. De var henvist til å livnære seg av jorden sin, og jordbruk i Østerdalen dengang var ensbetydende med fedrift. Kornavlén var mindre årsikker og poteten var ennå ikke kommet til landet.

Slåttonna var den viktigste onna. Det gjaldt å skaffe nok fór til bukskapen, som ofte var i største laget. Når slåttonna var over på selve gården, høstet folkene sæterløkkene og utslåttene. Ble det fremdeles ikke nok fór, dro de innover fjellvidda og samlet renmose, som ble kjørt hjem på vinterføret.

Jakt og fiske drev de også, dels til eget bruk og dels til salg. Østerdølene solgte kjøtt, vilt, fisk og skinn, blant andre til hedemarkingene, som de kjøpte brødkorn av.

Det var nok ofte et slit å være østerdalsbonde dengang, både for ham selv og familien. Gårdsredskapene var få og primitive, og arbeidstiden i onnetiden ble ofte lang og anstrengende. Men til gjengjeld var det ikke det nervøse jag over livet og arbeidet som nå til dags. Det ble lite til overs til luksus, men trangen til luksus var heller ikke så stor. Arbeidet på jorden og i skogen skaffet dem en sund kropp og en sund sjel. Livet var for dem et arbeid, ofte en kamp mot naturmaktene, for å dekke enkle behov for seg og den ofte store familie, og når dette lyktes, var ikke tilfredsheten og gleden mindre enn den vi nåtids-mennesker med all vår luksus føler.

Det var mange barn på Bolstad, og ser man på slektstavlen, vil man se at familiene jevnt over har vært barnerike. Det var vel ikke noe sær-egent for vår slekt, familiene før i tiden var nok jevnt over mer barnerike enn nå. Det oppstod ikke så mange problemer ved å ha mange barn dengang, iallfall ikke på en gård. Klær og mat skulde de ha, men det var ikke så mange yrker å velge mellom, og skoler var det få av. Guttene fikk sin første yrkesopplæring på farsgården og fortsatte senere på andre gårder, hvis de ikke gikk over i et eller annet håndverk. Den eldste fikk gården, og de andre måtte fortsette i andres tjeneste, dersom de ikke ved egen eller farens hjelp evnet å kjøpe eller byggle en gård.

Den boklige utdannelse var nærmest lik null.

Ved reformasjonen i 1537 var det pålagt prestene med bistand av klokkerne å sørge for den nødvendige undervisning i kristendoms-kunnskap, og prost og biskop skulde ved visitaser «erkyndige seg om at kravene skjedde fyldest». Kravene var ikke store. Det var Luthers lille katekismus, som for budene, trosartiklene og bønnens vedkommende skulde læres utenat. Det hele skjedde ved langsom opplesning i kirken. Omsider kom kravene til lesekyndighet, og da ungdommen hadde nådd så langt at den selv kunde lese de bøker den skulde lære, så gikk det hele lettere og bedre.

Ved en forordning av 1739 ble det bestemt at det ved hver hovedkirke skulde være en fast skole. Men befolkningen var så spredt, avstandene så store og tilgangen på lærerkrefter så liten at regjeringen allerede i 1741 måtte overlate de enkelte sogn å ordne seg som de best kunde.

Dette førte til at man i Østerdalen etter prost Leighs forslag fikk omgangsskoler med lærere, som hver hadde en større eller mindre krets av gårder hvor de skulde virke. Hver skoleholder skulde i denne bestemte krets ha 7 dages opphold på hver gård med fritt sengested, kost, lys og brenne. Han skulde holde skole 5 dager, lørdagen var han fritatt for skole, da han skulde flytte til neste gård, men til gjengjeld skulde han holde katekisasjon og særlig ta seg av konfirmantene. Barna ble undervist i religion, d. v. s. katekismus og forklaring samt lesning, og for dette arbeid hadde de fra 12 til 20 rdl årlig. Dertil kom 4 skilling ukentlig av hver som vilde lære å skrive og regne. Skoleåret skulde vare fra St.

Hans til Michels-dag. Alle elever ble undervist samtidig og i et og samme rom. Noen skrev, andre regnet, og atter andre stavet høyt og tydelig. Når så dertil kom at undervisningen ofte måtte finne sted i gårdens eneste stue, hvor det daglige huslige gjøremål foregikk uanfektet og uinnskrenket, hadde skoleholderen god grunn til å bli nervøs, men denne sykdom var heldigvis ennå ikke oppfunnet. Før denne ordning hadde man rundt om i bygdene noen som mot betaling underviste i lesning og regning. I 1728 slo således en forhenværende korporal Peder Gundersen Hjort seg ned i Åmot som «informator i lesen, skriven og regnen».

Ved loven av 14. juli 1827 ble omgangsskolen innført for hele landet, og den kom derved over i fastere og bedre former. Ved hovedkirken skulde det likeledes være en fast skole med klokkeren som lærer.

Undervisningen omfattet religion, lesning, skrivning, regning og sang. Men skoleholderne holdt ikke alltid mål, det kunde derfor ofte bli så som så med undervisningen.

Den mangelfulle undervisning førte til at det flere steder ble opprettet privatskoler. Embetsmennene og andre som hadde råd og anledning til det, holdt huslærer for sine barn.

Ved skoleloven av 1860 ble grunnlaget for vår nåværende folkeskole lagt. Fra samme tid fikk vi etterhånden høyere almueskoler, fylkesskoler og folkehøyskoler.

De høyere skoler utviklet seg etterhånden fra katedralskirkenes presteskoler. Etter reformasjonen fikk disse et videre formål. I det 17de hundreåret hadde vi 4 katedralskoler og en del latinskoler. Ved skoleforordningen av 1809 fikk vi lærde, fullstendige skoler, blant dem katedralskolene, som førte fram til studentereksamen, og en del middelskoler, som manglet de øverste klasser. Litt senere fikk vi i flere byer borger- eller realskoler, som hadde samme fagkrets som de lærde skoler når unntas de klassiske språk. I Hamar og Lillehammer hadde man slike skoler, i Elverum hadde man Torps private middelskole. Ved skoleloven av 1869 ble disse høyere skoler etterhvert brakt inn under en organisasjon, hvis hovedtrekk var middelskole og gymnasium, bygget på en forskole eller folkeskole.

Den første landbruksskole ble opprettet i 1825 på gården Sem. Den annen landbruksskole ble opprettet i 1847 på Jønsberg i Romedal.

Som vi ser var bondeungdommen helt til midten av det forrige århundre i dobbelt forstand knyttet til jorden. Utenom håndverker- og soldatyrket var den henvist til å søke sin beskjeftigelse i jord og skogbruket. Det var liten eller ingen adgang for den til å slå inn på andre veier gjennom skoleutdannelse. Den bedre folkeskole og den lettere adgang til å søke høyere skoler og fagskoler brakte en forandring her. Bondegutter begynte i større og større utstrekning å søke inn til universitetet, lærerskoler, tekniske skoler og andre fagskoler. De ble prester, sakførere, læger, lærere, ingeniører og større forretningsmenn i byene. Dette hadde stor betydning, ikke alene for de nye samfunnslag, som de på den måte kom til å rekruttere, men også for det bondesamfunn og den bondeslekt, som de opprinnelig hadde tilhørt. Vekselvirkningen her har vært stor og inngripende, ikke minst i kulturell henseende. For vår slekt har dette forhold også spillet en stor rolle, og jeg har derfor funnet å burde berøre det.

Nedre Bolstad var en middelstor østerdalsgård av skyld 1 hud. Erik var født på øvre Bolstad og kom som bygselmann til nedre Bolstad.

57 år gammel overlot han gården til sin eldste sønn Knud, som da var 34 år gammel, og skiftet sine eiendele mellom sine 8 barn.

Skiftet fant sted 6. november 1714 og protokollen for dette, som gjengis nedenfor, kaster et ganske interessant lys over besetning, redskaper og løsøre på en vanlig østerdalsgård i den tid. Det ser ut som om en gård dengang måtte være utstyrt med alt fra barkekar til øltønne for å kunne dekke sine forskjellige behov.

Solør og Østerdalen skifteprotokoll 2.

Anno 1714 Dend 6. November Vaer Jeg med 2de LaugRettemænd Nafnlig Haagen Arnestad og Niels Roerstad, paa arfuetompten Nedre Bolstad udj Aamodt hofuet Sogn I Østerdahlen beliggende til at Registrere og Taxere hvis middeler og formue som Erich Joensen med hans Qvinde Malj AdsbjørnsDaatter kunde være Eyende, hvilche de udj deris lefvende Lifue afstaar og ofuerlader for deres Børn og Arvinger til Skifte og Deeling, Nembl. Knud Erichsen 34 aar gl. Gunmund Erichsen 29 aar gl. Joen Erichsen 24 aar gl. Olle Erichsen 20 aar gl. og Erich Erichsen 15 aar gl., Samt Siij Erichsdaatter som ved Døden er afgaaen, og sig efterladt 2de Børn Nafnlig

Marit AndersDaatter og Malj AndersDaatter, som ere umyndige — paa hvis vegne møtte deres Fader Anders Bligstad, Noch Maren Erichsdaatter 31 Aar gl. og Guri Erichsdaatter 25 aar gl. Var og tilstæde Bøydelenmanden Welagte Søfren Andersen Boelstad med fleere hidsøgte Godt Folch. Huor da samme Sterboetz middeler og formue befandtes saavidt os forekom og andvist blef, Saasom følger —

Hæster med stoert Fæe og Andre Smaa Chreature:

1 brun hæst for	10 rdr.	1 brun ditto	7 ort
1 Graafaale i 3die Aar	2½ rdr.	1 Sort drøplet ditto	2 rdr.
1 Sort gl. Skyed	2 ort	2 Kalfver Et aar gl.	2 rdr.
1 Sort drøplet Koe	3 rdr.	1 liden tyer	1 rdr.
1 Røe flæchet ditto	3 rdr.	1 Stor ditto	7 ort
1 hvid ditto	3 rdr.	2 Kalfuer af dette aar ..	1 ort 8 s.
1 Røe flechet ditto	3 rdr.	4 voxne Gieder a 7½ s. er	6 ort
1 Røekindet ditto	3 rdr.	1 ung Gied for	1 ort
1 blaadrøplet ditto	3 rdr.	2 Gied Killinger:.....	1 ort
1 brun ditto	2½ rdr.	1 Risbet boch	2 ort
1 brunflæchet ditto	2½ rdr.	1 ditto for	1 ort 16 s.
1 graaSidet ditto	2½ rdr.	5 voxne Søfuer a 1½ ort er	7½ ort
1 Røekindet ditto	2½ rdr.	7 Risbet ditto a 20 s. er	5 ort 20 s.
1 hvid ditto	2½ rdr.	4 Lam a 12 s. er	2 ort
1 brun ditto	2½ rdr.	1 Suin	2½ ort
1 graadrøplet Qvie	2 rdr.	1 ditto for	2 ort

SengeLien og Benche Klæder.

1 huid Sortrannede under- dyne	2½ rdr.	1 ditto No. 7.....	1½ ort
2de hofuet Laug	3 ort	1 Kalvskinds ditto No. 1	2½ ort
2 gl. ditto a 1 ort er	2 ort	1 ditto No. 2.....	2½ ort
1 ditto for	1 ort	1 ditto No. 3.....	2½ ort
1 gl. ditto	12 s.	1 ditto No. 4.....	2½ ort
1 Rannede Senge Klæde	3 ort	1 ditto No. 5.....	2½ ort
1 Søfskindsfeld No. 1....	1 rdr.	1 hampe Lærritzlaggen	for 1½ ort
1 ditto No. 2	3 ort	1 hampe Læridtz Dug ..	1 ort
1 ditto No. 3.....	3½ ort	1 Læridtz handklæde for	1 ort
1 ditto No. 4.....	3 ort	1 ditto for	12 s.
Noch en Søfskindsfeld..	3 ort 12 s.	1 flamsk høyen	1 ort 8 s.
1 ditto No. 5.....	3 ort	1 ditto for	1 ort
1 ditto No. 6.....	1 ort	2 gl. ditto for	1 ort

Kaabber med Jern Gryder Sambt Andet Gaardtz nøtte og Brugelig Boeskab.

1 Kaaber Kiedel for	7 ort	1 ditto for	8 s.
1 Jern Gryde	2 rdr. 1 ort.	1 par Jern Draatter	1 ort 8 s.
1 ditto for	2 ort	1 Ploug for	2 ort
1 ditto	2 ort	1 gl. harf	1 ort 20 s.
1 Stegepande	1 ort 8 s.	1 ploug	1 ort 16 s.

1 tache med tache Ring 5 ort
 1 Slibesteen med Jernvind 20 s.
 1 Jern Vind 16 s.
 2 fremlæncher 1 ort
 1 par baglæncher 16 s.
 Ald Smideredskaben med
 huis som dertil hører for 6 rdr.
 1 Jern Lyse Stage 16 s.
 1 ditto af Messing 16 s.
 1 Lyse Sax 8 s.
 1 hand Saug 16 s.
 1 liden ditto 10 s.
 1 braache Ring 1 ort
 6 Nafuer Store og Smaa 18 s.
 3 Skofuer 6 s.
 1 Arbeids Selle 3 ort
 1 ditto for 1 ort 16 s.
 1 ditto for 1 ort 8 s.
 1 ditto for 16 s.
 1 Kløf Sadel 1 ort 16 s.
 1 ditto for 1 ort
 1 færirtz Slæde 2 ort
 1 gl. ditto 1 ort 8 s.
 1 liden ditto 1 ort 16 s.
 2 gl. ditto 2 ort
 1 Mandtz Slæde 1 rdr.
 1 par Kløffladsker 1 ort 16 s.
 1 par ditto 8 s.
 5 nøller 1 ort 8 s.
 Smaa og Store Spand .. 1 rdr.
 80 melche trauf 1½ rdr. 16 s.
 8te Bøtter 1½ ort
 2 thuehaldkiørler 14 s.
 9 træskaaler Smaa og
 Store 1½ ort
 2 Smaa trætallercher .. 6 s.
 2 Meelløber 1 ort
 5 Ember 20 s.
 5 gl. Kuchører 12 s.
 4re Vandbøtter 12 s.
 1 thømmeReb 5 fauner 3 ort
 1 ditto 5½ faun 2 ort
 1 gl. ditto 1½ ort
 1 thyer 1 ort
 1 gl. ditto 4 s.
 1 par Wefstoller med be-
 hørig Redskab 1 rdr.

1 Stettekar 1½ ort
 1 holdche 1½ ort
 1 Øeltønde 1½ ort
 1 ditto 1 ort 8 s.
 1 ditto 1 ort
 2 vandsaaer 1 ort
 1 ditto 8 s.
 1 lidet Kaer 16 s.
 3 gl. ditto 1 ort
 1 barche Kaer 3½ ort
 5 Kierner 1 ort 16 s.
 16 trætallerchener 1 ort 4 s.
 1 Stette fad 16 s.
 7 træfad 1 ort 4 s.
 1 half Kande 12 s.
 1 Vefskæ 1 ort 8 s.
 1 ditto 1 ort
 1 ditto for 12 s.
 7 hugøxer gl. for 2 ort 16 s.
 2 Grøf 8 s.
 1 Nye Psalmebog 1 ort 16 s.
 1 Jern Aase 16 s.
 1 Skredder Sax 8 s.
 1 Madsæch 12 s.
 1 gl. ditto 6 s.
 1 liden Gloethang 4 s.
 2 Liin Sæcher 12 s.
 7 Høfler for 1 ort
 Skoehammer og thang.. 12 s.
 2 Søf Saxer 12 s.
 1 thellebielle 16 s.
 2 Skellinger 1 ort 8 s.
 1 gl. Bog 1 ort
 1 brand Gafel 8 s.
 1 lang Høfue 8 s.
 1 Meel Sæch 16 s.
 1 ditto 8 s.
 1 Vefskæ for 16 s.
 1 ditto 20 s.
 13 totter Samfeng hamp 3 ort
 1 Ræchspade 8 s.
 9 gl. Jaer 2 ort
 1 nøed Bielle 12 s.
 1 liden ditto 8 s.
 1 Juel Roch 3½ ort
 1 feldbrue 16 s.
 2 heste Klæder 3 ort

Noch blef andgifuet 9 Skepper Roug a Tønden 2½ rdr. er 2 rdr. 3 ort 6 s. Anders Bligstad som hafde Daatteren Sirj Erichsdaatter til Echte der ved døden er afgaaen hafver bekommet I Hiem Gafue med bemeldte hans Hustrue:

1 Koe for	3 rdr.	1 Skindfeld for.....	1 rdr.
1 voxen Søf	1½ ort	1 voxen Gied	1½ ort
1 Qvie	1½ rdr.	1 hofuetlaug for	1 ort

Bedrager sig tilsammen til 6 rdr. 2 ort. som nu til Indtegt bliver andført. Bedrager sig saa Boens Formue ofuer alt efter innbemeldte Taxations formeld til penge..... 134 rdr. 1 ort 14 s. Derimod begierer Faderen alleene til Begrafuelses Omkostning at maatte Niude dend Graa faale for..... 2½ rdr. 1 Arch forseiglet Papir til Skiftebrevets udfærdigelse af No. 2 for dessen beskrivelse med Een pro Cento bedrager sig til..... 4½ rdr. Lensmanden for hans umage — 5 Ort, Vurderingsmændene 2 ort. Naar forermeldte Rettighed fra Boens Formue vorder Subtrahert blifver Arvingene og Børnene imellem til Skifte og Deeling 124 rdr. 2 ort 14 s. Deraf tilfalder huer Søn 19 rdr. 16 12/13 s. og Een huer udaf Døttrene 9 rdr. 2 ort 8 6/13 s. Dernæst blef gjort Udlæg efter Lodsædlernes formeld til Eenhuer Vedkommende Saasom Følger: ..

Forældrene som endnu er I lefuende Lifue begierer alleene dend Graa faale til begrafuelses omkostning, som dennem ogsaa herved er udlagt. Til Skiftebrevets udfærdigelse som Indbemeldt er for Claret tilligemed Vorderingsmændene blef udlagt ald smide Redskaben for 6 rdr. Lensmanden for hans umage og lange vey tillagt en tache med tache Ring for 5 ort.

Og som indbemeldte Børn ere alle ved dend Alder at de Self deres Arfuelodt kand imodtage og forestaae, undtagen Erich Erichsen, saa er den Eldste Broder Knud Erichsen Anordnet iche alleene at hafue Indseende med sin Broder, det hand samme Arfuelodt iche u-nøttigen forkommer, mens endog med dend Andeel hans Søster er tilfalden, uanset de dog ere vel af dend Alder, at de nochsom kand vide deres Eget Gavn og bæste, saa maa de dog hafue een Curator som dermed kand hafue Indseende, paa det de uden Nød og Trang iche skal bortsætte det lille de maatte tilkomme, som hand i Fremtiden agter at tilsuare.

Erik og Mali hadde ikke anledning til å ta føderåd på Bolstad, men det er sannsynlig at de ble boende på gården til sin død. De hadde iallfall tatt utlegg i boet for utgiftene til sin begravelse. Når Erik under disse forhold så tidlig overlot gården, er det grunn til å tro at hans helse har sviktet. Da kirkebøkene for Åmot først begynner i 1734 er det ikke mulig å fastslå når han døde, man vet bare at de begge døde før den tid.

Knud ble gift med Kari Larsdatter like etter at han overtok gården. De hadde 2 døtre Mali og Siri f. i juni 1717.

Knud kjøpte 26. november 1733 gården av Niels Werenskjold til

Hafslund for 175 riksdaler. Han døde 10 år senere, 61 år gammel. Kari døde 2 år senere i 1745, 64 år gammel.

Året før solgte hun gården til sin svigersønn Haagen Haagensen Krogen, som var gift med Siri.

Mali som var eldst hadde gitt avkall på sin odelsrett, og da hun hadde en dårlig helse, opprettet hun samtidig en forsyningskontrakt med sin svoger. Denne er også et tidsbilde på hvordan man dengang søkte å sikre seg mot å lide nød og savn og gjengis derfor i sin helhet:

Solør og Østerdalen Pantebok 4.

Jeg underbekræftede Mali Knudsdaatter, tilholdende paa Gaarden Boelstad i Aamodts Præstegield udj Østerdalen, kiendes og hermed Vitterlig gjør, det ieg med min yngre Søster Siri Knudsdaatters Mand, Haagen Haagensen Boelstad, haver indgaaet og Sluttet følgende Contract og foreening, Nemlig: 1. Skal min Mali Knudsdaatters Svoger Haagen Haagensen Boelstad, til egen frie Raadighed, og Dispensation nyde og beholde uden nogen Slags Deelagtighed for mine efter Døden igienlevende Sødchende eller Arvinger min af Forældres opladte Boe, efter Skiftebrev Passered paa Arvetomten Gaarden Boelstad den 9de October 1742, arvelig tilfaldne Capital 45 rdr. 2 ort 22% s. Samt alt hvis viidere, ieg nu ejer, eller her- efter ejendes vorder, for sig Hustrue og Arvinger, til Evidelig Odel og ejendom. 2. Ligeledes skal ieg Sidere og afstaae for min Svoger og Søster Mand Haagen Haagensen Boelstad, for dem og deres Arvinger, min ved forbemeldte Skiftebrev af Forældrene opgivne og til mig som dertil ældst og nærmest berettighed, havende Odels og Løsnings berettiged til denne Gaard Boelstad. 3. Derimod forsyner min Svoger Haagen Haagensen Boelstad mig i min Levetiid, forsvarligen og upaaklageligen med føde og underholdning, af Mad og Drikke, samt Klæder og Varme med Viidere ieg nødvendig behøver. 4. Forsyner min Svoger Haagen Haagensen, ifald den allermægtigste Gud skulle paalægge mig, som et Vandføer Menniske, der i min høyre fod er bederved, nogen Slags Sygdom, saa jeg til Sengs maatte vedholde, mig med upaaklagelig opvartning, at Jeg ej af Vandrygt skal Crepere. 5. Maae Haagen Haagensen, mig som et bederved Qvinde Menniske, naar maatte forlanges, see befordret med een Hest endten at Riide naar Tiid er eller Kiøre med, til Kirken og andensteds til min slegt og Venner. 6. Naar det eengang behager Gud, mig herfra Verden at hedenkalde, Da min Svoger Haagen Haagensen at see mig med en Christ-sømmelig Jordefærd til Graven bestædiget og 7. Ifald ieg Mali Knudsdaatter Skulle blive sindet ej paa Brødet hos min Svoger Haagen Boelstad at være, og ieg ej der at finde mig fornøyed, skal hand og Hustrue eller om saa er, de ved Døden afgaar føre mig, Da deres Arvinger være forbunden til mig at udlevere 6 Tønder Korn hvert Aar, 1 Koe og 4 Sover og udi Reede Penge — 32 rdr. og derforuden, den mig efter forbemeldte Skiftebrev tilfaldende Ringe Arvelod med 45 rdr. 2 ort 22% s. samt Creaturene med nødtørftig føede underholder, uden nogen slags Modsigelse, og ellers ieg at Skalte og Valte ligemed Haagen Haagensen og Hustrue eller deres Arvinger, naar det skeer til Husetz Nøtte, som ieg selv lyster og godt befinder uden

Anke og Klagemaal. Disse her af min Hustrues Søster Mali Knudsdaatter opskrevne Poster, tilstaar ieg Haagen Boelstad udi allemaader at holde og efterleve og tilbinder mig Hustrue Børn og Arvinger efter den 7de Postes Formeld, ifald min Sviger-Søster som indbemeldt, ej finder sig hos mig eller mine fornøyed, at fuldbyrde; dette alt vii med egne hender paa begge Siider underbekræfter som og min Mali Knudsdaatters formynder Joen Eriksen Skramstad, med sin Haands Underteigning Stadfæster samt Venlig ombedet Lensmanden Hans Mogensen Glomstad og Gudmund Eriksen Bjørnstad, denne af os Venlig indgaaede og sluttede Contract at underskrive og forseigle. Datum Boelstad den 29de November 1743. Mali M. K. D. Knudsdaatters Navn. (L. S.) Haagen Haagensen. Som formynder underskriver og forseigler. J. E. S. Joen Eriksens Navn, som overværende Vidner underskriver Hans Mogensen. (L. S.) G. E. S. (L. S.)

Dette dokument tgl. paa Glomstad tingstue 19de Februar 1744.

Haagen Haagensen ble gift med Siri i 1742. Han døde i 1798 80 år gml., hun i 1797 også 80 år gml. De hadde 2 sønner og 2 døtre.

- 1) Knud Haagensen f. 1743.
- 2) Haagen Haagensen f. 1751.
- 3) True Haagensdatter f. 1747.
- 4) Kari Haagensdatter f. 1749.

Knud overtok gården etter sin far 16. februar 1773.

Joen kjøpte gården søndre Skramstad, en av nabogårdene til Bolstad, i 1733 av Niels Werenskjold til Hafslund for 130 riksdaler. I 1737 solgte han gården igjen til sin søstersønn Erik Knudsen for 450 riksdaler. Søndre Skramstad var på 1 hud.

På gården øvre Bjørnstad, Åmot, fra 1714 til 1844.

Gudmund kjøpte i 1714 gården øvre Bjørnstad av Jens Hals for 150 riksdaler.

Bjørnstad lå litt lengere syd i dalen, nede ved Gita's utløp i Glomma. Fra Bolstad kunde en se dit ned, og gikk en skogleis, var vegen dit ned heller ikke så lang. De tre brødrene ble således ikke boende så langt fra hverandre.

Gudmund giftet seg med Ingeborg Halvorsdatter Nabset. Hun kom fra gården Nabset, som lå på østsiden av Glomma, ikke så langt fra Bjørnstad. De fikk 7 barn, 4 sønner og 3 døtre.

Det har ganske sikkert vært omgang mellom familien på Bjørnstad og i Åsbygden. Vegen var ikke så lang. Om sommeren har ungdommen satt hverandre stevne oppe på sætervollen, og om vinteren på Grundsetmarken. Ved familiebegivenheter som brylluper, barndåper og begravelser, har familien ganske sikkert vært samlet.

I store trekk artet livet på Bjørnstad og Bolstad seg ens. Bjørnstad var noe mindre, den hadde bare en skyld av 7½ skind, men den fødte samme besetning og skogen var verdifullere. Det betydde ikke så lite da etterspørselen etter trelast tok til å stige, og med den prisene. Til gården hørte dessuten en bekkesag og kvern.

Inntektene i form av kontanter var likevel små og tillot ingen luksus. Det meste gikk med til nødvendige utbedringer av gården, til de ofte tunge skatter og avgifter av alle slag og til underhold av den store familien. Kornavlen var usikker. Ofte måtte en kjøpe brødkorn fra Hedemarken, og det var ikke billig. Noen større hang til luksus var det heller ikke i den tiden.

Det var besværlig å reise den gang. Man foretok sjelden reiser utenom de vanlige turene til Elverum og Hedemarksbygdene. Disse stod østerdølene i livlig handelssamkvem med. Der kjøpte de korn og hester, der solgte de kjøtt, vilt, skinn og annet.

Selv om meget av handelen foregikk på Grundsetmarken, dro de nok også på forretningsreiser til hverandre. Reiser helt til Oslo hørte til sjeldenhetene. Det betydde for dem like meget som en utenlandsreise i dag.

Familiebibelen som danner foranledningen til slektsregistret, er kjøpt av Erik Bjørnstad på en reise til Oslo i 1756. Han har sannsynligvis vært der for å selge tømmer og trelast. Den ble kjøpt som familiebibel og er innviet til dette bruk med følgende ord:

«Om I min eiermann vite vil og hvad hans navn monne være, da hører jeg Erik Gudmundsen Bjørnstad til. Han er min rette herre. I verden vil han meg bruke med flid i troen til Guds ære, omsider han kan hidset evig en himmelens arving være».

Etter dette forord har han skrevet ned sin og sin hustrus fødselsdag, fødselsår og fødested. På bakerste blad har så hans far skrevet ned sin og sin hustrus fødselsdag, fødselsår og fødested.

Familiebibelen gikk ikke over til hans eldste sønn Ole, men til den yngste Gudmund. Fra Gudmund gikk den over til nest eldste sønn Ener. Men tilbake til gamle Gudmund.

Han var en økonomisk forsiktig mann. Han satt i gode økonomiske kår. Da han 56 år gammel overlot gården til sønnen Erik, og skiftet mellom barna, viste boet en formue på 303 riksdaler. Ved bedømmelsen av denne formue må en ta i øyesyn de lave prisene som det dengang var på alt, ikke alene på jord og skog, men også på kreaturer, redskap og innbo. Skiftetakstene må en forutsette var lavere enn de vanlige priser ved åpent salg. Taksten på en ku var t. eks. 3 riksdaler. Selve gården var taksert til 67 riksdaler, som måtte være en meget lav takst i betraktning av at Gudmund i sin tid hadde betalt 150 riksdaler for den, og den hadde vel heller steget enn sunket i verdi.

De kom tidlig på føderåden i den tiden. Når den eldste giftet seg, var det selvsagt at faren om ikke altfor lang tid overlot gården.

Gårdsbruket dengang satte større krav til ens legemlige krefter og

utholdenhet enn nå. Det er betegnende for oppfatningen i den tiden, når Ingeborg og Gudmund står oppført som de gamle ektefolk i skifteprotokollen. Med sine 56 år følte nok Gudmund at arbeidskreftene begynte å svikte. Men han følte seg ganske sikkert ikke ferdig med livet. Det var nok ikke uten vemod at han overlot gården som han omfattet med slik interesse. Det samme var også tilfelle med Ingeborg. De fortsatte nok leilighetsvis å hjelpe til med forskjellig slags arbeid. Av og til blandet de seg kan hende opp i driften, og det ble ikke alltid så villig tatt imot av de unge.

Føderåden som kvilte på en slik gård, var ikke liten. Den omfattet alt mulig til underhold av de gamle. I boet er også føderåden satt til 38 riksdaler, mer enn halvparten av gårdens takst.

Da skiftetaksten og fordelingen mellom arvingene kan ha en viss interesse, gjengis den i sin helhet.

Solør og Østerdalen Skifteprotokol 1747 og 1750.

Anno 1747 den 27de Martij er efter Begiering af de tvendte ægtefolk Gudmond Eriksen og Ingeborg Halvorsdaatter og derpaa ved Aamodt Sogns Kirke for tilstedeværende Almue skeede lovlige og vedbørlige Proclamation og Tillysning, foretaget Registrering og Wurdering paa bemeldte Æktefolkes Bopæl Gaarden Biørnstad udi Aamodt Sogn i Østerdalen over hvis Midler og Formue de sammestæds anviiste og angav at være deris fællits Boe tilhørende, til et lovlig Skifte derefter at forrette imellem begge deris i eet lovlig Ægteskab sammenavlede og derværende 7 Børn som ere 4 Sønner nemlig: Erik Gudmondsen, 30 Aar, Halvor Gudmondsen 21 Aar, Joen Gudmundsen 18 Aar og Gudmund Gudmundsen 13 Aar gammel, samt 3 Døttre Navnlig Ingeborg Gudmundsdaatter som er gift med Arne Arnesen Lille Braaten; Mali Gudmundsdaatter gift med Lars Hansen øvre Boelstad og Sirie Gudmundsdaatter 16 Aar gammel. Eftersom bemeldte tvende gamle Folk Gudmon Eriksen og Hustrue haver Resolveret nu at vil opgive hvis af deris fællits Midler kand blive i Behold, naar deris bortskyldige Gield deraf er vorden afbetalt til Deeling efter Loven imellem ovennævnte deres Børn, undtagen noget lidet som de til Subsistence og uphold i deres Alderdom og øvrige Levetiid vil have sig udtaget at beholde; hvilket de ved denne Forretnings fremme Reserverer sig efter Boens tilstands beskaffenhed at Navngive og Specificere hvorudi skal bestaae; Til hvilken Forretning indfandt sig Bøygdelensmanden Velagte Hans Mogensen Glomstad med tvende eedsvorne Lav-Ættesmænd Navnlig: Iver Jensens Glomstad og Peder Olsen Berger som begge til Wurderingsmænd ved dnene Forretning er vorden udnævnt, saa var og nærværende begge benævnte gamle Folk med samtlig deres 7 Børn, item paa de u-myndiges Vegne deres Tarv og bæste at Observere tilstæde deres Faderbroder Joen Eriksen Skramstad foruden andre tilsagte Got Folk; hvorda efterskrevne Boens eiende og tilhørende Midler som blev angivet og foreviist af bemeldte 2de Wurderingsmænd blev Taxert saaledes som følger, nemlig:

	rdr.	ort.	s.
1 brunblak Gielk 14 Aar gammel	9	0	0
Creature.			
1 Koe kaldet Løvroes	4	2	0
1 ditto Strandgaas	4	3	0
1 ditto Eplegaas	5	0	0
1 ditto Buelind	4	2	0
1 ditto Marigaas	5	0	0
1 ditto Strandbaar	4	1	0
1 ditto Staslind	3	1	0
1 ditto Lindroes	3	1	0
1 ditto Svandgaas	5	0	0
1 ditto Havbaar	4	2	0
1 ditto Syndgaas	4	0	0
1 Qvie Buedriple	3	0	12
1 ditto Buelind	2	3	0
1 ditto Jømlind	2	1	0
1 ditto Juuelgaas	2	1	0
1 ditto Springroes	1	2	0
1 Tior Aars gammel	2	1	0
1 ditto 1 Aar gammel	1	3	0
1 Qvie af dette Aar	0	1	16
1 ditto	0	1	8
Smaa Creaturer.			
9 voxsene Sover med Lam a stk. 1 ort 10 s.	3	3	0
3 voxsene Gield Væderer	1	0	12
5 unge Sover	1	1	0
6 voxsene Geeder med Kiid	2	3	0
2 ditto foruden Kiid	0	3	0
1 ung ditto	0	0	20
3 Gield Bukker a 20 s.	0	2	12
1 Bukunge	0	1	12
2 gield galter	2	0	0
1 ditto	0	3	12
Messing og Kaabber.			
1 par Lyse Stager	0	1	16
1 Brændeviins Kiedel med Hat og Piber	3	0	0
Jernfang.			
1 Brygge Pande i Setteren	6	1	0
1 ditto hiemme	6	1	0
1 ditto mindre	4	1	0
1 stor Jerngryde	3	0	0
1 ditto mindre	0	3	0
1 ditto mindre	0	2	0
1 Jern Takke med Ring og behørig Redskab	1	2	0
1 Stege Pande	0	0	16
1 ditto mindre	0	0	6
1 Tælge Bile	0	1	16

	rd.	ort.	s.
1 ditto	0	1	16
3 huug Øxer	0	3	0
4 ditto gamle	0	2	0
2de telge Øxer.....	0	1	12
1 Jern Stør	0	1	0
2de Tømmerfremlenker	0	1	4
4re Tømmerbaglenker	1	1	0
1 ditto gammel	0	0	12
1 huus Naver	0	0	16
1 Stang Naver	0	0	12
2de ditto mindre	0	0	12
5 ditto mindre	0	0	4
1 stor Stalbending Naver	0	0	4
2de hugge Jern	0	0	6
2de Rasper	0	0	16
1 ditto	0	0	4
1 haand Saug	0	0	12
1 Feldbroe	0	0	14
1 lang Høvel	0	0	10
1 halv Høvel	0	0	8
1 par Plov Høveler	0	0	12
1 skrub Høvel	0	0	2
5 liaer	0	1	16
5 Skyruer	0	0	10
1 Engelsk Slibesteen	0	3	0
1 ditto bremund	0	2	0
1 ditto likesaa	0	1	8
1 ditto	0	0	8
1 ditto Svendsk	0	0	6
Ald Smederedskaben bestaaende af 1 Belg, 1 Smedestæd, 1 Nebbestæd, 1 Skruestæd, 3 Tænger, 3 Hamrer og 1 øxvol tils. for	6	3	0
Gaards Redskab.			
1 Ferding Seele med behør	0	3	12
1 ditto ligesaa	0	2	12
2 ditto gamle	1	0	0
1 ditto	0	2	0
1 Mands Ridesadel	1	1	0
1 Qvindes ditto	2	0	0
2de Kløv Sadeler med Meiser	0	2	8
1 Ohrreb 5½ fauvne langt	1	0	12
1 ditto No. 1	0	1	0
1 ditto No. 2	0	0	20
1 ditto No. 3	0	0	6
1 haarReeb	0	0	16
1 heste Tior med Jernlenke	0	1	0
1 ditto	0	0	20
1 haar Toug	0	0	10

	rdr.	ort.	s.
2 par Ohrtømmer	0	— 1	— 20
1 par ditto	0	— 0	— 16
Een Trediedeel udi Een Bekke Saug	3	— 2	— 0
1 Bekkeqvern med behørig Redskab	4	— 0	— 0
2de hæstbieller	0	— 0	— 14
1 Jern Øse	0	— 0	— 16
1 Harv med Jerntinder	0	— 2	— 16
2de Polver med Jern	1	— 1	— 8
1 Mands Age Slæde med beslag	2	— 2	— 0
1 ditto	0	— 1	— 8
1 Færdings Slæde med Jernstænger og Jerndrotte.	1	— 0	— 0
1 ditto ligesaa	1	— 0	— 0
2de høe Slæder	0	— 2	— 0
1 Veed Slæde	0	— 1	— 8
1 Kierre	4	— 2	— 0
1 hiul Baar	0	— 1	— 0
2de Sov Saxer a 20 s.	0	— 1	— 16
2de ditto a 12 s.	0	— 1	— 0
1 Skredder Sax	0	— 0	— 16
1 ditto mindre	0	— 0	— 6
1 Lyse Sax	0	— 0	— 8
Træ Varer.			
1 barke Kar	1	— 0	— 0
1 brinrøt (!) Kar	0	— 1	— 0
2de holker	0	— 1	— 16
1 ditto større	0	— 2	— 0
1 gammel ditto større	0	— 1	— 12
1 ditto mindre	0	— 1	— 12
1 heelanker Træ	0	— 1	— 0
1 Holke i Kaaven	0	— 1	— 0
2de Nøler	0	— 0	— 20
2de Øll Tønder	0	— 1	— 16
1 Brygge Tregt	0	— 0	— 8
4 Melke Spand a 6 s.	0	— 1	— 0
2 Tap Butter a 8 s.	0	— 0	— 16
1 ditto mindre	0	— 0	— 6
4re Vand bytter	0	— 1	— 0
2 lange Kierner	0	— 0	— 20
2 Vand Saaer	0	— 0	— 20
2 ditto	0	— 0	— 16
9 Melke Troug	0	— 2	— 0
2 gamle ditto	0	— 0	— 6
1 gammel Nøle	0	— 0	— 8
1 Tylt Melke Troug i Setteren	0	— 3	— 0
1 ditto	0	— 1	— 12
2de Vand Bytter	0	— 0	— 8
1 Melke Saae	0	— 0	— 10

	rdr.	ort.	s.
1 Melke Spand	0	0	8
Alle smaa øvrige Trækiørlerne er Taxeret for	1	0	0
1 Malt Karm	0	1	0
Senge Klæder.			
1 underdyne	4	0	0
1 ditto No. 2	4	0	0
1 ditto No. 3	3	0	12
1 par Hovedlaug No. 1	0	2	16
1 par Hovedlaug No. 2	0	2	12
1 ditto No. 3	0	1	0
1 Benkedyne af Skind	0	2	0
1 gammel Stemmetes høende	0	1	0
1 ditto blaaefleket	0	1	0
1 Sovskindsfeld No. 1	1	0	0
1 ditto No. 2	0	3	8
1 ditto No. 3	0	3	0
1 ditto No. 4	0	2	0
1 ditto No. 5	0	1	16
1 ditto No. 6	0	1	20
1 Kalvskinds ditto No. 1	0	3	0
1 ditto No. 2	0	2	16
1 ditto No. 3	0	2	16
1 ditto No. 4	0	2	8
1 ditto No. 5	0	1	8
1 ditto No. 6	0	1	0
Adskilligt.			
1 Blik Løgte	0	0	12
1 Steenfad	0	0	16
3 ditto og 1 Tallerken	0	0	14
1 blek Kox	0	0	6
7 Garn Sekker	0	1	0
3 Meel Sold	0	1	12
Korn Varer paa Staburet.			
5 Tønder Blandkorn a Tønden 1 rd. 1 ort 16 s. er	7	0	8
2 tønder 6 skp. ditto a tøndén 1 rd. 12 s. er	3	0	9
2 tønder og 2 skepper havre a tøndén 1 rd. er	2	1	0
13 Setting Byg a 8 s.	1	0	8
4 skepper læt havre	0	1	12
u-trasket Byg som er anseet for 5 tønder a tøndén 1 rd. 2 ort	7	2	0
1 tønde Bland Korn	1	1	12
1 tønde fransk Salt	2	2	0
Tilstaaende Gield.			
Kommer tilgode hos Svigersønnen Arne Arnesen Braaten for 1 Koe			
Rosenøye	3	0	0
1 Sovskindsfeld	1	0	0
1 Kalvskinds ditto	0	3	0

	rd.	ort.	s.
2 Voxsene Sover	0	3	0
Kommer tilgode hos Svigersønnen Lars Hansen øvre Boelstad for 1			
Koe kaldet Livroes	3	2	0
1 Sov voxen	0	1	0
Reede Penge	6	3	0
Kommer tilgode hos den ældste Søn Erik Gudmundsen for 1 Qvie	1	3	0
og 3 Voxsene Sover	1	0	12

Jordegods.

Angav Gudmund Eriksen og Hustrue at være eiende $7\frac{1}{2}$ Kalvskind her i Gaarden Biørnestad med Bygsel, hvorom de til beviis fremlagde et af afgangne Jens Hals den 21de Julij 1714 udgivne Skiøde, som samme Dato til Tinge er vorden Publiceret, der saaledes Ord til andet er lydende (vide Skiøde Bogen) og dets Paaskrift om Tinglysningen er af denne indhold: Offentlig læst og Publiceret til almindelig Sage Tings holdelse med Almuen udaf Aamodt Sogn paa Lier andordnede Tingstue her ibdm den 21de Julij Anno 1714 udi Kongl. Mayts. Fogeds Fuldmægtig Monsr. Hans Jensen og Tingsøgtes lydelig paahørende uden modsigelse, Testeres Bendix Heide.

Dernest

Blev angivet at være hæftende paa Boet følgende bortskyldig Giæld som af forestaaende Midler bør betales nemlig: Manden Gudmund Eriksen sagde: at hand ved et den 12te Junij 1730 paa Gaarden Sætre i store Elvedalen efter Ole Simensen og hustru Sirie Olsdatter forrettet Skiftebrev, er ansadt til Væрге for een Myndling Navnlig Giertrud Olsdatters ved samme Skifte tilfaldne Arvemidler; hvilke Midler hand forklarede strax at have ladet giøre udi Penge, som derved er bleven udbragt til den Summa 31 rdr. 2 ort 12 s.

Dernest fremlagde bemeldte Gudmund Eriksen et Beviis under itzige Laugmand Høyædle og Velbaarne Hr. Andreas Lachmands og Afgangne Sorenskriver Hans Winsnæses Hænder, af saadan Indhold: Hans Winsness Sorenskriver over Soløer og Østerdalen, gjør vitterligt: At Anno 1733 den 26de November er det for nærværende Aar indfaldende, Almindelige høste- Sage- og Skatte- Ting udi Aamodts Hoved-Sogn holden paa Sorchnes anordnede Tingstue sammestæds og Retten betient af eftermeldte 8te eedsvorne LavRættesmænd nemlig Peder Embretsen Skramstad, Iver Olsen Almus, Embret Olsen Nørdre Skramstad, Brynild Carlsen store Arnestad, Haagen Pedersen Nabset, Gudmund Olsen Nabset, Ole Eriksen Synsthougen og Hans Pedersen Synsthougen. Hosværende Kongl. Mayts. Foged over Solløer Øster — og Oudahlen Sr. Christian Juell med Bøygdelensmændene Peder Sørensen Boelstad og meenige Tingsøgende. Gudmund Eriksen Boelstad forklarede at være udnævnt til Væрге for Giertrud Olsdatter Sætre, hvis Forældre i levende Live har opladt sit Boe til Skifte og Deeling, derved denne Angiverens Myndling er tilfalden eendeel Jordegods og Løsøre som alt er giort i Penge og udbragt efter taxationen til Penge 31 rd. 2 ort. 12 s.

som hand udi Retten foreviiste med Begier at opbydes til udsættelse mod fornøvelig Pandt og aarlig interesse svarelse efter Forordningen, hvorom lydelig blev adspurdt den meenige Tingsøgende Almue, dog fandt sig deriblandt ingen som disse Penge forlangede paa Rente at antage, fordi blev de igien af Retten til Værgen Gudmund Eriksen udleveret med Advarsel at hand bemeldte 31 rd. 2 ort 12 s. ligeledes til Lav-

tinget opbyder, og forholder sig fremdeles dermed paa den Maade Loven allernaadigst foresiger. Anno Die et Loco ut supra. H. Wisnes. (L. S.) — Anno 1734 den 11te Januarij blev det Oplandske Hellig Trei Kongers Lavting holden paa Gaarden Goedagger udi Stange Sogn paa Hedemarken i overværelse af efternævnte LavRætte, nemlig: fra Stange Sogn Tage og Niels Sinderud, fra Wangs Sogn Haftor Nøklebye og Tiøstel Liøstad, fra Ringsaker Sogn Tron Frisholm og Niels Lundgaard, fra Leuthen Sogn Lars Findstad og fra Rommerdals Sogn Engebret Bryni. Da for Retten fremstillede sig Brynild Carslen af Aamodts Sogn, og paa Værgen Gudmund Eriksen Bjørnstads Vegne lod anvise en Pung med 31 rd. 2 ort. 12 s. som Giertrud Olsdaatter Sætre, hvis Forældre i levende Live skal have opladt sit Boe til Skifte og Deele udi Jordegods og Løsøre som alt er gjort udi Penge, arveligen er tilfalden; hvilke Penge den tilstædeværende Almue blev tilbuden om nogen af dennem sig samme paa Rendte imod Forsikring vil antage, men som derom ingen indfandt sig, saa blev ermeldte 31 rd. 2 ort 12 s. hannem igien af LavtingsRætten udleveret med Erindring til Formynderen Gudmund Eriksen at hand Værgemaaliet saaledes administrerer som hand dertil i sin Tiid agter at svare. Lavtinghuuset Goedagger ut supra. A. Lachman. — Endelig blev af Gudmund Eriksen foreviist indbemeldte Arve-Capital 31 rd. 2 ort 12 s. endnu hos hannem i Behold at være bestaaende, hvorefter hand paastod at som hand med forestaaende Document formeente at have beviist det hand havde gjort sig ald U-mage for at faae indbemeldte sin Myndlings Arvemidler paa interesse udsadt, og dog ikke haver kundet antræffe nogen som samme Penge imod Rendters Svarelse har villet antage, hands Boe da og nu for Renters Svarelse af berørte Arv, bliver befriet efter Loven. Efter saadan beviislig Forklaring bliver ei noget af dette Boe enten for Arven i sig selv som endnu staar i behold, eller for Rendter deraf fra den Tiid samme til hiem og Lavting er opbuden; men for den Tiid fra Skiftets Dato den 12te Junij 1730 da Arven er falden til 26de November 1733, da den først til Tinge er vorden opbuden, som er 3 Aar 5½ Maaned, sees ikke nogen Aarsag der kand befrie Boet for Rendters Svarelse, thi udføres samme Boet til Last og betaling; hvilket Rendter beløber

Lars Arnesen Lille Braaten haver tilgode efter tilstaaelse af Gudmund Eriksen	6	0	0
Peder Iversen Almus ligesaa	24	0	0
Hans Hansen øvre Boelstad	1	2	20
Tienestepigen Dorte Haagensdaatter haver Tienesteløn tilgode	2	0	0
De tvende gamle Folk, forlangede af for registrerede Løsøre Midler udtaget til deres Subsistence og Livsophold i deres øvrige Levetiid, efterskrevne, nemlig:			
1 brunblacket Gielk 14 Aar gammel	9	0	0
1 Koe kaldet Strangaas	4	3	0
1 ditto Strandbaar	4	1	0
1 Qvie Buedriple	3	0	12
2 voxene Sover	0	3	8
1 galte	0	3	12
1 Mands Ager Slæde	2	2	0
1 Mands Ridesadel	1	1	0
1 Qvindes Ridesadel	2	0	0
5 tønder Byg a 1 rd. 2 ort	7	0	0
1 tønne Bland Korn	1	1	16

1 Ferdings Seele med behør 0 — 3 — 12

Er 38 — 1 — 12

Tilsammen dette Boes Gield 77 rd. 2 ort 4 s.

Anna 1747 den 2den Maij er foranferte Jordegods $7\frac{1}{2}$ Kalvskinds Skyld i Gaarden Biørnstad af Bøygdelensmanden Hans Mogensen og tvende Eedsvorne LavRættesmænd Navnlige Ole Olsen Aaset og Johannes Eriksen Boelstad taget under nøye eftersyn til paaskiønnende hvad samme maatte være værd, da det af dennem samtlige er bleven Taxeret for 9 rd. pr. Skind, der beløber 67 — 2 — 0 hvortil lagdt

Dette Boes forhen den 27de Martij Registrerede og Wurderede Lørøe Midler som efter Taxation bedrager sig 236 — 0 — 7

Bliver dette Boes gandske Middel og Formue 303 rd. 2 ort 7 s.

Derimod er bemeldte 27de Martij dette Boes Gield og besværing anmeldt at være tilsammen 77 — 2 — 4

Hvrtil endnu lægges

Dette Skiftes Bekostninger, saasom:

Fogden Sr. Jens Juels efter Forordningen for Vurderingsmændenes

Udmeldelse tilkommende 0 — 0 — 16

for et Ark stemplet Papiir til Original Skiftebrevet 1 — 0 — 0

For Skifteforretningens Forfatning og beskrivning, samt udi Sallarium af Boets beholdne Midler tilfalder Sorenskriveren 9 — 0 — 0

For Originalskiftebrevet til Tinge at Publicere og paaskrive med videre betales efter Forordningen 0 — 2 — 16

Sorenskriverens Tienere nyder efter Loven 1 — 0 — 0

Lensmanden Hans Mogensen for Skiftets Proclamation med Reise og videre havde Umage, tilstaaet 0 — 3 — 0

De tvende Mænd som haver Vurderet Boets Løsøre nyder 0 — 1 — 0

og de andre tvende Mænd som i Dag haver Taxeret Jordegodset..... 0 — 0 — 16

In allis dette Stervboes Besværinger 90 rd. 2 ort 4 s.

hvilke 90 rd. 2 ort 4 s. fra Boets registrerede Midler afdrages og udbetales, da der igien bliver i behold til Arvingerne 213 — 0 — 3

af samme Beholdning henfalder til Aggershuus Stifts Tugthuus i Christiania følgelig et til huusets høye Herrer Directeurer dend 2den Novbr. 1742 ergangne Kongel. allernaadigste Rescript 1 rdr. proCento, som beløber 2 — 0 $12\frac{1}{2}$

og bliver saa igien som imellem Arvingerne kommer til Deeling 210 — 3 $14\frac{1}{2}$

Deraf tilfalder

Eldste Søn Erik Gudmundsen 38 — 1 — 9 $\frac{2}{11}$

Anden Søn Halvor 38 — 1 — 9 $\frac{2}{11}$

Tredie Søn Joen	38	—	1	—	9	2/11
Yngste Søn Gudmund Gudmundsen	38	—	1	—	9	2/11
Eldste Daatter Ingeborg	19	—	0	—	16	13/22
Anden Daatter Mali	19	—	0	—	16	13/22
og yngste Daatter Sirie Gudmundsdr.	19	—	0	—	16	13/22

Der saaledes udgjør ovenstaaende 210 rd. 3 ort 14½ s.

Hvad anbelanger Værgemaalet for indbemeldte u-myndige Børn, da blev endelig anordnet til samme at forestaae: for Sønnen Gudmund Gudmundsen hans eldste Broder Erik Gudmundsen, og for Daatteren Sirie Gudmundsdaatter, hendes Søsters Mand Peder Joensen Humblenæsset. De tvende Sønner navnlig: Halvor og Joen Gudmundssønner haver begge opnaaet de Aar at de deres herved tilfaldene Arve midler selv efter Loven bør imodtage; men paa det de og ikke samme u-nyttig skal bortøede, bliver dennem herved anordnet til Curator dend Dannemand Haagen Haagensen Nedre Boelstad, hvilken med dennem haver indseende indtil de deres fulde 25 Aar oplevet haver. Til den ende advares saavel Curatoren Haagen Haagensen som ovenmeldte Værgere Erik Gudmundsen og Lars Hansen Boelstad i alle muelige Maader at iagttage enhver sin Myndlings bæste efter Lovens allernaadigste Bydende udi 3die Bogs 19de Cap. Saa bliver og til Slutning vedkommende herved paamindet at de til førstholdende almindelige Sage-Ting lader dette Skiftebrev udi Retten indlevere til vedbørlig Publication og paategning efter Forordningen af 19de Augustij 1735. — At dette Skifte saaledes som forreskrevet staar er afhandlet og sluttet, det bekræftes herved med min Haands Underskrift og hostrøkte Signetter. Anno Diebus et Loco ut supra. A. Aagaard. (L.S.)

Gudmund døde 84 år gammel i 1769 og Ingeborg 6 år senere, 85 år gammel.

Erik var gift med Kari Olsdatter og hadde 7 barn med henne, 2 sønner og 5 døtre. Erik døde året etter faren, 53 år gammel. Ved farens død var den eldste sønnen bare 21 år, og tre av barna mindreårige, den yngste, Gudmund, var 8 år gammel. Enken fortsatte å drive gården. Det hadde hun all grunn til, flere av barna var ukonfirmert, bestemoren levde ennå på føderåd og Ole var ugift. Hun har ganske sikkert vært en dyktig og myndig kvinne, for hun fortsatte å drive gården lenge etter at barna var blitt voksne. Ole var 35 år da han tok over gården. Det er mulig at han som ugift ikke ønsket å ta over gården, eller at de ikke ble enige om prisen og vilkårene. Den prisen han måtte betale, 799 riksdaler, synes høy i forhold til den far hans gav, selvom en tar i øyesyn den forøkede verdien som skogen hadde fått i løpet av den siste tiden.

Ole giftet seg med Dorthe Taraldsdatter Hole og hadde 3 barn med

♪

henne. Dorthede døde i 1793. 14 år senere overlot Ole gården til eldste sønnen Erik, som da var bare 10 år gammel. Selv giftet han seg igjen og tok føderåd på gården, idet han fikk et husmannsbruk med jord til. Moren levete fremdeles og hadde føderåd på gården. Hun var 74 år da hun døde. Grunnen til at Ole i en relativt tidlig alder tok føderåd og overlot gården til sin mindreårige sønn, er ukjent. Føderådskontrakten han opprettet med sønnen sin, gir et ganske interessant kulturhistorisk bilde, og jeg gjengir den derfor i sin helhet sammen med gårdens mantallsliste for 1ste februar 1801.

Søndre Østerdalen sorenskriverarkiv.

Pantebok 5.

1817—1834.

Aamodts Sommerthing 9de og 10de Juli Aar 1827.

Læst Føderaadscontract. C7. ½ Rdr. 1798). Underskrevne Gudmund Eriksen Bjørnstad, Niels Tharaldsen Hole og Ole Hansen Ødegaarden, kjendes og hermed vitterliggjør: at da vores Broder og Svoger Ole Eriksen Bjørnstad har ved Skjøde af Dags Dato solgt sin eiende Gaardepart Bjørnstad til sin Søn Erik Olsen, og ellers hvad han maatte eie til Skifte og Deeling mellem sine Børn, Hvilket altsammen han overgiver under vores Administration, saa haver vi paa førbemeldte Søn Erik Olsens Vegne tilsagt og hermed forsikret bemeldte Ole Eriksen følgende Føderaads Vilkaarlighed: 1. Ald den Tid bemeldte Ole Eriksen finder forgodt at være paa Brødet med Gaardens Bruger og Eier, kan han forsynes med god og forsvarlig Mad og Drikke, fornødne varme Huuse og Opvartning baade i Sundheds og Sygdoms Dage, forskaffes ham aarlig fornødne Kleder af Uldent og Linnet samt Skoe, at de nye Skindfelder hvert 4de Aar, saa og aarligt levere ham 6 Skiepper Byg, ½ Tønde Malt, 1½ Skieppe Ruug, 2 Bmærker Humle, alt godt og forsvarligt, og af det bedste Slags som virkes, avles og findes paa Gaarden, videre leveres ham aarlig melken af en Koe, og 8 rd. sige Otte Rigsdaler i Penge til Brug og Benyttelse som han finder for godt, skal han have Rum i Kjeldereren, Skab i stuen, og ellers i andre Gaardens Huser efter Fornødenhed. 2. Men skulde bemeldte Ole Eriksen hos Gaardens Bruger eller Eier paa Brødet finde sig fornøjet eller finde forgodt at leve for sig selv, da tiltræder han til Beboelse og Brug den østre og underste Stue i den nye Bygning, som med Arbeide og Kjelder under skal saaledes istandsettes af Gaardens Bruger og Eier som forlangt vorder, han skal og være overlatt det vestre Loft i samme Bygning, og et lite Stabur væsten paa Gaarden som med Gulv og i laasfærdig Stand skal ind rættes, og nyder han Avlingen af Gaardens Bruger og Eier, udleveret to Tønder Byg, 1½ Tønde Blandkorn, 1 Tønde Malt, 4 Skiepper Ruug, 2 Bmærker Humle, 1 Skieppe Spansk Salt, 3 voxne Souver til Slagt, og 2 Bpund Flesk samt Melken af 2 Kjør og 1 Bpund samfængt Liin, alt saa godt som der haves paa Gaarden, og saaledes tillaves paa den Maade som forlangt vorder, og endelig forskaffer ham aarligen Kleder som en Tjeneste Dreng, 1. pr. nye Skindfælder hvert 4de Aar, der skal og tilbringes sønderhugget udi hans Stue den Veed som han Behager, og saa meget som han til Brændsel

forlanger, endelig betale ham aarlig i rede Penge 10 rd. siger Ti Rigsdaler, hvilke Penger og ovenmeldte Kornvahrer leveres ham i 2de Terminer, nemlig halvedeelen deraf til Paaskethøitid og den anden halvedeel ved St. Michalie Tider. 3. Disse bestemte Vilkaarligheder nyder Ole Eriksen finde forgodt at indtræde i nyt Egteskab da tiltræder Ole Eriksen til Beboelse og Brug, en under og væsten for Gaarden beliggende Husmandsplads: til Forring, skal bestaae af den omkring Pladsen indhægnede Løkke samt 3de smaae Holmer, med hvilket altsammen fra gammel Tid har ligget under bemeldte Plads, dertil skal og følge en Indhægning kaldes Nyejordet samt Storageren og Bækkeageren, hvilke begge ligge i nærheden af Gaardens Huuse, videre skal han være overladt Barhugst, Brændeveed, Bygningstømmer og Gjerdesfang, alt tages I Gaardens Skove efter Fornødenhed, samt Gaardens Heste at tilbringe sig disse Materialer, og endelig Pladsens Chreature, følger Gaardens Deeler saavel Hjemme som i Sæteren, samt aarligen levere ham i Penge 10 Rd., siger Ti Rigsdaler samt mahle paa Qværnen og skjære paa Saugen til Fornødenhed. — Hvad enten bemeldte Ole Eriksen er paa Brødet med Gaardens Bruger eller for sig selv, eller ved indtrædende Egteskab tiltræder i beboelse bemeldte Plads, skaffes ham Hest til og fra Kirken, da og skal følge ham en dygtig Karl til hans Tjeneste, Og naar Ole Eriksen i sin eenlige Stand forbliver paa Gaarden skal en Pige gaae ham tilhaande saavel i Sundheds som Sygdoms Dage, og endelig i begge Tilfælder gives ham efter Døden een Hæderlig Begravelse. 6. Skal de yngste Børn, nemlig Sønnen Tharald Olsen og Marthe Olsdatter forblive og have Ophold her paa Gaarden til de blive 18 Aar, og i ald den Tid skal Gaardens Eier føde, klæde og give dem een Christssømmelig Opdragelse efter deres Stand, samt oplære dem i Guds saliggjørende Kundskab, alt foruden at nyde nogen Betaling, men imidlertid, naar Børnene bliver saa førlige af Alder at de kån udrætte noget Arbeide, skal samme komme Gaardens Eiere til Nytte, og ellers skal de have frit Huusrum paa Gaarden til at forvare sine Ting udi saalænge de ere uforsørgede. 7. Men skulde Ole Eriksen afgaae ved Døden efterat han havde indtrædet i Egteskabet, da nyder hans igjenblivende Enke kun den Foring af Ager og Eng som fra gammel Tid har ligget under Pladsen, som bestaaer af den kring Pladsen indhægnede Løkke, samt en indhægnet Løkke nær ved Nyejordet op, de tre smaae Holmer, og da ingen flere Betingelser, men skulle hans igjenlevende Enke-Qvinde finde forgodt at indtræde i nytt Egteskab, da bliver hun pligtig at gjete saavel sine som Gaardens Chreature fra om Vaaren hvert Aar til om Høsten saavel hjemme som i Sæteren hver 4de Dag, og aarlig ved St. Hanstider betaler hun til Gaardens Eiere som Afdrag for Pladsens Brug 1 rd. 2 ort, siger En Rigsdaler To Ort— og endelig skal hun med tiltagende Mand, arbeide hos Huusværten hvad Tid han dem behøver, og naar dem kan komme afsted for sit eget Arbeide, og nyder han for een Dags Arbeide om Sommeren 8 Skl. og om Vinteren 4 Skl. daglig. Ellers bør de paase Værtens Gavn og Bæste, som Huusfolk egner og anstaaer, og endelig naar hun (nemlig da Ole Eriksen Hustrue) ved Døden afgaae hendifalder Pladsen under denne Gaardepart Bjørnstad foruden at hendes Arvinger nyder nogen Erstatning for anvendte Bekostninger. — 8. Skal Ole Eriksen af sit Stervboes Lørøre udtage Chreature og andre Ting som han til Hjelp og Subsistence i Alderdommen og ifølge denne Contract kan behøve, og som i Skiftebrevet skal blive mentioneret, hvilke Chreature og andre Ting Gaardens Bruger haver god Opsyn og Bevaring, samt og, naar nogle af disse forekommes, forskaffes Ole Eriksen foruden Betaling, af ham ligesaa gode Chreature og andre Ting i de bortkommendes Stæd. Dette skeer naar Ole Eriksen kan blive i eenlig Stand

paa gaarden. — 9. I vegne min Broder Gundmund Eriksen og Svoger Niels Tharaldsen Hole og Ole Hansen Ødegaarden, mig underskrevne Ole Eriksen tilstaaede Føderaadsvilkaarligheder, og mine yngste Børn tilstaaede Ophold her paa Gaarden, da skal min ældste Søn Erik Olsen, eller hvem tilsidst opfylder denne Contract, ifald jeg dør i min eenlige Stand, nyde og beholde alt hvad jeg maatte efterlade mig, undtagen mine Gangkleder skal mine Sønner Erik og Tharald Olssonner beholde, og min Hustrue Dordie Tharaldsdatters ditto, skal min Datter Marthe Olsdatter beholde, men skulde jeg ved indtræden de Egteskab, og som sagt flytte til ovennevnte Plads, og der sammesteds ved Døden afgaae, da skal Gaardens Bruger, som skal bekoste min Begravelse have til Vederlag for den ham tilføiede Byrde 2 Kjøer, 6 Smaachreaturer, disse Chreaturer udtages af Ole Eriksens Løsøre Effecter, Ellers imellem ossunderskrevne Contrahentere aftalt: at hvis af forbemeldte Føderaadsvilkaarligheder mig Ole Eriksen ikke selv behøver eller forlanger eller i huset forbruger, eller og i rette oppebærer, skal ikke komme til Rest eller Regning i nogen Maade. Saaledes at være indgaaet stadfæster vi med Hender, Signeter i Overværelse af 2de skrivkyndige Vitterligheds Vidners Overværelse, paa Bjørnstad den 11 Maii 1798. Ole Eriksen Bjørnstad L. S. — Gundmund Eriksen Bjørnstad, Niels Tharaldsen Hole, O. Hansen Ødegaarden. Til Vitterlighed efter Begjær A. Carlsen Store Arnestad, H. Carlsen. — Efter videre Aftale Imellem Ole Eriksen Bjørnstad paa den ene, og Gundmund Eriksen, Ole Hansen Ødegaarden, Niels Tharaldsen Hole paa den anden Side, tilstaaer de Sidste herved: at den første, nemlig Ole Eriksen og tiltagne Hustrue Gundhild Eriksdatter saalenge de eller en af dem lever, skal hvert Aars Plovetid have en Hest af Gaardebrugeren til at nedvinde Sæden paa sine Agere, men skulle Ole Eriksen ved Døden afgaae, og hans igjenlevende Enkevinde indtræde i nytt Egteskab, da maae de paa egen Bekostning besørge sig Hest i Plovtiden. Bjørnstad den 7de Maii 1800. G. Bjørnstad L. S. Niels Hole L. S. — Endvidere er aftalt at vi undertegnede Gundmund Eriksen Bjørnstad, Niels Tharaldsen Hole og Ole Hansen Ødegaarden, skal optage eet Maal Ager i nye Jordet, samt at rydde sammen det udelige Gruus, saasom Steen m.m. Til Ole Eriksen som han skal beholde til Brug og Benyttelse saalenge han lever, og beholde nye Jordet ifølge indbemeldte Contracts 7de Post. Dessuden skal Ole Eriksen være tilladt at oprydde Ager og Eng af Udmarken saameget han kan oprydde og holde i Stand med Indhægninger og videre, og skal dette af Udmarken saaledes optagne Ager og Engeland tilhøre Pladsen og være til Benyttelse for Ole Eriksen og Hustrue Gunhild Eriksdatter til den længstlevendes Død. Ovenmeldte Ager skal Gundmund Bjørnstad, Niels Hole og Ole Ødegaarden optage og oprydde i denne Sommer, og skal Gundmund Bjørnstad, som for tiden er Gaardebrugeren, gjødsle Halvedeelen deraf i tilkommende Høst, men siden skal jeg, Ole Eriksen selv besørge dens Istandsholdelse.

Utskrift av

Optegnelse paa Folketallet i Aamodt Sogn under Hedemarkens Amt, saaledes som det befandtes at være den 1ste Febr. 1801, tillikemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, m. v.

Bjørnstad, 1ste	Eric Olsen	Huusbonde	14 Aar	ugivt	Bonde og Gaardbruger
Familie:	Gudmund Ericsen	Huusbondens Farbroder	39	— —	Tømmermerker
	Marthe Olsdatter	Huusbondens	13	— —	
	Toral Olsen	Søskende	10	— —	
	Niels Knudsen		23	— givt 1ste Gang,	Skiløber
	Ole Pedersen		25	— ugift	
	Kari Knudsdatter	Tjenestefolk	26	— Enke efter	
	Maren Kioldsdatter		65	— Ligeledes	
	Ingri Olsdatter		56	— Ligeledes	
2den	Ole Ericsen	Mand	52	— givt 2den Gang.	Føderaadfolk med Jord
Familie:	Gunnil Ericsdatter	Hans Kone	30	— givt 1ste Gang.	
	Ole Olsen	Deres Børn	3	— ugift	
	Knud Olsen		1	— —	
3die	Jens Olsen	Mand	49	— Begge i	Inderst og Dagarbeider
Familie:	Giertrud Pedersdatter	Hans Kone	39	— 1ste Ægteskab	

Ole Eriksen Bjørnstad døde som føderådsmann på Bjørnstad 5. september 1828.

Året før, 1. juni 1827, skiftet han mellom sine arvinger. Hans sønn Erik hadde i 1798 kun fått skjøte på halve gården og han fikk først nå skjøte på hele eiendommen som ble taksert til 2600 spesidaler. Farens føderådskontrakt ble derfor også først tinglest 10. juli 1827 (den var opprettet 18. mai 1800).

Erik giftet seg i 1807 med Kari Halvorsdatter Sorknes (datter av Halvor Tollefsen Sorknes og Anne Helgesdatter Sorknes) f. 1788 (døpt 18. januar 1789).

De hadde følgende barn:

1. Dorthe f. 5. februar 1809. Gift med Martinus Braaten
2. Oluf Andreas f. 8. september 1814.

Etter krigen i 1814 kom det en sterk økonomisk nedgang. Trelastmarkedet lå helt nede, og Erik kom etterhånden i økonomiske vanskeligheter.

I 1832 kom det til tvangsauksjon på Bjørnstad. På gården kvilte en

pantegjeld på 531 spesidaler og ved siden av var det en løsgjeld på 1300 spesidaler.

Etter taksten i 1827 skulde det ha vært mer enn dekning, men det høyeste bud ved auksjonen var 1010 spesidaler, som ble gjort av Torger Braaten på vegne av sønnen Oluf Andreas, som han var verge for. Han og svigersønnen Martinus Braaten hadde forøvrig før auksjonen nedlagt påstand om sin rett til innløsning av gården etter odelsloven.

Erik ble boende på Bjørnstad som føderådsmann.

Til å begynne med bodde de vel sammen og hadde felles husholdning. Da Oluf Andreas giftet seg i 1838 opprettet han en føderådskontrakt for sine foreldre. Ved denne sikret han sine foreldre, som det hadde gått ut med, en sorgfri alderdom, og da den i motsetning til andre føderådskontrakter var helt frivillig, fortjener den å gjengis i sin helhet:

Søndre Østerdalen pantebok 6. 1834—1843.

Underskrevne Oluf Andreas Eriksen Bjørnstad af Aamodts Thinglaug, kjendes og herved vitterliggjør, at jeg af Kiærlighed for mine Forældre Erik Olsen Bjørnstad og Hustrue Kari Halvorsdatter, for at sikre dem nogenlunde Udkomme eller det fornødne Livsophold deres øvrige Levetid, saa er det jeg ved dette Document tilsteder dem følgende aarlige Præstationer: 1ste Post. Jeg vedtager med min beskikkede Curator Lensmand Schuleruds og min Kones Samtykke, at anskaffe mine Forældre varmt Huusrum i den Stue hvor jeg selv med Familie beboer og desuden leveres dem aarlig 5 — er fem Speciedaler, hvoraf Halvdeelen leveres dem Christiania Marked og det andet Halve 24de Juni hvert Aar, $\frac{1}{2}$ Bismerpund samfængt haalandsk Liin, Ulden og Vævten af 2de Souver, Klæder af Uldent og Linnet, som for en voxen Tjenestekarl og Pige brugelig, leveres andet hvert Aar ved Mikkelsdagstider. Hvert Aar leveres mine Forældre hver 2 Par nye Sko og derhos besørger den fornødne Reparation paa Klæder og Skoe. 4de hvert anskaffer jeg dem en ny Souvskindsfeld og en ditto Kalveskindsfeld, imod at de gamle leveres mig eller Gaardens Bruger tilbage. Hest til og fra Kirken samt andre fornødne Reiser med fornødne Kjøreredskaber samt en paalidelig Skydskarl, anskaffes naar saadant ansees nødvendig; ligesom al behøvende Opvartning saavel i Sundheds som i Sygdoms Dage og efter Døden en anstændig Begravelse. — Underholdning nyder mine Forældre som jeg selv og min Kone. 2. Skulle jeg og mine Forældre blive enige om, at lade dem sætte egen Husholdning, da skal dem til Brug have den østre Stue i Bygningen med Kakkellovn samt det østre Loft over Mælkeboden, Rum i Kjelderens og Mælkeboden, saavelsom paa Staburet til Opbevaring af deres Madvarer, saa forskaffes dem hjemkjørt, sønderhuggen og indbaaren al behøvende tør Brændeved. Herforuden forskaffer jeg mine Forældre aarlig 3 Tønder Byg, 3 Tønder Havre, 2 Skjepper Malt, $\frac{1}{2}$ Tønde Rug, $\frac{1}{2}$ Skpp. Gryn, 1 Skjepe Salt, $\frac{1}{2}$ Bismemark Humle til Øhlbrygningen. Kornvarer skal være forsvarlig gode og afleveres i spisefærdig Stand, saaledes som mine Forældre forlanger samme. Til

Slagt leveres dem aarlig 4, fire voxne Souve, hvoraf jeg beholder Skindene, 1, eet Bismerpund Flæsk der leveres om Sommeren inden 1ste Juli, 1 Bismerpund Tørfisk, $\frac{1}{4}$ Tønde god Tronhiems Sild, $\frac{1}{2}$ Bismerpund haalansk samfængt Liin, der alt skal være forsvarligt godt. Saa anskaffes dem Gangklæder anden hvert Aar saaledes som i første Post er bestemt, 10, ti — Speciedaler i Penge aarlig. For mine Forældre fødes og rygtes 2 forsvarlig gode Melkekøer, hvoraf mine Forældre erholder Melken, der af mig besørges tillavet saaledes som de ordinerer. I den Tid som Kørne intet Melke, leveres dem daglig 1, een Pot nysilt Melk, saa leveres dem også Ulden og Væften af 2de voxne Souver som i 1ste Post er bestemt og endelig anskaffes dem Hest, Styrkarl, Skindfæller, Opvartning og Pleie samt en hæderlig Begravelse, alt overensstemmende med første Post. 3. Naar den ene af mine Forældre afgaaer ved Døden, bortfalder $\frac{1}{3}$ Part af Føderaadet, naar undtages den fornødne Befordring, Huusrum, Opvartning baade i Sundheds og Sygdomsdage; dog bortfalder da Fødselen af den ene Koe men intet af Ulden af de 2de Souver. Bemeldte Føderaadspræstationer tilstaaer jeg mine Forældre af Gaarden Bjørnstad og bliver en fortrinlig Hæftelse paa samme, saalænge nogen af dem lever, i hvis Besiddelse Gaarden end maatte komme. De i 2den Post ommeldte Kornvahrer og Penger leveres i 2de Terminer, nemlig hvert Aars medio October, og April Maaned hver Gang med det Halve og Slagtsouvene leveres om Høsten i October Maaned. Den Deel af Føderaaden som ikke i Løbet af Aaret naar Præstationerne skulle leveres paafordres af mine Forældre, skal ikke siden komme til Rest eller Regning i nogen Maade, men kun ansees som afgjort. De Effecter som jeg overlader dem til Brug og Benyttelse deres Levetid, forbeholder jeg mig og mine Arvinger ene Ret til efter deres Død, at erholde tilbageleveret, hvad enten jeg, mine Arvinger eller nogen Fremmet er i Besiddelse af Gaarden Bjørnstad. — Min Fader indrømmes også at forrette Smedearbeide i Smedien, naar jeg selv ikke benytter samme, men den fornødne Kul maa han selv tilvirke i Gaardens Skov nemlig i Hjemskoven, og til Kulens Hjembringelse anskaffer jeg ham den fornødne Hestehjelp. 4. Skulle Gaarden komme i Fremmedes Eie og Besiddelse, skal mine Forældre have Ret til, naar de for godt befinder, at fordre Føderaadet efter 2den Post udleveret, og det er kun saalænge jeg Oluf Eriksen bruger Gaarden at Samtykke af mig til saadan Separation maa erhverves. 5. Dette Føderaad som er mine Forældre tilstaaet til Ene Livs Ophold, skal ikke være Gjenstand for Salg, Pantsettelse, Execution eller Auction i nogen Maade, da om saadant forsøges, Gaardeieren skal være fri at udlevere det Føderaad om hvilket nogen Transaction er indgaaet eller afhandlet. — Forestaaende til Bekræftelse under min og Kurators Underskrivter i Overvær af Stedets Notarius Publicus. Thingstedet Korperud den 8de Juli 1839. Oluff Bjørnstad. Som beskikket Curator G. Schulerud. At saavel den mindreaarige Oluff Eriksen Bjørnstad som hans beskikkede Curator Lensmand Schulerud i mit og det af mig tiltagne Vidnes Contorists Skogstads Paa-syn egenhændigen have underskrevet forestaaende Contract, bevidnes herved notarialiter. Ligeledes bevidnes at baade den mindreaarige og hans Curator ere mig personligen bekendte. Datum ut supra. Eriksen. Som Notarialvidne J. Skogstad. Indbemeldte Føderaadspræstationer have vi undertegnede taxeret for 30 Spdr. aarlig, som for 5 Aar gjør 150 Spdr. skriver eet Hundrede og femti Speciedaler, hvilket med Hensyn til Brugen af det stemplede Papiir bemærkes. O. S. Aaset. H. Kilde.

I margen anført følgende:

Den 8de November 1878 læst Præsteattest om Erik Olsen Bjørnstads Død. Se P. P. 14 pag. 573½.

Den 22de Februar 1879 læst Præsteattest om Kari Halvorsdatters Død. Se P. P. 15 pag. 15.

Etter føderådskontrakten å dømme ser det ut som om Erik har vært en dugelig smed og har fortsatt med dette, da han måtte gå fra gården.

Oluf Andreas solgte i 1844 Bjørnstad til Peder Tollefsen Helset, og gården gikk dermed ut av slekten etter å ha vært i dens eie i 130 år. Den ble solgt for 1575 spesidaler. Hvorfor han solgte eiendommen er ukjent. Gjelden på gården var ikke så stor at han av den grunn måtte selge, og han var en ung mann på 30 år. Hans gjeld på gården var 920 spesidaler.

Det er mulig at han som tømmer-merker vilde ha en eiendom med mindre gårdsbruk. Han kjøpte iallfall en liten gård, Åsetkvernen, som han flyttet til. Denne gården hadde han til 1879, da han solgte den til en Anders Bolstad for 1400 spesidaler.

Oluf Andreas giftet seg i 1838 med Nicoline Nielsdatter Hole f. 1811. Hennes foreldre var Niels Taraldsson Hole og Dorthe Pedersdatter. Hun var formodentlig hans kusine. De hadde følgende barn:

1. Otto Olufsen Bjørnstad f. 1855.
2. Emilie Olufsdatter Bjørnstad f. 1843.
3. Nicoline Oluffsdatter Bjørnstad f. 1846.

Da Oluf Andreas solgte Åsetkvernen til Anders Bolstad kjøpte han av samme mann Åsetbrua, og det er sannsynlig at han levde her til sin død.

Øvre Bjørnstad ble senere solgt og slått sammen med nedre Bjørnstad til en gård. Husene forfalt, og av den gamle fedrenegård står i dag bare hustomtene igjen.

Søberg

På gården Søberg, Elverum, fra 1816 til 1846.

Gudmund var 22 år da Ole tok over gården. Han fortsatte å bo på gården. Han drev som tømmermerker. Da Erik tok over gården, styrte Gudmund den for ham mens han var mindreårig.

I 1816 giftet han seg og reiste til Elverum. Der bygslet han gården Søndre Berger eller Søberg av trelastfirmaet Collett & sønn. Collett & sønn gikk konkurs noen år senere og Gudmund kjøpte eiendommen i 1834. John Henry Pelly hadde da tatt over eiendommen som kreditor i konkursboet til Collett & sønn.

Søberg ligger på vestsiden av Glomma i Heradsbygden. Gården ligger høyt opp fra elven, og derfra har man en vid utsikt over bygden. Rett ovenfor Søberg på den andre siden av elven ligger Storhof. Ved inngangen til 1600 tallet eide eierne av Storhof også Søberg.

Opprinnelig var Søberg en halvgård som siden ble delt i to bruk: Søberg og Nordre Søberg. Søberg hadde i flere generasjoner vært i Iver Amundsens slekt da Erik Pedersen i 1804 solgte den til Collett & sønn for 9500 riksdaler. Da Gudmund bygslet gården, lå trelastmarkedet

helt nede og dette varte helt til omkring 1835. Det ble da et nytt oppsving med et høydepunkt i 1838. Deretter kom noen magre år inntil 1847, da kursen atter begynte å gå oppover igjen.

Gudmund var 54 år gammel da han giftet seg, og det var vel grunnen til at han i en så framskreden alder skaffet seg gård. At han kom til å byggle Søberg, var nok heller ingen tilfeldighet. Trelastfirmaet Collett & sønn hadde sine forretningsforbindelser oppover dalen, og direkte eller indirekte er han kommet i forbindelse med firmaet og i dets tjeneste.

At han først etter 18 år kjøpte gården, skyldtes sannsynligvis de dårlige og ustabile økonomiske forhold, som rådde. Noen år før, i 1826, hadde han kjøpt Kjernshagen, som var utskilt fra øvre Storhof.

Gudmund Bjørnstad var en meget ansett mann i Elverum. Som bevis for den aktelse og tillit han hadde innen bygden kan nevnes at han tross han var innflytter ble valgt til bygdens forlikskommissær. I Elverumboken er han skildret som en energisk og driftig mann.

Han var en erfaren jord- og skogbruker da han kom til Søberg. Han hadde ganske sikkert en klar forståelse av den verdi som skogen begynte å få. Han hadde sett hvordan den steg omkring århundreskiftet, men han hadde også sett hvordan den falt under og etter krigen i 1814, da økonomisk kaos rådde noen år.

I denne tiden lærte han som de øvrige østerdalsbønder å forstå hvilken betydning jordbruket hadde for dem, tross frost og flomskader. I slike nedgangstider var det jordbruket de måtte ty til for å holde det hele gående. Dette syn øvet sikkert sin innflytelse på sønnene Otto og Ener. De ble begge dyktige jordbrukere ved siden av at de hadde bevart farens interesse for skog og skogsdrift.

Den 3dje sønnen fikk ikke anledning til å vise hva han dudde til da han døde i ung alder ved et ulykkestilfelle. Om dette har faren skrevet i bibelen at han stakk seg i høyre lår med en smal kniv og døde som følge derav. Ulykken fant sted 22. januar 1842, og han døde 21. februar.

Det er verd å merke at Gudmund ikke gav de gamle slektsnavnene til noen av barna sine. Det kan være at han som den yngste ikke følte seg bundet til det. Hans eldste bror Ole som i sin tid fikk farsgården, hadde gitt sin eldste sønn navnet Erik, og dermed var alle hensyn til

slekten skjedd fyldest. Peder fikk navnet etter sin morfar. Ener er muligens gitt med tanke på farfaren Erik. Otto derimot synes å være valgt uten tanke på noen, dersom ikke Gudmund da har tenkt på Otto Collett. Han var dengang innehaver av firmaet Collett & sønn. Som før fortalt stod Gudmund en tid i firmaets tjeneste.

Gudmund døde 24. april 1842, 80 år gammel, hans hustru Marthe døde 3 år tidligere, 10. juli 1839, litt over 51 år gammel.

Etter sin hustrus død skiftet Gudmund mellom sine barn. Ved dette skifte ble Otto tilloddet Kjernshagen for 2000 spd. Samtidig kjøpte han farsgården for 2000 spd. Han beholdt imidlertid ikke denne i mange år. I 1846 solgte han den til Peder Reiersen Storhof, og den gikk dermed ut av slekten. Det ble således ikke så mange år slekten eide den gården, som har gitt den sitt navn.

Storhof

På gården Storhof, Elverum, fra 1844—

Storhof ligger på østsiden av Glomma rett overfor Søberg. Sammen med en rekke andre gårde ligger den på en svakt skrånende slette. Ingen skog adskiller gårdene og hele grenden virker tettbebygget. Det er imidlertid alle skoggårde, skogen ligger bare lenger østover atskilt fra selve gårdene. De gårde som ligger ned til elven, deriblant Storhof, er under storflom utsatt for oversvømmelser.

Storhof er den største av disse gårdene og vel også en av de eldste.

Storhof og Lillehof har opprinnelig vært en gård, Hof. Navnet Hof er ensbetydende med Hov, og det er sannsynlig og rimelig at stedet i hedensk tid har vært et sentrum og hov for Heradsbygden. Storhov og Lillehov vilde vel derfor også være en riktigere skrivemåte for disse gårdsnavnene.

Fra omkring 1528 opptrer de som selvstendige gårder. Fra denne tid av var Storhof en fullgård på 5 huder og 4 skinn skyld, hvorav de 3

huder og 5 skinn opprinnelig var biskopgods og svarer til det senere øvre Storhof, mens resten 2 huder var bondegods, det senere nedre Storhof. Biskopgodset ble etter reformasjonen solgt til Peder Knutsen Maaneskjold, en mindre del ble benifisert Elverum prestebol. Det skiftet i de påfølgende år flere ganger eiere og var bortbygset til leilendinger inntil samtlige parter i 1670—1676 ble kjøpt av Peder Joversen, leilending på Storhof. Øvre Storhof var i denne families eie inntil den i 1844 ble solgt til Otto Søberg for 2000 spesidaler.

Ængen og skog i Svartholtet var mange år tidligere i 1796 solgt til handelshuset Collett og lagt inn under dets eiendom Nedre Storhof. Jordstykket Kjernshagen var likeledes i 1826 solgt til Gudmund Bjørnstad på Søberg.

Nedre Storhof tilhørte iallfall fra slutten av 1500 tallet odelsbøndene på Opsal og var i deres eie inntil gården i 1759 ble solgt til Peder Knutsen Kilde. Den var i hans familie inntil den i 1853 ble solgt til Otto Søberg. Skogen var tidligere i 1799 solgt til handelshuset John Collett. Den ble i sterkt uthogd tilstand kjøpt av Otto Søberg i 1853 for 100 spesidaler.

Som før fortalt hadde Otto Søberg fått Kjernshagen etter sin far og ved disse handler var han således blitt eier av hele gården Storhof, som ikke tidligere hadde vært i en enkelt manns eie. Eiendommen var på 225 mål dyrket mark og 8000 mål skog og har siden vært den største i Heradsbygden.

I 1895 kjøpte han også naboeiendommen Lille Hvarstad, en eiendom på 600 mål skog og 34 mål dyrket mark, som han forresten med en gang overlot til sin sønn Gustav som da eiet Storhof.

I 1853 kjøpte han og Olia Tollefsdatter gården Kirkeberg ved auksjonsskjøte. Like etter solgte han sin halvpart i jordeiendommen til Olia og beholdt skogen. Dette var en meget verdifull skog. Da han skiftet mellom sine barn fikk hans sønn, o.r.sakf. Olaf Søberg denne skogeieendommen. Han solgte den i 1904 til Otto Svenkerud og Kristian Løken, som siden solgte den til Johan Møystad. Den gikk dermed ut av slekten. Det var flere innen slekten som beklaget dette, idet de mente at de kunde ha kjøpt og beholdt eiendommen. Foruten disse eiendommer hadde Otto

Søberg skogeiendommer og andre eiendommer i og utenom bygden. I Oslo eide han et par leiegårder.

Jord og skog var det som interesserte ham mest. Hans mange skogkjøp vitner om at han hadde et åpent øye for den verdi skogen tok til å få. Men han var samtidig en forsiktig mann og våget ikke å ta de store sjanser som mange av hans sambygdinger tok, og med hell. Som ung mann hadde han samlet Storhof, og han betraktet dette som litt av et livsverk. Tanken på å miste alt dette ved spekulasjoner holdt ham sannsynligvis borte fra de mange store handler og forretninger, som han utvilsomt kunde hatt anledning til å ta del i.

Med årene ble han likevel en meget formuende mann. Han drev gårdsbruket sitt godt, bygde på og utbedret husene så det ble en av de vakreste gårder i bygden. Han bygde blant annet en ny 2-etasjes hovedbygning, som står så å si uforandret den dag i dag. Den gamle bygning var nemlig dårlig bygd, og med sine store saler var den ikke skikket til å bo i. Ved de store selskaper som av og til holdtes, var likevel salene gode å ha, og de ble da også brukt.

Han var økonomisk anlagt og delte i mangt og meget Søren Jaabæks syn. Den sparsomhet han gjennomførte i sitt hjem, gikk likevel aldri utover gårdens drift og det preg av velstand som rådet inne og ute. Han var en selskapelig og gjestfri mann. Når familien besøkte ham eller han holdt selskaper for slekt, venner og naboer, viste han en gjestfrihet som var en formuende storbonde verdig.

Familiens ve og vel lå ham på hjertet. Var han streng og nøye i enkelte retninger, så var han desto mer omsorgsfull for den økonomiske framtiden til barna, som han ønsket å trygge.

Det fortelles som eksempel på hvor nøye han var, at han engang hadde skjendt på en av døtrene sine fordi hun hadde rakkert til klærne sine under arbeidet med å skuffe potetene sammen i en trang potetbinge. Datteren som vel ble litt arg, svarte skarpt. «Du ser at klæa slites, men ikke hva kroppen slit». Dette svar vil imidlertid gi et feilaktig bilde av ham, hvis en ikke samtidig forteller, at han var den engstelige og omsorgsfulle far, når det først ble noe om å gjøre med barna. Han kunde da ofte virke nervøs.

Otto Søberg var en ansett og aktet mann både i og utenom sin bygd. Han hadde sterke interesser for bygdens framgang og trivsel og kom tidlig med i det kommunale styre. I perioden 1859—61 var han bygdens ordfører og senere i flere perioder varaordfører.

I direksjonen for Elverum Sparebank var han medlem i 12 år.

10. januar 1840 giftet han seg med Anborg Grøtting, datter av landhandler Enok Grøtting på Fredriksberg.

Anborg var ved giftermålet 21 år. Hun var vokset opp i et landhandlerhjem og dette har uten tvil øvd sin innflytelse på hennes syn og innstilling til livet. I mange spørsmål hadde hun et annet syn enn sin litt strenge og nøyeregnende mann, ikke bare når det gjaldt hus og hjem, men også ellers. Hun var mer rundhåndet i det daglige, var varmhjertet og klok og styrte sitt hus på en fremragende måte. Gårdens folk sørget hun godt for, og Storhof var kjent som et godt og rummelig sted, både å være på og komme til når en trengte hjelp. Hun var selskapelig og gjestfri, og gjestene satte pris på hennes gode kjøkken.

Hun var stille og beskjeden, men bak kulissene øvde hun ganske utvilsomt større innflytelse enn det utadtil så ut til. På sine eldre dager hørte hun dårlig, og dette sjenerte henne selvsagt meget under arbeidet.

10. januar 1890 feiret de sitt gullbryllup. Slekt, venner og bygdefolk møttes da til stor fest på Storhof. Festen fortsatte den følgende dag med stort ball for ungdommen.

2 år etter, 8. april 1892, døde Anborg. 11 år senere, 24. april 1903, døde Otto, 87 år gammel. Han var frisk og rørig til det siste. Hans reiser til sin tallrike familie ble likevel etter hvert sjeldnere og sjeldnere, og til slutt måtte han også gi avkall på sine daglige morgenturer ned til elva, hvor han kunde se over til sitt barndomshjem.

Mange år før han døde, skiftet han en del av sitt store bo mellom barna. Barnebarna fikk 1000.00 kr. hver og 2 blinde barnebarn 5000.00 kr. Noen år senere fikk pikene ytterligere 1000.00 kr. med den spøkefulle bemerkning at han syntes det gikk smått med giftermålene.

Han var som f. f. en meget formuende mann og de store beløp (ca. 90,000.00 kr.) som barna fikk i arv, dannet et solid grunnlag for velstanden og de gode økonomiske kår i hjemmene deres.

De hadde 8 barn, 6 døtre og 2 sønner. De eldste var født på Søberg, de andre på Storhof.

Døtrene fikk ingen boklig utdanning utenom folkeskolen. Den praktiske utdanning for husmoryrket fikk de i hjemmet og ute i embetsmannshjemmene. Noe annet tenkte en ikke på dengang. Min mor t. eks. var i dr. Munthes, i sorenskriver Majors og Hanna Winsnes's hus. Det var slett ingen dårlig praktisk skole. Her så og lærte hun meget som senere kom henne til nytte. Embetsgårdene dengang førte ikke bare store husholdninger, men de var til en viss grad åndelige sentra i bygden. Ved siden av å bli satt inn i alt husmorarbeid stiftet min mor således bekjentskap med et miljø som var noe forskjellig fra bondens. Ofte senere i livet siterte hun uttalelser som var falt i disse hjemmene, og de har uten tvil øvd sin innflytelse på hennes syn og innstilling til mange av de problemer som møtte henne senere i livet.

Sønnene, som forresten også var de yngste i barneflokkene, fikk alt fra begynnelsen av en bedre boklig utdanning. De hadde således huslærer, hva den yngste datter Emma også nøt godt av, og fortsatte siden på realskolen på Lillehammer. Deretter utdannet Gustaf seg for landbruket og Olaf ble sakfører. De var begge flinke gutter.

Gustaf var rund, omgjengelig og humørfyllt. Han ble en meget dyktig jord- og skogbruker og var ved siden av tømmermerker. Han var en vennsæl og hjelpsom mann, avholdt av alle som han kom i berøring med. Gjestfri og selskaperlig var han også, og mange var de som nøt godt av hans gjestfrihet både i og utenom familien.

Typisk for ham er en uttalelse, som han kom med en gang hans venner bebreidet ham at han var altfor snill til å «skrive på» for småfolk. «Kommer jeg til å gå fra Storhof, blir det ikke disse, som kommer til å være årsak til det», svarte han.

I 1878 overtok han, 22 år gammel, farsgården og drev denne til sin død. Han solgte den østre bygning til nedrivning og førte opp en 1½ etasjes tømmerbygning på den gamle tomt. Denne ble hovedbygningen på gården mens den gamle ble føderådsbygning.

I 1900 giftet han seg med Christine Olsen fra Trenen i Helgeland. Hun hadde i noen år vært hans husbestyrerinne. Han døde 3 år senere,

samme år som sin far. Storhof ble 1/4 1905 solgt til hans søstersønn Otto Svenkerud. Enken flyttet til Leiret med de 2 døtrene sine, Anborg og Gunvor. Her levde de til hun giftet seg igjen i 1912 med Bernhard Rostad, gårdbruker på Trones i Verdal. Hun deltok i mitt bryllup på Trones, og det endte med at min tante ble min svigermor.

Hovedbygningen brente noen år senere. Den nåværende vakre og herskavelige bygning ble ført opp på den gamle tomt.

Otto Svenkerud drev gården til sin død i 1939. Han var en meget dyktig og interessert jord- og skogbruker. Han deltok meget i det offentlige liv og var en periode stortingsmann for Hedmark fylke. Etter hans død overtok sønnen Peer gården.

Storhof etter brannen

Olaf satte seg ned som sakfører i Oslo, og der levde han til sin død i 1931. Han var av naturen konservativ, men deltok ikke i det offentlige liv. Sin fritid viet han hjemmet og familien. Her var han den lune, elskverdige og hyggelige mann, glad i bøker, musikk og teater, når de ikke støtte an mot hans litt konservative oppfatning. Han likte å spøke og skjemte ikke minst med oss unge.

Fra barndomshjemmet hadde han bevart sin kjærlighet til naturen, og han foretok gjerne kortere og lengere turer i skog og mark. Han førte ikke noe stort hus eller selskapelighet, men der rådet gammel god gjestfrihet. Slegt og venner var alltid velkomne i hans koselige hjem i Ullevålsveien 71. Fra mine studenterår har jeg mange hyggelige minner fra søndagsbesøk der.

Han var meget familiekjær og besøkte gjerne sin slekt, hvor han og tante var velsette gjester.

Hans sakførerforretning ble kanskje ikke det som han selv og andre hadde håpet. Det var dem som mente at den barnekjære og kunnskaps-

rike onkel burde ha vært lærer og ikke sakfører. Ja, enkelte kunde fortelle at han selv hadde villet bli lærer, men hans far syntes ikke det var bra nok. Hvordan det forholder seg med dette skal være usagt. Det kan ofte være helt tilfeldige ting som bestemmer både ens livsstilling og løpebane.

Han giftet seg 18. desember 1890 med Sophie Trondstad. Ekteskapet var barnløst til stor sorg for dem begge. Etter noen år tok de til seg hans søsterdatter Marie Arnesen, som siden ble hos dem som deres adoptivdatter.

Onkel Olaf døde plutselig 21. juni 1931 og tante 3 år senere etter en tids sykelighet den 25. september 1934. De ligger begravet på Vår Frel-sers gravlund.

Rømma

På gården østre Rømma, Løten, fra 1843—

Ener Gudmundsen Søberg var 21 år gml. da faren døde. Året etter kjøpte han gården Østre Rømma i Løten.

Ener var en dyktig og energisk gårdbruker, men hadde ikke et slikt forretningstalent som broren Otto på Storhof. Han holdt seg til jorden sin, og den utbedret han stadig ved grøfting, oppdyrking og bedre driftsmetoder. Nye maskiner og redskaper anskaffet han etter hvert. Han var således en av de første i bygden som anskaffet slåmaskin. Han var en nevedyktig mann, og en tid drev han som bøsse-maker og merkøkse-smed ved siden av sitt gårdsbruk. Før han kjøpte gården, hadde han nemlig utdannet seg som bøsse-maker.

Rømma var en forholdsvis stor gård, ca. 600 mål. Men som det vil framgå av den etterfølgende gårdshistorie, hadde den gått meget på handel og den var i dårlig hevd. De mange myrer var tuete og vannsyke, og store deler av jordveien, som lå sønnenfor gården, var udyrket og bevokset med kratt og lauvskog. Selve våningshusene var stort sett de samme som i dag, men upanelte og med annen innredning. Låven var betydelig mindre, men står fremdeles som en del av nåværende store låvebygning. Fjøset er borte. Det ble bygget nytt av bestefar og senere påbygd likesom låven er påbygd og modernisert, først av far og siden av min bror.

Gården i dag er en helt annen enn da bestefar kjøpte den, både med hensyn til bebyggelse og jordvei. Det er resultatet av 3 generasjoners energiske og målbevisste arbeid og vitner om kunnskap så vel som kjærlighet til jordens yrke. Hva detaljene i denne utvikling angår henviser jeg til gårdshistorien. Hvem som har utført mest av de 3, er ikke godt å si. Det kan vel sies at de alle har stått på høyde med sin tid.

Bestefar gjorde det første løft; og om ikke det var det største, så var det likevel uten tvil det tyngste.

Han interesserte seg også for skog og hadde utenom gårdsskogen et par skogteiger i Elverum.

En tid drev han Spangen sag, hvor han tok i mot sagskur fra almenningen og andre. Det var en bekkesag som bare gikk under flomvann. Da dampsagene kom, ble den nedlagt.

På en av myrene i skoghagen drev han også torvfabrikasjon, riktig nok i liten målestokk, men det vitner om hvor allsidige hans interesser var.

Bestefar var høy og bredskuldret som sin bror Otto med markerte, karakterfulle ansiktstrekk. Sterk og energisk som han var, ble han en driver på arbeidsplassen, og det var ofte vanskelig for de andre i arbeidslaget å holde tritt med ham.

På sine gamle dager var han tunghørt, men ellers var det intet som feilte ham.

I april 1844 giftet han seg med Inger Haraldsdatter Sigstad. Hun var da 20 år gml. og datter på Sigstad.

Hun var pen med regelmessige ansiktstrekk, spedbygget og virket liten ved siden av bestefar. Hun var livligere enn bestefar, som iallfall på sin gamle dager virket fåmælt.

Hun var en meget energisk og dyktig husmor, og hennes innsats under de mange arbeidssomme år på Rømma var kanskje ikke mindre enn bestefars.

I april 1894 feiret de sitt gullbryllup. Slekt og venner var da samlet til fest på Rømma, som etter skikk og bruk varte i 2 dager. 1ste dag var det stor middag med stående buffet og et matbord som bugnet av alle gode retter som selskapskokken kunde trylle fram. Etterpå var det

kaffebord med kaker, litt senere dessertbord, og utpå natten et veldekket koldtbord.

At stemningen var høy når slekt og venner møttes under slike forhold, sier seg selv. Diverse drikkevarer som servertes under middagen og senere, gjorde ikke stemningen mindre. Den utløste skåltaler ved bordet og munter konversasjon gjestene imellom helt til de siste hadde reist.

2nen dag var viet ungdommen, som da fikk danse og more seg.

Foran slike lag var det store forberedelser med slakting og baking. Værelser skulde gjøres i stand til de mange tilreisende, som skulde overnatte. De som ikke fikk plass på gården, fikk gjerne plass på nabogårdene, hvor man også lånte spiseservise, stoler og bord, hvis lagene var særlig store.

Bestemor døde 15. august 1901 og bestefar 5 år senere 7. august 1906, etter et par års sykelighet. Ved begge anledninger ble det holdt store begravelser.

De hadde 9 barn, 7 sønner og 2 døtre. De fikk alle en etter tiden god utdanning og kom etterhånden i meget gode stillinger. Mathias dannet kanskje en unntagelse. Han var som enkelte innen Sigstadslekten liten av vekst og legemlig ikke så sterk som de øvrige guttene. Han ble gående hjemme, lærte litt av smedhåndverket av sin far og drev siden leilighetsvis dette yrke. Han var nevedyktig og teknisk interessert og hadde sikkert drevet det lenger om han hadde kommet hjemmefra og lært litt mer.

Omkring 1850 stod folkeskolen ennå ved sin begynnelse. Bygden hadde sine omgangsskoler og en fast skole i Lund ved kirken. Undervisningen bestod i lesing, skriving, regning og religion. Skulde barna lære noe mer, var de henvist til å søke privatundervisning, og det ble da også gjort av barna på Rømma. For de to yngste guttene var skoleforholdene noe bedre, og de gikk på Torps privatskole i Elverum. Av yrkesskoler i distriktet hadde man Jønsberg landbruksskole, som var opprettet i 1847.

Det var således ingen lett sak for bestefar å skaffe sin store barneflokk en god utdanning, men når det likevel skjedde, vitner det om

framsyn hos foreldrene og energi og viljekraft hos barna. Uten dette hadde det ikke lyktes dem å nå fram til de gode stillingene de gjorde på forskjellige områder.

P e r kom i lære hos kjøpmann Teodor Thoresen, Oslo. Han ble siden disponent og medeier i Løitens Brænderis destillasjon, Oslo, sammen med Anders Løwlie. Han ble en fremragende forretningsmann i Oslo og nøt alminnelig anerkjennelse innen forretningsverdenen. En tid var han således medlem av bystyret og formannskapet. Han var en vennsæl, hjelpsom og gjestfri mann, og mange av familien har en rekke gode minner fra sine besøk i hans hjem i Fredrik Stangs gate 12. Han døde plutselig, rammet av slag i 1919. Han etterlot seg en betydelig formue.

Han giftet seg 10. oktober 1877 med sin kusine Emma Constance Søberg og hadde med henne 3 barn. Hun døde etter 4 år den 2. oktober 1881. Han var enkemann i mange år. Da datteren Ingrid ble voksen styrte hun huset for ham inntil hun giftet seg i 1904. I 1915 giftet han seg pånytt med fru Caspara Mostue. Hun lever fremdeles og bor i Oslo.

H a r a l d gikk Hortens tekniske skole. Han reiste derfra til England for å utdanne seg videre. Her arbeidet han noen år ved et større mekanisk verksted i Middlesborough, dels i verkstedet og dels på tegnekontoret. Dette var lærerike år for ham. Han hadde øynene med seg og det rettet på den teoretiske utdanning, som han selv følte var mangelfull.

Lønningene der var små og i et brev til min far forteller han at det blir intet til overs, alt går med til et beskjedent underhold.

I sine brev holder han far, som da var interessert i skogsdrift, underrettet om trelastmarkedet i England. «Vent med å selge, skriver han en gang, her er alle lagre tomme og prisene kommer til å stige». Dette viser hvilket samarbeid det var mellom brødrene. En annen gang forteller han om at han i en butikk har sett utstillet en boks med «konsentrert» melk. «Her er noe for oss i Norge, skriver han, ti prisen på denne melk er høy». Dette var hans første møte med kondensert melk, som siden ble hans levevei.

Da han kom hjem fra England hadde han anlagt helskjegg. Bestemor var etter sigende ikke noe begeistret for denne mote og hun sa ganske

skarpt da hun så det: «Jeg har nå sett det, du kan ta det av igjen». Ikke desto mindre anla flere av hennes gutter etterhånden helskjegg.

Han ble ansatt som bestyrer ved Ådals Bruk, Løten.

Han ble siden bestyrer av Melkekondenseringsfabrikken i Sannesund og noen år senere tillike bestyrer av Melkekondenseringsfabrikken i Hamar med bopel i Hamar. Da han i 1918 gikk av som bestyrer ble han medlem av direksjonen for De norske melkefabrikker.

Han var en energisk og dyktig mann, interessert for sin bedrift og sin by. Han var tidlig oppe om morgenen, var til stede når fabrikken begynte dagens arbeid og var den siste, som om kvelden gikk fra kontoret.

Han var en omgjengelig og rettlinjert arbeidsherre, lett å arbeide sammen med. Trengte noen økonomisk støtte var han heller ikke vanskelig å be.

Han var en familiekjær mann, og hans hyggelige hjem i bestyrerboligen var et sted hvor familien hadde mange hyggelige stunder under sine besøk i Hamar. 12. desember 1917 feiret onkel Harald og tante Helga sin sølvbryllupsdag med en større familiemiddag i sitt hjem.

Det var naturlig at byen benyttet seg av hans innsikt og arbeidskraft, og han var i flere år medlem av Hamar bystyre og formannskap.

Han døde av lungebetennelse 29. januar 1923.

Etter onkels død flyttet tante til en mindre leilighet i bestyrerboligen. Hun var en varmhjertet og fintfølede kvinne, som i stillhet ytet mange hjelp. Familien var gla i henne og de hygget seg alltid i de små familieselskaper, som hun fra tid til annen holdt for den nærmeste familie.

Etter en tids sykelighet døde hun 11. februar 1941.

O l a f f gikk Jønsberg landbruksskole. Han kom siden til Odals verk. Sammen med sin svoger Trond Enger, som var gårdsbestyrer samme steds, kjøpte han gården Flaen i Hurdal. Dette var en stor gård med ca. 5000 mål skog beliggende et par km nordenfor det daværende Hurdals verk. Skogen var dog uthogget da de kjøpte gården. Trond drev gårdsbruket med fremragende dyktighet.

I forbindelse med gårdsbruket ble drevet et mindre meieri, landhandleri, møllebruk og sagbruk. Her hadde Olaff sitt arbeid. Kraft til disse

industrielle anlegg fikk de fra en liten elv som går gjennom eiendommen. Flaen var således et Odals verk i miniatyr.

Bestefar Rømma ble tatt med på råd da eiendommen ble kjøpt, og han så i den en framtidseiendom. Hver sommer måtte han og bestemor en tur til Flaen. Den mangeartede drift med sine mange muligheter var noe som interesserte ham.

I 1900 giftet Olaff seg og overtok hele eiendommen, mens Trond Enger flyttet til Fåberg, hvor han hadde kjøpt den vakre gård Holen ved Lillehammer.

Skogen hadde etterhvert vokset til og blitt den verdifulleste faktor i Flaen's drift. Meieriet ble nedlagt og med det gikk også landhandleriet tilbake, til slutt ble det bortforpaktet.

Olaff Søberg var meget interessert for sin bygd og deltok meget i bygdens kommunale liv, var blant annet i flere perioder bygdens viseordfører.

Noen år før sin død forærte han bygden et gamlehjem.

Han var en lun, fredsæl mann, alltid rede til å yte hjelp, hvor det trengtes. Han var familiekjær, reiste gjerne på besøk til familien og mottok besøk igjen. Få kunde kose seg som han ved en kopp kaffe og en god sigar. 25. september 1925 feiret onkel Olaff og tante Trine sølvbryllup ved en større familiefest i Militære Samfund, Oslo.

Ekteskapet var barnløst til stor sorg for dem begge, ikke minst for onkel som i Flaen hadde sett en vordende slektsgård.

Han døde sommeren 1929 etter en tids sykelighet. Enken drev gården i flere år, men den ble dessverre solgt ut av slekten.

Trond Enger drev gården Holen i mange år. Det var et gjestfritt sted, som familien gjerne besøkte på sine reiser til Lillehammer og oppover Gudbrandsdalen.

På grunn av framskreden alder fant han i 1910 å måtte slutte som gårdbruker og han solgte gården. Han flyttet siden til Lillehammer, hvor han hadde bygget seg en villa.

24. oktober 1929 feiret onkel Trond og tante Mathilde sitt gullbryllup med en større familiefest på Victoria Hotell, Lillehammer. Året etter,

18. april 1930, døde onkel Trond. Tante Mathilde bor fremdeles i sin villa på Lillehammer og er rask og rørig for sin alder.

Otto gikk sammen med sin yngre bror Gustav på Torps private middelskole i Elverum.

Han begynte siden hos kjøpmann Ivar Sigstad i Oslo for å bli forretningsmann som sin bror Per. Etter noen måneder sa han forretningslivet farvel og begynte å lese til artium, han vilde bli læge. Han tok artium i 1884 og medisinsk embetseksamen i 1891. I studieårene bodde han hos sin bror Per.

Etter sin medisinske eksamen var han kandidat ved Rikshospitalets medisinske og kirurgiske avdeling og siden reservelæge ved Kristiania kommunale sykehuse, først ved den medisinske avdeling og siden ved den kirurgiske avdeling.

Etter et kortere vikariat for distriktslægen i Opdal nedsatte han seg i januar 1895 på Nes, Romerike. Her arbeidet han i den første tid sammen med marinelæge Normann. Da dr. Normann i oktober 1898 flyttet til Horten overtok han hele praksisen. Han ble siden kommunelæge i Nes og ordfører i sunnhetskommisjonen.

Han hadde en god og allsidig utdannelse og fulgte siden godt med i den rivende utvikling som lægevitenskapen hadde i hans tid. Han hadde dertil personlige egenskaper, som gjorde ham til den dyktige og gode læge, hvor lægevitenskap, menneskekunnskap og hjertevarme var forenet i en og samme person. Han vilde uten tvil ha fått en stor praksis, hvor han enn hadde begynt i by eller på landet. Han kom imidlertid som sagt til Nes og der ble han hele sin tid som læge.

Under sitt mangeårige arbeid der hadde han en stor og omfattende praksis og ble elsket og avholdt av så vel store som små i det vidstrakte distrikt.

Han var som sine brødre konservativ av naturen, men deltok ikke i det politiske liv. Han ofret seg helt for sin lægegjerning. Han var en tid styremedlem i Akershus amtslægeforening. I studie-øyemed foretok han flere kortere utenlandsreiser til Danmark, Tyskland og Frankrike.

14. august 1900 giftet han seg med Ragna Lystad, datter av kasserer Christoffer Lystad, Oslo. Han hadde med henne 4 døtre.

I den tid var det ikke lett å bli lægefrue på landet. Det var som regel nok å gjøre både ute og inne. Mannens praksis skulde passes, når han var ute i sine sykebesøk, og ofte måtte hun kanskje også assistere ved operasjoner på kontoret.

Det falt ikke tante Ragna vanskelig å klare denne oppgave. Med sin praktiske sans, lette og gode humør overvant hun lett alle vanskeligheter og onkel fikk i henne en god medhjelper. Hun kunde ganske sikkert fortelle om mange episoder fra onkels praksis hvor hun direkte og indirekte var med, om slitsomme reiser i uvær og dårlig føre, om natteuro og om engstelige og utålmodige pasienter, som hun måtte ta seg av inntil doktoren kunde komme.

De bodde på Folkvang, som onkel overtok etter dr. Normann. Det var en trivelig liten doktorgård ved Vormsund. Våningshuset var imidlertid i minste laget, og det ble derfor etter noen år bygget om, blant annet for å få gode og hensiktsmessige kontorer i 1. etasje.

Folkvang var et gjestfritt og hyggelig lægehjem å komme til både for kolleger, venner og slekt.

I 1918 måtte onkel på grunn av sykdom slutte sin praksis. Han solgte Folkvang til sin ettermann og flyttet til Bestun, hvor han hadde kjøpt seg en villa. Her døde han 17. juli 1919.

Tante Ragna bor fremdeles på Bestun.

G u s t a v gikk på Jønsberg landbruksskole, og det var vel meningen at han skulde bli gårdbruker. Han så seg også om etter gård på Hedemarken, blant andre Grindreng, nabogård til Rømma. Denne hadde han også lyst til å kjøpe, men det kom ingen handel i stand, og han reiste resolutt hjemmefra til Odals verk for å prøve noe annet. Her var han i 7 år, hvoretter han ble disponent ved Lillehammer Brænderi og Bryggeri. Med stor dyktighet har han ledet og modernisert denne bedrift, hvor han også nu er stor aksjonær.

Han har nytt stor anseelse innen brenneri- og bryggeri-kretser og har i en årrekke vært formann i brenneriforeningen. Han har inntatt en framtreddende plass innen distriktets forretningsverden og har hatt en rekke kommunale tillitsverv innen sin by; i flere år har han vært medlem av bystyre og formannskap.

Han giftet seg 2. februar 1899 med Marie Hvardal. De har 4 barn, 3 døtre og 1 sønn.

Deres vakre hjem i Bryggerigaten har vært et gjestfritt og selskabelig hus, som det alltid har vært hyggelig å komme til både for slekten og husets mange venner.

Sønnen Ener har utdannet seg som brygger og er nå brygger ved bryggeriet.

Min far var den eldste av brødrene og var selvskreven til å overta farsgården. Han brukte Rømmen som etternavn inntil han kom til Odals verk. Han tok da navnet Søberg som de øvrige av barna. Han fikk sin landbruksutdannelse ved Jønsberg landbruksskole.

Han var noen år gårdsbestyrer på Meldiset og Åset i Åmot og kom siden til Odals verk, hvor han først var gårdsbestyrer og siden verksbestyrer.

Odals verk var en stor og allsidig bedrift. Den omfattet foruten jord og skogbruk, sag, møllebruk og bryggeri. Dertil kom landhandleri. Det var således mange forskjellige forretninger å ta vare på for en bestyrer, og det var ganske sikkert en lærerik tid for min far. Han høstet der erfaringer, mottok impulser og ideer, som fikk stor betydning for hans senere virke i hjembygden. Han giftet seg 28. desember 1874, og de første år bodde mine foreldre på verket. Siden flyttet de til gården Kvisler, som far kjøpte i 1877. Han kjøpte samtidig naboeiendommen Kjølstad, men den solgte han imidlertid like etter.

I 1879 sluttet far som bestyrer av Odals verk, og han solgte likeledes Kvisler. Han hadde en tid hatt planer om å kjøpe Drammens bryggeri og hadde også skaffet pengene tilveie, da salget ble trukket tilbake av boet. Han var en kort tid uten stilling og gård. Av brev fra hans bror Per og kjøpetilbud på større gårder på Romerike ser det ut som om han den tid ikke tenkte på å overta farsgården. Forholdene i Odalen var større enn i Løten, og hans arbeid ved Odals verk hadde uten tvil skapt lyst og trang hos ham til å få en bedrift eller en større gård å drive. Dertil kom at foreldrene ennå var unge som føderådsfolk betraktet. De krefter som bandt ham til fedrenegården, var imidlertid de sterkeste. 9. februar 1880 kjøpte han farsgården og flyttet dit april samme år.

Kjøpesummen var 22,000.00 kr., litt mindre enn han hadde fått for Kvisler, og føderådskontrakten var heller ikke stor etter den tid. Det ble dog tatt det forbehold, at hvis gården ble solgt igjen til fremmede, skulde lensmann Larsens føderådskontrakt gjøres gjeldende. Denne var som det vil sees nedenfor meget omfattende og var ganske sikkert av bestefar følt som en byrde i de 21 år han måtte utrede den.

Utdrag av Lensmand Larsens Føderaadskontrakt.

Underskrevne August Isak Næser som mot Skjøte av dags Dato er bleven Eier af Gaarden Lille Rømmen Matr. nr. 71 og Skyld 4 Daler og 84 Skilling i Løtens Prestegjeld, tilstaaer og herved vitterliggjør aat have paatat mig, ligesom jeg herved forpligter mig til at svare sælgeren Lensmand Peder Larsen og Hustru Elen Beathe Larsen for deres Levetid følgende aarlige Føderaad af bemeldte Gaard.

1. Leverer aarlig 3 tre — Tønder Poteter, 3 — tre — Tønder Rug, 1 — en Tønde Havre, 5 — fem — Tønder Byg, 2 — to — Tønder Blandkorn, 1 — en — Tønde Erter, $\frac{1}{2}$ — halv — Tønde Hvete, god og forsvarlig, men saa fremt denne ikke avles paa Gaarden forskaffes samme fra Kristiania.

Kornvarene som leveres af det bedste Korn som avles paa Gaarden, besørger jeg tørket og malt efter deres Ordination.

Kornet leveres efter 9 Skjeppeers Maal og maa minst have følgende Vegt, pr. Tønde Rug $5\frac{1}{2}$ Vog, Bygtønden 5 Vog, Blandkorntønden 4 Vog, Erter do. 6 Vog og Havre do. $3\frac{1}{2}$ Vog samt den halve Tønde Hvete $2\frac{3}{4}$ Vog.

2. Forskaffer dem Aarlig 2 Skjeppeers spansk Salt, 1 kvartel god og fet Sild, 2 Bp. Tørfisk, 2 Bp. samfengt Lin, 2 M Hampetagel, 12 do. Humle.

3. Til Slagt leveres der hver Høst til sedvanlig Slagtetid et Ungnøt $2\frac{1}{2}$ Aar gammelt, hvilket Slagt maa være gjødet, 1 voksen Gjeldvædde, 1 Svin bestaaende af Galte der maa være godt gjødet. Svinet som jeg selv besørger slagtet maa efterat det er rengjort og Indvoldene udtaget mindst veie 14 Bp. i hvilken Vegt Ister ikke er iberegnet. Saavel Ister som Indmat tilfalder Føderaadsfolkene.

4. Til Brænde hugges der aarlig 20 tyve Favner god Kostved hvoraf det halve Birk og det andet halve Gran eller Furu.

5. Føder og røkter for dem godt og forsvarlig 2 Kjør og 2 Sauer. Af Kjørene følger den ene med min Budskap til og fra Sæteren og der røgtes af min Budeie.

Det af den faldne Bumat hjemkjøres af mig uden Bekostning for dem; den anden nyder Havning med mine Hjemmekjør om Sommeren. Sauene havner med mine. De av dem faldne Lam følger Mødrene til Høsten da indsetning foregaar.

6. Saafremt de finder for godt at ta en Vaarvædde, da nyder denne Havn og Husrum Sommeren over med mine Sauer.

7. Nyder Føderaadsfolkene til eget Bruk fri Hest — Vaaronnen og Slaatonnen undtat — til Kirken og andre mulige forfaldne Strøk, dog skal de være forbundne til at holde sig Slæde og Vaatür, og skal antallet af de ganger de er berettiget til at erholde Hest ikke overstige 20 — tyve — ganger Aarlig og Lengden maa ikke overstige 60 — seksti — Mil sammenlagt.

8. Til frit brug aarlig tilstaaes dem $\frac{1}{4}$ af Urtegaarden, nemlig den del som ligger vestenfor gangen fra Porten til det vestre og største Lysthus's vestre Hjørne.

Min far fortsatte farens arbeid. Nytt land ble dyrket, og den dyrkede jord kom under stadig bedre kultur. Nye maskiner og redskaper ble etter hvert tatt i bruk. Husene, særlig uthusene, ble påbygd og utbedret. Gården ble en av de best drevne i bygden.

I Elverum kjøpte han skog, som ble drevet i tilslutning til gårdsbruket. En del av denne skogen hadde tilhørt hans far, en del kjøpte han utenom. Det var ialt ca. 2000 mål. (Se forøvrig gårdshistorien).

Far var av naturen en konservativ mann, men med sterke sosiale interesser. Han hadde et åpent syn for den rivende utvikling som fant sted i hans tid så vel på det økonomiske som på det kulturelle og politiske område. Særlig det økonomiske liv interesserte ham, og alle tiltak for å bedre dette innen bygden og distriktet fant i ham en varm talsmann. Men han glemte heller ikke den betydning som bedre skoler hadde for den enkelte og for samfunnet, det var noe som livets skole hadde lært ham.

Han ble en meget benyttet mann innen sin bygd. I en årrekke var han således medlem av direksjonen og formann for Løten Meieri, Løiten Brænderi og Løiten Sparebank. Likeledes formann i almenningstyret, medlem av styret for Klevfos Cellulosefabrik og i hele 23 år ordfører i forstanderskapet for Søndre Hedemarkens Sparebank.

Flere ganger var han oppnevnt som takstmann, således ved Mjøsreguleringen og ved Hamar—Lillehammerbanens bygning.

I en årrekke var han med i bygdens herredstyre og formannskap og i 2 perioder fra 1902—1907 ordfører, til tross for at hans parti ikke hadde flertall i herredstyret. Han var i en årrekke forlikskommissær.

I sin nekrolog 1. februar 1915 uttalte Hamar Stiftstidende bl. a.: «Av overbevisning og naturel var Søberg konservativ og høires sak varmt hengiven. Hadde vårt partis chanser vært større i Hedemarken da han stod i sin fulle kraft, vilde han sikkert ha funnet sin plass blant folkets kårne. Personlig var G. Søberg en grei, helstøpt karakter, kraftig og bestemt i all sin ferd, respektert og aktet av likemenn og undergivne. Med ham taper bygden en av sine beste og mest rettlinjede menn, en ledende personlighet som vil savnes av alle der kjente ham».

Han hadde en god hjelp i mor, som styrte sitt store hus på en frem-

ragende måte. Hun var klok og hadde et praktisk skjønn, som gjorde henne til den skattede rådgiver, ikke bare innen den engere familiekrets, men også ellers.

Husstellet dengang var tungvint mot nå, da elektrisiteten har reformert det hele. Pumpe i kjøkkenet hadde hun, og det ble betraktet som et stort gode. Først mange år senere fikk hun et slags varmtvannsanlegg i forbindelse med pumpen og bad. I det store kjøkkenet foregikk alt matstellet, og her spiste arbeidsfolkene. Etter datidens skikk var kjøkkenet også soverom for tjenestepikene.

Gårdens produkter skulde dengang i størst mulig utstrekning utnyttes i husholdningen og minst mulig kjøpes hos kjøpmannen. Om høsten skulde hagens produkter tas vare på for vinteren. Bær skulde syltes og saftes, vin skulde legges og potetmel lages osv. Før jul var det stor-slakting. Kjøtt og fleisk ble saltet, og all slags mat ble opplaget for julen og vinteren framover. Kjøkkenet var da noen dager det rene pølse-makeri; hakkeknivene larmet, kjøttkvernene malte, kjøttkaker, rull, pølser og andre gode ting ble laget av flittige hender under husmorens ledelse og oppsyn.

Når slaktingen var over, kom kakebakingen til jul, og det var enda mer interessant for oss barna, da det gav oss utstrakt anledning til å smake på de mange sorter kaker.

Øl ble brygget til stadighet, men til jul i større mengder. Det ble som regel brygget av sirup og hjemmeavlet humle.

De siste dagene før jul ble det bakt brød, lefse, julekake og kringler for hele julen. Det hendte nok at brødet på slutten av julen d. v. s. 13. dag var litt tørt, men det ble rettet på ved damping over en gryte.

Forberedelsene til julen var i det hele mange og mangeartede. Julen var den store høytid, som dannet et lysende innslag i de mørke vintermånedene, full av glede og humør. Den varte i 13 dager, enkelte holdt endog på i 20 dager, som det vel har vært fra gammelt av. Hjemme var 13-dagen en høytidskveld omenn i mindre målestokk enn jule- og nyttårskveld. «Nå er jula ute, nå er gleden endt», hette det, og slik var det; først da begynte man for alvor å ta fatt på arbeidet igjen. Den lange julehøytid kan kritiseres, men det er spørsmål om den ikke selv i vårt

moderne samfunn har en viss berettigelse på landet, hvor man av gode grunner er avskåret fra sommerferie. Forberedelsene var som sagt mange, i julen skulde det være nok av mat og drikke, og huset skulde være gjort i stand til fest.

Husets kvinner hadde fullt opp å gjøre, og de ble ofte ikke ferdige før helgen var ringt inn og høytidskveldens fred og ro hadde holdt sitt inntog på selve gården.

Kjøkkenet fikk forresten ingen julekveld før all servering var over, først te og kaker av alle slag, og siden julebord ute og inne med ribbe, pølse, melkegryn, øl og dram.

Etter julebordet var det utveksling av julegaver og lesing av julepost. Tjenerne fikk gjerne ett eller annet nyttig klesplagg av far og mor, alle mennene fikk en flaske brennevin og bakkels og kvinnene en flaske hjemmelaget vin og bakkels.

Juledagsfrokost var det mølje foruten vanlig kaldt bord. Dette var visstnok en meget gammel julerett og tilberedt av lefse, gjennombløtt av kokende kjøttkraft og tilsatt rykende varmt ribbefett, smakte den også udmerket. 2nen dags frokost var lutefisk med kaldt smør og lefse hovedretten. Uten mølje og lutefisk var det likesom ingen ordentlig julefrokost. Dram og øl hørte også med.

Iste dag reiste alle som kunde til kirken. Kirken som ellers kunde være sparsomt besøkt, var da proppfull. Hjemover gikk det i susende trav, i jula skulde man kjøre fort, og luften gjenlød av iltre bjeller og dombjelleklang, blandet med muntre tilrop og passiar av det glade kirkefolket.

Hjemme ventet julemiddagen med suppe, stek og dessert med øl og dram.

Iste dag var viet hjemmet og familien. Den øvrige del av julen var det mer og mindre selskapelighet, jo flere selskaper, jo mer vellykket syntes vi unge at julen hadde vært.

Mens jeg er inne på høytider, vil jeg også nevne noen ord om påsken. Det var en ganske annerledes stille og rolig høytid, sterkt religiøst preget. Som gutt husker jeg at enkelte kvinner langfredag gikk sortkledde til kirken, og at det ble brukt sild eller annen fisk til middag. De øvrige

dager var det rikelig av god mat og drikke som ved de andre høytider. Det var liten selskapelighet, og et kjærkomment innslag i den stille uke var besøk av familien i og utenom bygden. Dans og annen moro ble betraktet som mer og mindre usømmelig. Det var først mange år senere at vi fant på å dra tilfjells i påsken for der å kunne dyrke skisporten og nyte et utstrakt friluftsliv i den varme vårsolen.

Men tilbake til det daglige arbeide.

Utpå vinteren ble det i flere dager bakt flatbrød for hele året. Det ble bakt forskjellige sorter av havre, blandkorn, bygg, rug og erter. Havrebrødet ble brukt i folkehusholdningen, blandkornbrødet til håndverkerne og rugbrødet, som ble bakt dels i tykkere leiver, dels i tynnere, oppskåret i små firkanter, ble brukt inne og til selskaps. Flatbrødbakingen foregikk i bryggerhuset, hvor det foruten takke også var en stor baker-ovn for det vanlige rugbrød.

Før påske var det også slakting og baking, men i mindre målestokk enn til jul.

Et så trivielt, men ikke desto mindre nødvendig arbeid som klesvask foregikk heller ikke så lettvent som nå. Vannet måtte kjøres fra elva, og dit måtte også tøyet kjøres for å skylles. Særlig om vinteren var dette en sur jobb. Til klesvasken bruktes hjemmelaget såpe.

I de mer rolige vintermånedene ble veven satt opp og forskjellige tøyvevd, mest blåtøyer, lintøyer og gardiner. Spinning av ull var opphørt. Ullen ble sendt til spinnerier eller til kvinner som mottok ull til spinning.

Bad fantes ikke, men likevel badet man. Vannet ble varmet i store gryter eller bryggepannen, og til badekar brukte man større og mindre trekar, alt etter størrelsen på den badende eller de badende. Bading kunde under disse forhold ikke bli noen dagligdags foreteelse, det var forbeholdt sommeren da man badet i en dam borte i elva. Da man flere år senere fikk installert et badekar på kjøkkenkammerset med kaldt og varmt vann ble det betraktet som en stor lettelse for husmoren og de badende.

Håndverkere hadde man fra tid til annen hele året gjennom. Skredere og skomakere hadde man minst 1 gang årlig. Det var mange som

skulde ha klær og sko, foruten den store familie også tjenerne. Sadelmakere, skinnfellmakere, tømmermenn og snekkere kom fra tid til annen for å reparere eller lage nytt. Håndverkerne hadde et eget rom, «håndverkersalen» i bryggerhusbygningen, hvor de bodde og hadde sitt verksted. Smeden, maleren og slakteren bodde som sagt i naboskapet og gikk til og fra arbeidsstedet. Håndverkerne spiste ved eget bord i kjøkkenet og ble som regel litt ekstra bevertet.

For oss barna var disse besøk av håndverkere alltid litt av en opplevelse. Vi fulgte med interesse deres arbeid og lyttet med begjærighet til bygdesladderer og deres mange historier. Litt ugagn gjorde vi selvsagt også av og til, når vi lurte oss til å bruke verktøyet deres. Det var i det hele et yrkesmessig sett rikt liv, som utfoldet seg på gårdene i den tid, noe som jeg personlig nødig vilde ha unnvært.

Etter hvert ble håndverkerne borte fra gården, idet de fikk faste verksteder, bare de hvis håndverk var bundet til arbeidsplassen ble tilbake. Dermed gled etter hvert gårdens naturalhusholdning over til pengehusholdning.

Som det vil framgå av foranstående var det et betydelig arbeid som hvilte på mor som husmor. Det krevde både personlig arbeid og omsorg til enhver tid. Dertil kom hennes arbeide og omsorg for den store barneflokk. Kom noen av gårdens folk til skade eller ble syke var det å søke råd og dåd hos mor. Det var ikke så lett med lægehjelp dengang som nå, og man var i større utstrekning henvist til å bruke husråd og husapotek. Mindre sår ikke alene forbandt hun, men sydde også igjen.

Når unntas at hun av og til lå tilsengs for ryggsmarter minnes jeg ikke at hun noen gang lot seg merke med at hun var trett og sliten. Tvertimot, kom det gjester eller far foreslo at det skulde inviteres noen, var hun den første til å sette alle hjul i sving for å gjøre det festlig og hyggelig. Under sitt arbeid var hun myndig, men når hvilen falt over henne var hun den livlige og pratsomme mor og i selskapslivet den livlige og hyggelige vertinne og gjest.

Mor og far var begge gjestfrie og selskapelige, og deres hus stod åpent for slekt og venner. Slekten var stor, og den kom gjerne på besøk til Rømma både leilighetsvis og ved større anledninger. Når slekten

fra Storhof og Rømme møttes, var det alltid festlig og hyggelig, det var en samhörighet til stede, som vitnet om en sterk slektsfølelse.

Blant de store fester på Rømme var mor og fars sølvbryllupsdag 28. januar 1899. Slekt, venner og naboer var da samlet til fest. De ble i anledningen overrakt flere hedersgaver, bl. a. et sølv kaffeservise for offentlig virksomhet innen bygden og et gullur fra Løten Sparebank. Begge saler med tilstøtende rom var dekket for å ta mot gjestene, og på nordsalen stod et matbord med alle de gode retter, som en selskapskokke kan trylle fram. Dertil vin, øl, akevitt, som det ikke ble spart på av den for anledningen engasjerte visevert.

At stemningen under disse forhold var høy med livlig passiar og skåltaler behøver ikke å sies. Etter middagen fulgte kaffe med likør, etterpå toddybord for herrene og et kaffebord med kaker for damene. Til slutt var det nattmat i form av et veldekket julebord.

Neste dag fortsatte slekten festen med varm frokost, middag og aften. Ungdommen danset og moret seg.

Mor var kjent for å ha et utmerket kjøkken ikke bare når det gjaldt selskapskost, men også hverdagskost. Hun hadde ikke vært hos selveste Hanna Winsnes for intet.

Hverdagskosten dengang var enkel, bygget på gårdens egne produkter. Instinkt, tradisjon og erfaring lå til grunn for den, og det merkelige er at når den i dag granskes av vitenskapen, viser den seg stort sett å ha vært en riktig sammensatt kost. Da naturalhusholdningen begynte å avløses av pengehusholdning, ble kosten også forandret og da dessverre ikke til det bedre.

Mor var en allsidig interessert kvinne, men hun deltok ikke noe i det offentlige liv, når unntas at hun en periode var medlem av skolestyret. Hun var blant stifterne av bygdens diakonisseforening.

I oktober 1910 solgte min far gården til sin sønn Einar for kr. 33,000.00 + føderåd. I handelen fulgte uten tillegg til kjøpesummen, besetning, redskaper, 1 andel i Løten meieri, 1 aksje i Løten brenderi og 1 aksje i Midtbygdens damptreskelag. Det løsøre som fulgte med var taksert til kr. 17,000.00. Skogene i Elverum ble ikke solgt. Far uttalte mer enn en gang at jordbruket ikke kastet stort av seg, det ble ikke stor netto-

fortjeneste. Han tok da ganske sikkert ikke i betraktning den kapital som hvert år ble nedlagt i form av utbedringer av hus og jord. Når han solgte gården så billig, var det nok et uttrykk for et ønske hos ham at hans sønn skulde sitte økonomisk godt og trygt på gården. Føderåden han tok var heller ikke stor. Den bestod i hus, ved, melk og bruksrett til en del av hagen slik som bestefar hadde hatt.

Et par år før han solgte gården hadde far fått sukkersyke. Dette nedsatte hans almentilstand noe. Noen år senere fikk han anfall av hjertekrampe, og dette var en ganske annerledes plagsom sykdom, som kastet skygge over de gode dager som mor og han hadde på føderåden. I februar 1915 fikk han en lungebetennelse, som i løpet av noen dager endte hans liv. Han døde 15. februar. Det var stor begravelse etter ham. Slekt, venner, naboer og andre han hadde arbeidet sammen med i bygden møtte opp og deltok i den etterfølgende middag på Rømma.

Mor fortsatte å bo på føråden sammen med min søster Ingeborg og onkel Mathias. Hun hadde en god helbred. Da min søster Gudrun i april 1917 døde på barselseng, fikk lille Olaf et foreløbig hjem hos henne. Våren 1921 fikk hun en leversykdom (kreft) som endte hennes dager 6. august samme år. Etter henne var det også stor begravelse med middag på Rømma. Gården var som ved tidligere begravelser vakkert smykket med granbar, grantrer og æresporter av granbar.

Da Einar i 1910 overtok gården, ble det samtidig foretatt en arvetlodning til de øvrige barn, ca. 17,000 kr. til hver.

Etter mors død ble boet skiftet. Einar overtok Haugsskogen i Elverum, jeg overtok 2 teiger av Grundsetskogen (teig nr. 3 og 8) og Halvard Kleppen en 3dje (teig nr. 11). Halvard Kleppen solgte etter noen år skogteigen til Einar.

Skogene ble overtatt etter takst, likeså alle verdipapirer. Sølv og annet løsøre fordelte vi oss imellom som gode søsken.

I alt fikk hver av oss ca. 50,000 kr. i arv etter far og mor. Ingeborg og Emma fikk dessuten ved mors testamente en pengesum som påskjønnelse for deres mangeårige arbeid i hjemmet uten lønn. Likeså lille Olaf som siden Gudruns død hadde hatt sitt hjem hos mor.

Far og mor hadde 8 barn, 5 døtre og 3 sønner. De 3 eldste var født i

Oдалen, de øvrige på Rømma i Løten. Den eldste sønn døde i 1 års alderen, de 2 andre sønner var tvillinger og de yngste i barneflokk.

Det var således en stor barneflokk, men det var ingen av oss som merket det. Det var som det så skulde være, det syntes både vi, far og mor.

Vi vokste opp under enkle, men gode forhold. Gården var vår tumle- og lekeplass, og her var det nok av ting, som kunde fange vår interesse og pirre vår fantasi, fra dyrene i fjøs og stall til de mange forskjellige slags arbeid som ble utført både inne og ute.

Vi besøkte fjøs og stall daglig og dyrene var våre venner. Vi kjente alle deres vaner og uvaner, gode og dårlige egenskaper. Hver gang en hest, ku eller sau skulde selges eller slaktes var det sorg hos oss, det var som om en av våre venner ble borte. Hestene var våre spesielle venner. Vi var heller ikke store før vi fikk lov til å kjøre dem, og ridingen bort til havnehagen hørte til sommerens store fornøyelser. Da vi ble litt større og sikrere i ridingen, gjaldt det å få hestene i galopp, for da satt vi best og det gikk hurtigst. Jeg vet ikke om far alltid var så begeistret for denne behandling av hestene, men han sa aldri noe. Forresten ble vår kjøredyktighet tidlig utnyttet, vi var ikke store før vi ble satt til å kjøre gjødsel og høy. I lengden var ikke dette så morsomt, men til gjengjeld fikk vi som regel 25 øre dagen og det var mange penger for oss. Da vi ble større, fikk vi lov til å kjøre høyriven, meiemaskinen og være skyssgutter når noen skulde på stasjonen eller andre steder, og det var betydelig morsommere.

Gårdsplassen var vår lekeplass både sommer og vinter. Lekene var mange dengang som nå og varierte med årstiden og antallet av deltakere. Fotballen hadde ennå ikke holdt sitt inntog, men langball hadde vi og den ble flittig brukt. Krokketspill, kvarting og kasting på stikka var også meget alminnelig.

Forøvrig lekte vi hvor det var anledning, på låven, i smia, i havnehagen og på loftet hvor vi tok mors rokker og hespetrær i bruk som leketøysmaskiner.

Bading hørte også med til de vanlige sommerfornøyelser. Gravsdammen var ikke stor, men stor nok til at vi lærte svømmekunstens finesser.

Da Einar og jeg hadde tatt middelskoleeksamen, fikk vi sykler av far, og det var selvfølgelig stor stas. De ble flittig brukt til kortere og lengere turer.

Om vinteren var skiene så å si enerådende. Skiutstyret var til å begynne med enklest mulig. Det var skistopper av lær og vadmeståhetter utenpå fettlærstøvlene. Skistavene måtte vi lage selv, undertiden måtte avbrukne skigardstaurer gjøre tjenesten. Vi gjorde forresten ikke lange turene. Det var å gå bort i nærmeste bakke og stå i et eller annet hopp, som var ubetydelige i sammenlikning med nutidens. De ble forresten også lagt nede i bakken uten større unnarenn så hopplengdene ble ikke store, men moro var det likevel, og vi holdt det som regel gående til vi forfrosne måtte begi oss hjem for å varme oss. Noen hoppløpere ble likevel ingen av oss. Einar drev det dog senere til å delta i mindre konkurranser. Som gutter foretok vi sjelden lengere turer. Det innskrenket seg til turer etter posten, til handelsmannen og til skolen sålenge vi gikk på Lund skole. Vi syntes vel heller ikke at lange skiturer var noe særlig morsomme, det kom først senere. I mine siste studenterår foretok vi turer tilfjells i påsken. På Gitvola hadde Einar og jeg kjøpt en hytte, «Klokkerhuset», og der tilbrakte vi noen herlige påskeferier sammen med kamerater. Dessverre solgte vi den etter noen år.

Som barn gikk vi på danseskole, og lærte lancier, francaise, figaro, fandango og rundans som skikk og bruk var, men jeg kan ikke huske at jeg var på et eneste barneball. I de barneselskaper jeg deltok i, ble det alltid lekt forskjellige selskapsleker med sang til, og det var vel for oss kanskje vel så morsomt som dans. Det var først senere at vi gutter iallfall ble gla i å danse og da deltok vi alltid i bygdens juleballer.

Som eldre gutter spilte vi gjerne kort i gutteselskapene, whist, sprøite, knakk og boston var de vanlige spill vi brukte.

Vi foretok ikke lange reiser som barn. Vi fikk av og til være med far og mor til bestefar og bestemor på Storhof og onkel Anton og tante Petronelle på Kilde, men det var som regel om vinteren.

Jeg fryser enda når jeg tenker på hvor kalt det ofte var å sitte inneklemt i den trange bredsleden den lange vegen. Jeg kan enda høre dombjelleklangen og knirkingen under sledemeiene, som var det eneste som

brøt ensformigheten over de lange skogstrekningene. Undertiden kvilte vi på veggen hos Ole Petter Berg på Bekkeveld, som var en fetter av mor. Der både varmet vi oss og ble bevertet på det beste. Om sommeren var disse reisene betydelig morsommere for oss barna.

Da vi ble litt større, fikk vi gjerne lov til å være med på Grundsetmarken en dag. Folkelivet der, de mange handelsboder og fornøyles-avdelingen med karusell, sterke menn, tryllekunstnere o.s.v. var en opplevelse for oss landsens barn. Enkelte ganger fikk vi også være med til Hamar. Da onkel Harald kom til byen, ble disse besøk hyppigere, for vi hadde da et sted hvor vi kunde ta inn.

Det var selvsagt at vi med interesse fulgte de mange og forskjellige arbeider som foregikk på gården. Vi var ikke store før vi begynte å øve oss i bruken av de forskjellige redskaper, og etterhånden ble vi så pass at vi kunde gjøre nytte for oss i forskjellige lettere arbeider.

Pikene var selvsagt mest interessert i alle huslige gjøremål og vi gutter i alt utendørs arbeid, selvom det nok hendte at vi avla besøk i hverandres interessesfærer, når det foregikk ting av større betydning.

Utenom de vanlige gårdsarbeider var det jevnlig besøk av forskjellige håndverkere: skomakere, skreddere, snekkere, tømmermenn og salmakere, og de hadde i oss barn interesserte og trofaste tilskuere. Gården ble på sett og vis en arbeidsskole som gav oss innblikk og praktisk øvelse i mangt og meget som er kommet oss til nytte senere i livet.

Folkeskolen var etter hvert blitt bedre, men den var ennå mangelfull, særlig for dem som skulde fortsette på de høyere skoler. Enkelte hadde derfor guvernanter for sine barn. I prestegården hadde de således guvernante, og der gikk også en tid mine eldste søstre. Anbjørg tok etterpå middelskoleeksamen på Hamar og Handelsgymnasiet i Oslo. Ingeborg og Gudrun fikk en mer praktisk utdanning i husstell i Oslo. Ingeborg gikk dessuten på Industriskolen. Emma bodde noen år hos onkel Olaf i Oslo og gikk på Berles pikeskole, hvor hun tok middelskoleeksamen. Vi tre yngste gikk noen år på folkeskolen i Lund og hadde derpå guvernante i 3 år. I de 2 første år deltok også 3 barn fra nabogårdene, så det var en slags privat middelskole. Vi ble ført fram til 6. og 5. middelklasse. Vi fortsatte skolegangen på Hamar offentlige høyere almenkskole som den

dengang het. Vi leide leilighet i byen og Ingeborg styrte huset for oss. Mat og brensel fikk vi hjemmefra, de kontante utlegg ble derved små.

Det tok ikke lang tid før vi ble fortrolig med den nye skole og småbyforholdene, men vi lengtet likevel ofte tilbake til fedrenegården og dens liv. Vi reiste også hjem så ofte det var anledning.

Tross skolegangen i mange henseender hadde vært mangelfull, klarte vi oss forholdsvis godt på middelskolen. Olivia tok eksamen på ett år, Einar og jeg på to år.

Vi fortsatte alle i gymnasiet. Einar sluttet dog i første gymnasium, noe han senere angret på. Han var hjemme et par års tid, gikk på fylkes-skolen på Ringsaker og siden på Jønsberg landbruksskole og Norges landbrukshøyskole.

I 1910 overtok han farsgården. Denne drev han på en fremragende måte. Han var arbeidsom og samvittighetsfull som få, og dette parret med sterk interesse for jordbruket og solide kunnskaper gjorde at hans gård ble en av de best drevne i bygden. Særlig jordkulturen hadde hans interesse. Han ikke bare utvidet de dyrkede arealer, men forbedret stadig driftsmetodene. I de senere år opparbeidet han store kulturbeiter i skoghagen, og de vakte oppmerksomhet ved sin avkastning, langt utenom bygdens grenser. Han så i disse et stort framskritt for et rasjonelt husdyrbruk.

Han var sterkt interessert for sin stands og sin bygds ve og vel. Alltid talte han bondens sak, hvis arbeid han mente var lite påaktet og betalt. Han deltok en del i det kommunale liv, var bl. a. medlem av herredstyret en periode, men hadde i motsetning til sin far liten interesse for det. Han var rettskaffen og rettlinjet i all sin ferd, og intet kunde irritere ham mer enn når noen på en uberettiget måte søkte å skaffe seg fordeler på andres eller samfundets bekostning. Han kunde under slike forhold være skarp i sin kritikk, og det ble ikke alltid nådig opptatt av dem den rammet. Han var en varmhjertet og vennsæl mann, og alltid var han rede til å yte en hjelpende hånd.

I vennekretsen likte han seg og var den muntre og gode kamerat som likte å blande litt skjemt og spøk inn i hverdagslivets alvor.

Han var odelsbonde i ordets beste betydning, slektskjær og med sterk

pietetsfølelse for det arbeid, som fedrene hadde nedlagt i gården. Det var synd at han ikke skulde få oppleve 100 årsdagen for slektens overtagelse av gården; det vilde blitt en stor og lykkelig dag for ham.

Han levde i mange år som ungar, og Emma styrte da huset for ham. Mange begynte å tro at han skulde forbli ungar, men like etter mors død i 1921 traff han Borghild Lundby i en barnedåp hos Arne Hommelstad, og året etter giftet de seg. Dermed begynte et nytt avsnitt i hans liv. I Borghild fikk han en kone som med interesse fulgte hans arbeid og ble ham en god rådgiver og medhjelper. De grunnla et hjem i pakt med de beste tradisjoner, hvor god gammel gjestfrihet rådet for slekt, venner og naboer. — De fikk 3 barn, 2 døtre og 1 sønn.

En ny generasjon vokste opp på fedrenegården under en omsorgsfull far og mors ledelse. Alt trivdes og blomstret i årene framover på Rømma.

20. august 1941 fikk han en blindtarmbetennelse med bukhinnebetennelse. Han ble operert på Elverum sykehus, men hans liv stod ikke til å redde, han døde 28. august. 2. september ble han begravet fra hjemmet, hvor slekt, naboer og venner var møtt opp for å følge ham til graven. Kapellet var fylt til trengsel av de mange i og utenom bygden som han under sitt virke var kommet i forbindelse med. Etter jordfestelsen var det middag på Rømma for den nærmeste familie.

Med ham mistet bygden en av sine beste gårdbrukere.

Olivia tok artium og anneneksamen, siden lærerskoleeksamen. Hun var guvernante noen år og siden lærerinne ved Brovold skole i Løten. I 1912 giftet hun seg med Halvard Kleppen på Klæpa gård i Løten. Hun sluttet som lærerinne for å ofre seg for sin nye oppgave, og sammen med Halvard skapte hun et godt og gjestfritt hjem på Kleppen i pakt med de beste tradisjoner.

Da Olivia i 1901 hadde tatt artium, ble jeg alene igjen, og dermed opphørte den egne husholdning. Det siste gymnasieår bodde jeg hos onkel Harald. Jeg tok artium i 1902, anneneksamen i 1903 og medisinsk embetseksamen i 1910.

Vinteren 1910 var jeg assistentlæge hos distriktslæge Mejlænder, Trysil. Etter 5 måneders kandidatjeneste ved Trondhjems sykehus nedsatte jeg meg på Minne i Eidsvoll, idet jeg overtok praksisen etter dr. Collett.

Det var et stort og besværlig praksisområde, idet det foruten Langset anneks av Eidsvoll også omfattet Hurdal og Feiring. Under mitt opphold der giftet jeg meg med Magnhild Rostad, som jeg hadde lært å kjenne under min tjeneste som sanitets-offiser på Rindleret sommeren 1910: Da Hurdal etter den nye distriktslæge-ordning skulde bli eget distrikt og praksisområdet derved vilde bli betydelig mindre, besluttet jeg å søke ny praksis. Jeg reiste foreløbig til Oslo og tok kandidat-tjeneste ved Ullevål

Parkgaten 22, Hamar

sykehus. Etter å ha vært der 8 måneder reiste jeg til Hamar for å begynne praksis der. Det var vanskelig å få brukbar bolig i Hamar, og jeg måtte kjøpe en villa på Sagatunjordet. Kontor måtte jeg leie nede i byen, og dette falt både kostbart og besværlig. Jeg solgte derfor villaen etter 1½ år til sorenskriver Olafsen og overtok hans leilighet i Torvgaten 7. Her bodde jeg i 7 år og flyttet så til Parkgt. 22, som jeg hadde kjøpt og ominnredet til lægebolig. — I 1930 ble jeg ansatt som byens stadslæge.

Jeg hadde arvet noen av min fars sosiale interesser. Som student var jeg en tid ivrig interessert for Henry Georges ideer og deltok i det nydannede Henry George-lag, holdt flere foredrag blant andre steder i min hjembygd. Far var ganske sikkert ikke enig i mine ideer på jordpolitikens område. Men som den liberalt tenkende mann han var avviste han dem ikke blankt. Etter mitt første foredrag sa han følgende som jeg senere har lært å sette pris på: «Har du ikke sannheten med deg, renner du tidsnok hornene av deg».

Jeg var et ivrig medlem av medisinerforeningen og var et semester foreningens viseformann. Et år var jeg også formann i medisinerens særutvalg.

I Hamar har jeg alltid hatt den største interesse for byen og dens vel og har deltatt en del i det kommunale liv. Foreningslivet har også interessert meg en del. I den lokale lægeförening har jeg i flere perioder vært styremedlem og et par perioder formann.

I Røde Kors-arbeidet har jeg deltatt siden 1917. Jeg har i mange år vært kretsens formann og i de senere år medlem av landsforeningens representantskap. Av større saker som jeg har vært med på å gjennomføre er feriekolonien Borgen og Hamar Røde Kors klinikk, hvis styreformann og ansvarshavende læge jeg har vært siden den ble åpnet i 1929.

Helt siden studieårene har jeg interessert meg for sosialmedisin og hygiene og arbeidet for å bedre hygienen i de enkelte hjem og i byen. Det har vært et interessant arbeid, selv om det ikke alltid har vært noen takknemlig oppgave å bekjempe inngrodde vaner og forestillinger.

Anbjørg tok som tidligere nevnt handelsgymnasieeksamen i Oslo. Hun var et par års tid kontordame ved mineralvannfabrikken Nor, Hamar, siden har hun vært ansatt ved kontoret hos A/S J. L. Nerlien, Oslo, hvor hun nå er hovedrevisor. Etter mors død flyttet Ingeborg og Emma inn til Oslo, og de 3 søstre har siden bodd sammen først på Nordstrand og i de senere år i en aksjeleilighet i Oslo.

Gudrun giftet seg i 1903 med Amund Spangen, gårdbruker på Spangen gård. Hun flyttet således ikke langt hjemmefra til stor glede for far og mor og søskende som hyppig besøkte henne i hennes gjestfrie hjem.

Hun var en dyktig husmor, flink i alle huslige gjøremål og arbeidsom som få. Den store barneflokk skaffet henne ofte mer enn nok å gjøre, og det hendte ofte at de sene timer måtte tas til hjelp for å bli ferdig med alt som skulde gjøres. Hennes jevne humør, sunne livssyn og gode helse var henne en god hjelp i alt arbeidet. I en av de mange hyggelige barne-dåper på Spangen ble det en gang ytret noe i retning av at det snart ble nok barn på Spangen, og hun svarte da med et lunt smil at det måtte være noen andre også enn «fanten» som hadde barn.

31. mars 1917 fikk hun sitt 9. barn og døde 2 uker etter av barsel-feber. Det var et trist dødsfall for alle som stod henne nær. Lille Olaf ble døpt på samme dag som hun ble begravet. En god, omsorgsfull og arbeidsom hustru og mor var borte.

Rømma

Østre Rømma og dens eiere fra 1577—1843.

Ved LEIF MIDTHAUG.

Rømma var opprinnelig kun en gård og ble først delt for omkring 200 år siden. Navnet har i tidens løp vært skrevet på mange forskjellige måter, f. eks. Rømene i 1520, Rymbene, Rømbeen, Rømbenn i 1578, Rønbøn 1598, Rønnebenn 1600, Roenbøen 1604, Remenn i 1615, Remmen i 1625 osv. Den nå brukelige skrivemåte har vært benyttet nokså konstant fra år 1660 av. I bygdedialekten heter gården Rømma og denne skrivemåte har i de senere år også vært benyttet.

Gården Rømma er utvilsomt av meget gammel opprinnelse. Ifølge professor O. Rygh, er navnet en sammensetning med det oldnorske vin, som betyr gressgang eller om man vil — naturlig eng, og tilhører altså de såkalte vin-navn, som er regnet for å være blant de eldste av våre gårdsnavn og tilhører den helt forhistoriske tid. Professor Rygh mener

at navnets første ledd kan henge sammen med en eiendommelighet i landskapet, — en lang lav grusrygg. En slik formasjon kalles nemlig ennå i Hordaland f. eks. for en rymb.

Det er dessverre lite eller intet å finne til opplysning om gårdens historie før år 1600, idet kildene før denne tid er både sparsomme og mangelfulle. Rømma finnes såvidt nu vites nevnt for første gang i skriftlige kilder, i et skattemanntall over «gjengjerden» av Hedemarken i 1528. I dette er oppført en Bent Rømmen som betaler 1 lodd sølv.

Rømma var offentlig eiendom. I 1577 er det anført at stiftet eller bispedømmet eiet 3 huders skyld i gården, og i 1600 årene er det gjentagne ganger nevnt i fogderiregnskapene at kronen eier 3 huders i gården, som var bortsatt på bygsel. I årene fra 1615 og til 1625, nevnes en mann ved navn Kjeld som opsitter på Rømma. Han var bygselmann der, men var forøvrig odelseier av flere gårdparter i bygden og etter alt å dømme en formuende mann. I en jordebok fra 1615 er det oppregnet hva han hadde av jord i bygden, og det viser seg at han da var eier av 7 skinn i Grindereeng, $\frac{1}{2}$ hud i Brandsrud, 4 skinn i Sæter, $1\frac{1}{2}$ skinn i Questad, $1\frac{1}{2}$ hud i Halstenshov og 9 skinn i Sørberg i Elverum.

Fra 1625 av betaler Niels Kjeldsen skatter og avgifter av Rømma, og han er sannsynligvis en sønn av den i tiden før 1625 nevnte Kjeld. Niels brukte gården til sin død ca. 1659, i 1660 er det nemlig nevnt at Kjeld Nielsen betalte 34 rdlr. i Gaardebygsel for 3 huders i Rømma «som hans fader Niels fradøde».

Ved et såkalt kvegskattemanntalls opptagelse i 1657 er det på Rømma følgende besetning:

2 hester, 2 skjud, 12 kuer, 3 kviger, 4 svin, 20 sauer, 3 bukker, 17 gjeiter og 15 småokser. Skattens størrelse er $3\frac{1}{2}$ rdlr.

Den nevnte Kjeld Nielsen var ikke bruker av gården i mange år. Allerede ved manntallet i 1666 er det en ny oppsitter på gården, nemlig Anders Nielsen (antagelig en bror av Kjeld). Denne Anders var da 25 år gammel og således født 1641. Han hadde følgende tjenestedrenger: Helge Kjeldsen rytter 40 år gammel, Bjørn Olsen soldat 27 år, og Lauridtz Axelsen soldat 25 år.

Matriklen av 1668 er en av de beste kilder til gårdenes historie i det

17de århundrede, og den har følgende opplysninger om Rømma: Gårdens samlede skyld er 6½ hud eller omsatt i tunge 2 skippund byggmalt, av dette eier Kongen 21 lispund 3 Remaal, Communet 14 lispund 2 Remaal, Wangs prestebol 3½ lispund 1 Remaal hver med bygsel. Der såes 12 tøn- der korn. Der fødes 26 stkr. fe og 4 hester. Skatten er 8 daler og tienden 7 tøn- der 2 kvartel. Av andre småutredslar betales 2 ort i Foring, 4 skilling i visøre og 2 ort i Hammerspenge. Av en bekkekværn betales i skatt 12 skill. Som alminnelige bemerkninger anføres: «Jordesengene ere gode, Aggeren frostlent, haffuer Sambeye schoug med Prestegaarden och Andre sine grender, Gietvold Setter berettiget».

Ved samme matrikel er, som det vil sees, gårdens skyld satt til 6½ hud. Men i skattemanntall og i jordbøker både før, og likeså et par ganger etter 1668 sies gården å ha en skyld på 8½ hud. Formentlig har gårdens skyld opprinnelig vært 8½ hud, men rimeligvis er denne skyld ved matrikule- ringen i 1668 redusert til 6½ hud. At eiendommen ved et par skattemann- talls opptagelse, også etter 1668 er angitt med den tidligere skyld, kan bero på en forglemmelse fra fogdens side.

Anders Nielsen nevnes som oppsitter på Rømma i årene utover til 1671. I 1675 og 1677 nevnes en Ole Rømmen, men i 1688 heter oppsitte- ren Lars Mikkelsen. I en jordebok fra sist nevnte år opplyses at Kon- gens 3 huder som i lengere tid har ligget øde, d. v. s. ubrukt — er forundt Lars Mikkelsen til bruks for skatten og uten landsskylds svarelse. Com- munet eier 2 huder, Vangs prestebol ½ hud og Løten prestebol 1 hud, en- hver sitt med bygsel.

Det er i jordeboken oppregnet de forskjellige skatter som gårdens eier plikter å betale, og det er ikke småtteri. De gamle oldenburgere og deres rådgivere var noen rene mestere til å finne ut skatteobjekter, noe som man kan skjønne når man leser følgende fortegnelse over hva Lars Røm- men måtte utrede, nemlig: leilendingsskatt 16 rdlr. 1 ort, foring 2 ort, visøre 4 skill., Hammerspenge 2 ort, proviantskatt 1 rdlr. 2 ort 12 skill., kjolepenger 2 ort 16 skill., av en bekkekværn 12 skill. Under gården lå i 1688 Grav engeslett av skyld 2 huder, hvorav betales i leilendingsskatt 5 rdlr. og i proviantskatt 2 ort. (Det kan jo tenkes at det er disse to huder

som tilsammen med gårdens skyld $6\frac{1}{2}$ hud utgjør den før omtalte skyld $8\frac{1}{2}$ hud, men dette fremgår ikke av noen anmerkning).

Lars Rømmen må ha brukt gården til noe over år 1700. I 1710 må det ha foregått en deling av eiendommen, antagelig mellom Lars Mikkelsens sønner Tron Larsen, som brukte den del av eiendommen, som senere er kalt vestre eller store Rømma, og Niels Larsen den del som senere kalles østre eller lille Rømma. I skiftet i 1716 etter Niels Larsen opplyses det nemlig at husene på hans del av gården «for ungefær 6 aar siden alle er sat paa ny tomt i døgtig stand», og dette tyder jo bestemt på at en deling har funnet sted. Noen egentlig delingsforretning er ikke holdt, idet sådanne først ble påbudt ved forordning av 18. desember 1764.

Niels Larsen døde i 1716 og skifte etter ham ble holdt på Rømma 17. november nevnte år. Av dette framgår at hans enke var Kirsti Tronsdatter og deres barn var Lars 8 år, Peder 4 år og Niels $1\frac{1}{2}$ år. Som barnas formyndere møtte farbroren Tron Larsen Rømmen og Ole Grøholt. Som enkens laugverge var nærværende Helge Nielsen Lund. Om gården og dens huser er det i skiftet opplyst følgende:

«Og som gaarden østre Rømmen Er Deres Kongl. Maits. tilhørende, saa er Huuserne besigtet og hvortil var overværende paa Kongl. Maits. Foged Sr. Erich Langes veigne velagte Ole Jensen Store Løggen, og befunden saaledes: Stuehused med vedstaaende boe passerer undtagen vil paa-lægges et Par Vindschier paa østre side, koster 12 skill. Et lidet bryggerhuus passerer undtagen at Reparere med $\frac{1}{4}$ favn spaan Koster med paa-lægning og kost 1 ort, Een tærshelove med 2de gulv, passerer, Koefeehuused passerer undtagen Røsted vil forbædres med en Røstkabbe samt taged aftages og igjen paa-lægges, Koster 1 rd. 1 ort., Smaa Creatur feehuused passerer og er i god stand. Stalden med sit træv findes i døgtig Stand. Til gaarden behøves en badstue som vil opbygges af $4\frac{1}{2}$ tølter tømmer a 2 ort tølten er 2 rdlr. 1 ort, En karm hvortil vil 10 Planker a 4 skill. er 1 ort 16 skill., Optømringsløn og kost 1 rd. 1 ort, 2 Fafner Spaan til taget a 1 ort 8 s. er 2 ort 18 skill., 2 Kløfver barck til Møene 1 ort, Paa-lægningsløn og Kost 1 ort. Tilsammen blir aabodsfaldet 6 rdlr. 2 ort og 20 skill.»

Det var ikke å vente at Kirsti Tronsdatter, som ble sittende igjen alene

med tre småbarn kunde greie gårdens drift og hun frasa seg derfor bygselen. Men allerede ved bygselseddel datert 14. februar 1717 fikk Klokkeren Hans Christophersen gården i bygsel. Bygselen var opplatt til ham av enken Kirsti Tronsdatter mot «at hun fremdeelis til sin Dødedag paa gaarden nyder frj Huus samt et Sold Sæd og et halft Maal Eng». Hans Christophersen fikk gården i bygsel imot at han betalte «aarlig og i rette tid skatter og landskyld med hvis videre Pligt en leilending tilkommer holder Huusene og gierdesgaarden vedlige og J goed Stand, tilbørlig dørcker Jorden, gaardtzschougen ej til upligt udhugger eller forhugger lader, Er mig (fogden altså) og efterkommende K.Ms. Fogder paa deris Kongl. Maits. veigne hørig og lydig og iøfrigt sig icke nogedt imod lougen forvircker».

I Hans Christophersens brukstid nemlig i 1723 ble der innhentet opplysninger i anledning ny matrikulering og her er der gitt følgende meddelelser om gården. Oppsitteren Hans Christophersen bruker 3 huder som er kongen tilhørende. Gården har ingen større skog annet enn litt til gjerdefang, der er måtelig havn og sæter. Gården er beliggende i sollien, men er frostlendt. Der såes 3 skjegger rug, 1 tønne bygg, 1 tønne 4 skjegger blandkorn og 4 tønner havre. Der fødes 2 hester, 8 kjør og 6 sauer.

I 1720-årene ble en hel mengde av Kongens gods her i landet solgt til private. Salget foregikk vesentlig ved auksjoner, og en sådan ble også holdt 13. august 1726 på gården Hubred i Vang. Her ble blant en hel rekke andre jordegods også oppropt Rømme i Løten av skyld 3 huder, og oppsitteren Hans Christophersen fikk tilslaget for 430 rdlr. Skjøtet til ham var datert Fredensborg 10. oktober 1727 og undertegnet av Kongen.

17. juni 1737 ble det holdt skifte på gården Rømme i Løten etter avgangne Klokke ved Løten menighet velagte og forstandige mann salig Hans Christophersen som døde 27. april etterlatende seg hustru Anna Haraldsdatter og følgende barn: Roald 18 år, Christopher 14 år, Anders 10 år, Brynild 16 år, Mari 12 år og Lucie 7 år gammel. Ole Larsen Grindeng påtok seg å være enkens laugverge. Av avdødes frender og pårørende var tilstede Anders Henriksen Kiøs, Gulbrand Halvorsen Stafseng og Thron Larsen Rømme.

Det kan ha sin interesse å se litt på hva gården da hadde av besetning m. v., hvilket framgår av registreringen i boet. Av hester var der en brun fole 5 år taksert for 4 rdlr., et rødt skjut 16 år gammel 2 rd., et hestføll 1 år 1 rd. 3 ort, et do. 2 ort, en gammel hest 2 ort, og desuten var der «en brunn gielck som er bleven fordervet og derfor ikke kan verdsettes til noget». Av «Qvæg och Creature» var der: en rød ko kaldt Marigaas taksert for 3 rd. 1 ort, en do. Fjørros 3 rd., en do. Dyrgeas 3 rd., en do. Littela 2 rd. 3 ort 12 skill., en do. Rene 3 rd., en do. Æblegeas 3 rd., en do. Flekkeros 3 rd., en do. Drive 3 rd. 12 skill., en do. Solgaas 3 rd. 12 skill., en do. Brandgaas 3 rd. 12 skill., en okse 2 rd. 2 ort, en Fjorkalv 1 rd., 1 mindre do. 3 ort, 1 kviekalv Blomkind 1 rd., 1 do. Falmgaas 3 ort, 3 vårkalver a 1 ort 8 skill. tils. 1 rd., 6 ungsauer a 1 ort tils. 1 rd. 2 ort, en voksen purke 3 ort, 3 høstgriser a 1 ort 8 skill. tils. 1 rd., 5 vårgriser a 12 skill. tils. 2 ort 12 skill.

Det kan jo være interessant å sammenligne de daværende priser med nutidens, men man må naturligvis ta i betraktning at datidens verdiansettelse jo måtte være en ganske annen enn vi nå har.

Av bøker hadde klokkeren hatt følgende, som ble registrert i boet: en dansk bibel in octavo 1 rd., Gerners postille 1 rd., Cassenii Bibelske Kierne med Defect 8 skill., Himmelske Herredag 12 skill., Den nye Norske Lovbog 1 rd., Een Svensk Time Viiser 1 rd. Videre er registrert under skiftet de kornvarer som i 1737 er brukt til utsæd på gården Rømme, og dette er såvidt interessant at det skal medtas her. Det er: «20 tønner havre a 1 rd. tils. 20 rdlr., 4 tønner blandkorn a 1 rd. 1 ort tils. 5 rdlr., 4 tønner bygg a 1 rd. 3 ort, tils. 7 rd., et sold erter 1 rd. 16 skill., 1 tønne rug 2 rd.»

Som formyndere for barna ble oppnevnt for Roald — Tron Larsen Rømme, for Christopher og Brynild — Anders Henrichsen Kjøs, for Anders — Henrich Henrichsen Hveen, for Mari — Gunder Erichsen Brandsrud, for Lucie — Jon Rasmusen Houen.

Ved skjøte datert 4. juni 1742 ble gården Østre Rømme solgt av samtlige Hans Christophersens arvinger til enken Anne Haraldsdatter, men ved skjøte av 29. juni samme år solgte hun igjen eiendommen til sønnen Roald Hansen. Denne hadde ikke gården i bruk i mange år, ti allerede

ved skjøte datert 6. februar 1747 solgte han den til kvartermester Hans Knudsen Engelaug for 300 rdlr.

Den sistnevnte solgte imidlertid gården allerede ved skjøte av 21. desember 1751 til Johan Madsen Igulstad for 350 rd. Johan Madsen brukte Rømma til sin død. Ved skjøte datert 5. juli 1787 solgte enken Johanne Embretsdatter gården til sønnen Embret Johansen for 899 rdlr. og fikk føderåd. Føderådskontrakten ble opprettet samme dag som skjøtet. Engebret (eller Embret) Johansen ble i 1777 gift med Mari Erichsdatter Karud.

Ved folketellingen i 1801 bodde følgende personer på Østre Rømma, nemlig Engebret Johansen 45 aar, husbonde, bonde og gaardbruker, Mari Erichsdatter, 39 år, hans kone, Marte Henriksdatter 9 år, konens søsterdatter, Anders Andersen 16 år tjenestegutt, Elen Engebretsdatter 21 år tjenestepike, og Johanne Engebretsdatter 71 år, husbondens mor, føderådskone.

Ved skjøte datert 24. august 1802, tinglest høsttinget for Løten samme år, solgte Engebret Johansen gården Rømma til sin svoger Haagen Eriksen Karud for 1599 rdlr., og tok føderåd for seg og konen. Kjøpesummen skulde avgjøres således at kjøperen skulde innfri selgerens pantobligasjon til Svend Olsen Skramstad og Erik Olsen Finstad av Aamot — stor 800 rdlr. Dessuten skulde 699 rdlr. betales straks, og 100 rdlr. skulde Engebret ha stående i gården så lenge hans mor Johanne Engebretsdatter levde, men mot årlige renters svarelse.

Ved skjøte av 19. oktober 1813 er en ved navn Ole Olsen kommet i besiddelse av gården Rømma. Dette skjøte er imidlertid ikke innført i vedkommende pantebok. Ole Olsen solgte imidlertid Østre Rømma igjen ved skjøte datert 24. mai, tinglest november månedsting 1815 til prostinne Anna Elisabeth Schmidt for 3400 rdlr., og hun tilpliktet seg samtidig å svare det på gården hvilende føderåd til Engebret Johansen og hustru Mari Eriksdatter.

Anne Elisabeth giftet seg med en rittmester Werner Riis som således kom i besiddelse av gården, men han solgte den igjen ved skjøte datert 16. mars 1819 til lensmann Larsen for 400 spdrlr. Denne hadde gården i bruk inntil han ved skjøte dat. 31. januar, tgl. 1. februar 1838, solgte den til sin ettermann i ombudet, lensmann August J. M. Næser for 1600 spdrlr.

Kjøperen ble ved kontrakt av samme dato som skjøtet tilpliktet å svare fhv. lensmann Larsen og hustru Elen Beathe føderåd av årlig verdi 90 rdlr.

Lensmann Næser solgte gården Rømma med Grav og Haugstykket til Ener Gudmundsen Søberg for 3000 spdlr. ved skjøte datert 31. mai tinglest 6. juni 1843.

Rømma gård og dens eiere fra 1843—1931.

Ved GUNNAR SPANGEN.

Gårdens samlede skyld da Ener Søberg overtok den 31. mai 1843 var 9 daler og 50 skilling. Herav faller 4 daler og 79 skilling på hovedgården Rømma lille, 3 daler og 102 skilling på Grav og 104 skilling på Haugstykket.

Vi vet ennå ikke sikkert hvorledes forholdet mellom Rømma og Grav er.

Haugstykket ble av lensmann Næser kjøpt av Halvor Haugen og lagt inn under gården.

I 1860-årene ble disse 3 parseller slått sammen til ett bruk og skyldsatt under ett. Parsellen Rømmabakken som fikk en skyld på 5 skilling, ble særskilt skyldsatt, da den på den tid var skilt fra gården. Rømmabakken var nemlig blitt solgt til Mikkal Kristiansen. Ved skjøte datert og tinglest 19. mars 1867 overdrog han eiendommen til Ener Søberg.

Våren 1880 solgte Ener Søberg gården til sin sønn Gudbrand Søberg for 24,000 kr. + et føderåd som var taksert til å ha en årlig verdi av 420 kr. Skjøte ble først utstedt og tinglest den 5. juli 1882.

I handelen medfulgte uten forhøyelse av kjøpesummen 1 hest, redskap til 1 hest, andel i Løiten Meieri og 1 aksje i Løiten Brænderi. Selgeren skulde holde såkorn, fôr til våronnhester og kost til kjøperens familie og arbeidere inntil avlingen var i hus. For 21 kuer som kjøperen fikk rett til å utta av gårdens besetning, betalte han 1600 kr.

Det kan ha sin interesse å nevne hvad G. Søberg betalte for en del løssøre, som han overtok samtidig med gården: 2 tømmersleder 12 kr., 1

sluffe med drag 8 kr., 4 vedsleder 63 kr., 1 kjelke 1 kr., 2 ploger 32 kr., 1 hyppeplog 16 kr., 1 rulleharv 24 kr., 2 par skakler 6 kr., 1 lesthav 16 kr., 1 labbharv 18 kr., 1 kroktinnharv 15 kr., slådd 4 kr., 3 alredskaper 12 kr., 3 par alskjeker 3 kr., 1 sikksakkharv 32 kr., 1 tjærebutt 3 kr., 1 høvelbenk 8 kr., 1 håndkjerre 6 kr., 1 slipesten 10 kr., 1 bordkjerre 4 kr., 3 stuttkjerrer 36 kr., 1 trillebår 8 kr., 1 dus. birketres stoler 24 kr., 1 gevindbord 6 kr., 1 kjøkkenbord med krakker 6 kr., 2 skiver 6 kr., 6 stoler 4 kr., 1 brunmalt rullebord 4 kr., 3 gulmalte stoler 3 kr., 1 vekkeur 4 kr., 1 hakkelsmaskin samt kornsålene 40 kr., 2 melbøler 6 kr., saltbalj 20 kr., 1 vannkarr i fjøset med ledning samt øvrig inventar 40 kr., 1 slåmaskine med rive 450 kr., 1 skattoll med skjenk 30 kr., 1 dus. river 9,60 kr., 1 håndkvern 4 kr., sengklær i drengestuen 28 kr., 2 sengesteder 8 kr., 1 vedrep (jern) 12,80 kr., fremlenker og baklenker (12 stk.) 6 kr., 1 stokksag 3 kr., 1 par draglær til «Brunens» sele 3 kr., 1 bogring 3 kr., 1 gammel belg 2 kr., 1 stor gryte 6 kr., 1 stor kaffekjel 20 kr., 1 liten skogskjel 2 kr., 1 kobberkasserolle 2 kr., 7 trebunker 3,50 kr., 3 traug 1,50 kr., 1 deignøle 1 kr., 1 ostenoøle 2 kr., 2 avkjølingsåer 10 kr., 1 transportspann (50 l.) 15 kr., 1 do. (40 l.) 10 kr., 1 do. (30 l.) 10 kr., 1 skap 10 kr., 1 gevindbord 6 kr., 17 fag rullegardiner 25,50 kr., 1 speil 12 kr., benkene på Nordsalen 40 kr., 1 smørkjerne 12 kr. og en stor brekktang 3,20 kr.

Gudbrand Søberg solgte i oktober 1910 gården til sin sønn Einar Søberg for 33,000 kr. + føderåd til selgeren og hans hustru så lenge de levet. I handelen medfulgte uten tillegg i kjøpesummen besetning, redskaper, andel i Løiten Meieri, 1 aksje i Løiten Brænderi og 1 aksje i Midtbygdens Damperskelag. Det løsøre som fulgte med var taksert til 17,000 kr.

I henhold til jordloven av 1928 ble to av gårdens husmannsplasser i 1929 solgt unna gården. Rømmabakken av skyld 26 øre, ble solgt til Anton Pedersen for 3414 kr., Hagastuen av skyld 35 øre, ble solgt til Anton Syverinsen for 2350 kr. Begge overtok den 1. januar 1930. De har tinglyst skjøte fra 1931.

Bebyggelsen: Da Niels Larsen ved delingen av Rømma i 1710, overtok den del av gården som senere er kalt østre eller lille Rømma, var det ingen bebyggelse der. Det heter nemlig i et skifte fra 1716 at husene på Niels Larsens del av gården «for ungefær 6 år siden alle er sat paa ny

tomt i døgtig stand», og dette tyder jo bestemt på at det tidligere ingen bebyggelse har vært.

Av skiftet fra 1716 framgår det videre at «stuehuset» var beliggende i øst-vest. Det er antagelig at «stuehuset» er den samme bygning som den nuværende føderådsbygning. Det kan innvendes at beliggenheten også passer på drengestuebygningen og at huset senere er revet. Hertil er å bemerke at plassforholdene i drengestuebygningen i tilfelle må ha vært høyst utilfredsstillende, især når vi erindrer at 2den etasje har vært uinnredet like til den senere tid. Det har også formodningen mot seg at bygningen er revet og erstattet med en ny i løpet av denne forholdsvis korte tid.

Eldre folk som har sett bygningene upanelt, sier at det står for dem, at føderådsbygningen har sett nyest ut. Det kan tyde på at hovedbygningen og drengestuebygningen er gamle bygninger som er blitt revet og gjenoppført på gården. Det fortelles således om hovedbygningen at den har stått i prestegården før den kom til Rømma; men hvorvidt det er noe mer enn løst snakk er ikke brakt på det rene.

I vimpelen på klokketårnet er årstallet 1848 innhogget. Det er matklokken som skriver seg fra det år.

På et bilde fra 1860 sees alle disse 3 bygninger upanelt og umalt. Forøvrig ser hovedbygningen og drengestuebygningen ut omtrent som nå, mens føderådsbygningens utseende er sterkt forandret.

I 1872 ble det oppført nytt fjøs på Rømma. Tømmeret til fjøset var hentet fra Grundsetsbogen i Elverum. I fjøset var det båsrom til 24 kuer. Fjøset står på gården den dag i dag, men er flere ganger blitt utvidet og ominnredet.

Den nordre del av hovedbygningen ble først innredet i 1877—1878. I 1ste etasje fikk man 3 rom. Rommene ble avdelt ved dobbelte panelvegger. Det ble lagt gulver og himlinger, likesom tømmerveggene ble panelt. 13 fag vinduer og 3 dører ble innsatt. En helt ny loddpipe av teglsten ble oppmuret. Endelig ble det i det vestre av de to kammer, man fikk i 1ste etasje, oppmuret en brandmur av teglsten. Det 3dje av rommene i 1ste etasje var spiskammer. På grunn av disse forandringer ble branntaksten på hovedbygningen forhøyet med 1200 kr.

Hovedbygningen ble panelt omkring år 1880. Det kan ikke sikkert sies når det ble gjort; men i 1881 ble branntaksten forhøyet fordi bygningen var blitt oljemalt, og det er da naturlig å anta at den allerede var panelt.

I 1881 ble det gjort store forandringer på og i føderådsbygningen. Den ble gjort noe høyere ved at man la på den noen nye kvarv. På forsiden av huset ble det bygget en veranda som hadde glass på sidene og var åpen foran. Hele bygningen ble panelt og oljemalet utvendig. I røstet på bygningen laget man istand 3 værelser og 3 kleskott. De 4 rom i 1ste etasje ble også forandret en del. Ved branntakst ble husets takst forhøyet med 1800 kr.

En gang i tiden mellom 1881 og 1888 er hovedbygningens kjøkkenkammer blitt delt i to. Vi må her merke oss at kjøkkenet den gang var i den nuværende dagligstue.

I 1890 ble det oppført et nytt stabbur. Samme år ble det også oppsatt nytt grisehus. Grisehuset ble stående på den gamle grisehustomt.

Første gang vi hører om låven er i 1890. Den ble da utvidet 7 meter i søndre og 4 meter i nordre ende. Hvor gammel den eldste del av låven er, vet vi ikke; men den begynner nok nå å bli temmelig gammel. Tilbyggingen i 1890 kostet i alt 1015 kr., og herav var 341 kr. arbeidsomkostninger.

I 1903 ble fjøset reparert og donisert. Da ble også potetbua oppsatt. Den kostet ca. 800 kr.

I 1909 måtte fjøset utvides og ominnredes. Som vi vet, var det før plass til 24 kuer. Etter utvidelsen ble det plass til 39 kuer. Det som ble gjort i 1909, kostet 2650 kr. I forbindelse med fjøset kan nevnes at det et par år tidligere var blitt oppsatt en turnipsbu.

Føderådsbygningen fikk sin nuværende korsform ved en påbygging i 1911. På sørsiden fikk man en helt innelukket veranda.

I 1911 undergikk hovedbygningen på ny en hovedreparasjon og modernisering. Kjøkkenavdelingen med folkestue og spiskammer ble nemlig det år flyttet til bygningens nordre del. Tidligere hadde den nuværende dagligstue vært kjøkken.

Låven ble i 1913 utvidet ved et tilbygg på 17 m i søndre ende. Fjøs

og låve ble nå stående i vinkel, slik at 5 m av fjøset kom under samme tak som låvens søndre del.

Samme år ble det oppført nytt vogn- og vedskur. En del senere, i 1914, ble stallen ominnredet og oppusset.

Ved ominnredningen av hovedbygningens nordre del i 1877—1878 fikk man, som vi vet, en stor sal i annen etasje. Den ble i 1916 delt, så man fikk 2 rom.

Det elektriske lys ble innlagt i 1917. Den elektriske kraft benyttes nå bl. a. til å pumpe vann direkte fra elva og opp til gården. Vannledningen (ca. 300 m) fra elva og opp ble lagt i 1922.

I 1922 ble det atter gjort noen forandringer i hovedbygningen. Gangen ble ombygget, og i forbindelse med det ble det på forsiden av huset bygget en entré. Svingtrappen og badet ble også innlagt i 1922.

Større dyrket areal og mer intensiv drift forårsaket at man i 1928, på grunn av plassmangel, atter utvidet låve og fjøs. Låven fikk et tilbygg østover på 12×14 m. Fjøset ble utvidet østover med 12 båser.

Den siste forandring i gårdens bebyggelse er at potetbua i 1929 ble gjort dobbelt så stor som den var tidligere, samtidig med at den oppførtes i 3 etasjer.

Til slutt kan nevnes at alléen opp til gården er plantet i 1921.

Branntakster: I 1878 var den samlede takst på alle gårdens hus 20,800 kr. I 1903 er den steget til 36,020 kr. Det vesentlige av stigningen skyldes vel de forandringer og forbedringer som er gjort i mellomtiden. I 1914 er taksten 48,850 kr. Også i dette tidsrom er vel forbedringer og forandringer den vesentligste grunn til stigningen. Etter 1914 kommer en periode med sterkt stigende priser, og som følge herav blir takstene forhøyet ikke så lite. I 1928 ble takstene litt nedsatt og er nå 161,620 kr.

Jordbruket: Det har ikke vært mulig å få noen sikre opplysninger om tiden før 1866. I det nevnte år ble gården kartlagt av Gudbrand Søberg. Av kartet ser vi at det den gang var 146 mål og 36 ruter dyrket åker, 31 mål og 13 ruter tørr eng, 103 mål og 38 ruter myr, 5 mål og 15 ruter gårds plass og huser, 2 mål og 2 ruter hage, 5 mål og 8 ruter veger i dyrket mark, 43 mål og 25 ruter husmannsplasser, 52 mål og 44 ruter havnegang og 165 mål og 37 ruter skog og havnegang.

En del av det som på kartet er betegnet som dyrket åker, må senere være blitt utlagt, da noen av de jorder er blitt oppdyrket i G. Søbergs brukstid også. At en del av den dyrkede åker er blitt utlagt, skyldes muligens de dårlige kornpriser i 1860—1870-årene.

Av kartet sees at det var en masse åpne grøfter på Rømma. I denne forbindelse kan nevnes at Ener Søberg grøftet meget i sin tid, og han var den første, iallfall i den del av bygden, som grøftet skogen sin.

Åpne grøfter var den gang det mest alminnelige, men det bruktes også en del lukkede stengrøfter. På Rømma var det således begge deler i Ener Søbergs tid. Kartet fra 1866 viser at det var mange åpne grøfter i gårdens myrer. Myrene fra Grav og oppover mot gården er grøftet og jordkjørt av Ener Søberg. Før han la dem under kultur vokste det multe på dem.

I 1668 sies det om Rømma at gården er frostlendt. Det er ikke tilfelle nå, da både Rømma og de tilstøtende gårder er godt grøftet.

Det er nå bare én åpen grøft igjen på gården. De lukkede grøfter er blitt mer og mer alminnelige. Det skyldes vel for en stor del den store anvendelse som maskinene har fått i moderne landbruk.

Maskinene gjorde sin entre i landbruket her på Hedemarken i Ener Søbergs tid. Det var riktignok ikke så svært alminnelig med maskiner da, men Ener Søberg var av de første herover som skaffet seg moderne maskiner. Han hadde således slåmaskine og hesterive. Slåmaskinen skal være kommet til Rømma omkring 1870. En del år senere begynte man å bruke dampmaskine ved treskingen. Før man fikk dampmaskine, brukte man hestevandring. Treskingen ved hjelp av dampmaskine krevde stor hjelp. På Rømma brukte 18 personer å være med. Fra 1917 har man eget elektrisk treskeverk på gården.

I maskinenes første tid var det svært alminnelig at flere slo seg sammen om å kjøpe en maskin, især når det var en maskin som ble forholdsvis lite brukt. Det var således 8 gårder som hadde del i den gressfrømaskin som Rømma var medeier i.

I forbindelse med maskinene kan nevnes at Ener Søberg eide en halvpart av et sagbruk som stod på nabogården Spangen.

Det dyrkes selvsagt meget mer på Rømma nå enn i Ener Søbergs tid.

For det første er det dyrkede areal nå meget større, og for det annet er driftsmåten blitt mer intensiv med tiden.

Ener Søberg, som var ansett for å være en meget dyktig gårdbruker, drev ensidig, d. v. s. en del av gården var vesentlig eng, en annen del vesentlig åpen åker. Den nå alminnelig brukte vekslebruksmetode ansees for å være bedre. G. Søberg gikk over til den. Han brukte forskjellig omløpstid på den del av gården som ligger i nord for gården, og den del som ligger i syd for gården. På den nordre del brukte han 9-årig omløp, og omløpet var: 3 år eng, havre, poteter, bygg, havre (eller erter), brakk og rug. På den søndre del var omløpet 6- og 7-årig og uten brakk. Isåing av grasfrø fikk man således for det meste i rug og bygg. Det var meget av den grunn at man forholdsvis lenge enten meiet eller skar med hånden rugen og bygget. Man var nemlig redd for å ødelegge grasroten. Einar Søberg brukte mest 7-årig omløp.

I 1880-årene begynte G. Søberg å bruke kunstgjødsel. Bønmel var den første kunstgjødsel man brukte herover. Litt senere begynte man også å bruke thomasfosfat. Så kom kainitten, og til sist Chilesalpeter og kali. Den økede bruk av kunstgjødsel i den senere tid har bidratt meget til å øke avkastningen.

Vi har tidligere nevnt at det dyrkede areal er blitt betydelig øket siden Ener Søberg drev gården. Mest er det blitt dyrket i G. Søbereg brukstid. I 1894 og 1897 grov noen svensker åker på Rømma. I 1894 grov de 17 mål og 49 ruter, i 1897 grov de 3 mål og 54 ruter og rothogg 18 mål og 5 ruter. I 1902 grov Martinius Skramstadstuen 10 mål og 32 ruter og rothogg 6 mål og 37 ruter. Året etter grov han 4 mål og 18 ruter. Det er antagelig den åker som Ener Søberg la ut, som er blitt rothogget av disse karene. Tilsammen har de altså gravet og rothogget ca. 55 tiårsmål. Den pris som ble betalt lå mellom 56 og 60 kr. pr. hedemarks-mål. Svenskene tok også en del grøft på gården. I 1894 ble det tatt 184 $\frac{3}{4}$ stenger stengrøft. Prisen var fra 1,25 til 4 kr. pr. stang når de fylte grøften, og 70 øre pr. stang når det bare var graving.

Også i Einar Søbereg brukstid er det blitt oppdyrket en del åker. Alt i alt har han gravet 16 mål. Prisen har ligget mellom 168 og 336 kr. pr. mål.

Ved grøfting av myr har man i de senere år brukt trelurer istedet for sten.

De alminnelige kulturvekster på gården har fra gammelt av vært rug, bygg, havre og poteter. Turnipsdyrking begynte man med omkring 1890. G. Søberg brukte å ha en 7—8 opp til 10 mål turnips. Nå dyrkes det meget mer turnips. Det alminnelige er en 15—20 mål. Av andre nye rotvekster som dyrkes på Rømma, kan nevnes formargkål og kålrot. Det er dog først i de senere år at man har dyrket en del av disse rotvekster. Einar Søberg forsøkte også å dyrke sukkerroer et år (i 1928), men det lønnet seg ikke. Siden 1927 har man dyrket hvete.

I 1919 anla man kuturbeite i havnehagen. Senere har man utvidet beitet, og i 1931 var ca. 70 mål utlagt til kulturbeite. Heri er innbefattet ca. 20 mål av havningen som ble ryddet i G. Søbergs tid.

Husdyrbruk: Hvorledes husdyrbruket på Rømma var i Ener Søbergs tid har vi lite rede på. Vi vet at han i 1872 bygget fjøs med plass til 24 kuer. Han har ganske sikkert hatt fullt fjøs i alminnelighet. I alle fall fikk G. Søberg, da han kjøpte gården i 1880 rett til å velge ut 21 kuer av besetningen, og hvis det da ikke var 24 kuer på fjøset, kunde det ikke bli meget å velge mellom.

G. Søberg skaffet plass til en 27—28 kuer på fjøset. Mens besetningen tidligere hadde vært av en stedegen rase, begynte han med telemarksfe. Han kjøpte flere ganger kuer direkte fra Telemark. I 1909 ble fjøset utvidet, så det ble plass til 39 kuer, og ved gårdhandlen i 1910 medfulgte en besetning på 35 kuer.

I 1922 gikk Einar Søberg over fra Telemarksfe til rødkollfe. Besetningen er etter den siste utvidelse av fjøset øket til 47 storfe.

Kraftfor begynte man å bruke i G. Søbergs tid. Kraftforet har nok bidratt til å øke melkemengden. Fra 1896 til 1903 steg den fra ca. 33,000 kg til ca. 42,000 kg. Melkeprisen svinget i denne periode mellom 7,5 og 9,4 øre pr. kg. I de følgende 10 år steg melkemengden til ca. 56,000 kg. Melkeprisen svinget da mellom 8,6 og 12 øre pr. kg. Den høyeste melkemengde hadde man i 1929, da man leverte 64,351 kg til meieriet.

G. Søberg brukte å ha 5 hester. Det har man på gården nå og. I 1927 kjøpte Einar Søberg traktor, og den avlaster hesteholdet ikke så lite.

Det er bare fjøsdriften som, iallfall i den senere tid, har vært drevet i noen større målestokk. Avl av sau og gris samt eggproduksjon er drevet i mindre målestokk, vesentlig til dekning av gårdens eget behov. Fra 1928 er grisavl øket litt. Man oppdretter og gjøder nu ca. 20 griser i året.

Gården har sætterrett på Gitvola, men den er ikke benyttet siden 1895. På grunn av at gårdens seterhus var forfalne, lå man de siste årene sammen med Rømme vestre.

Underbruk: På Rømme har det i alt vært 5 underbruk, nemlig Grav, Rømmabakken, Hagastuen, Rømmastuen og Lillevold.

Grav har opprinnelig vært et selvstendig bruk. Det lå under Rømme i 1688. Hvorledes det ble med Grav da gården deltes i 1710, vites ikke; og det hviler et slør over Gravs historie like til 1843, da Ener Søberg overtok Rømme lille, Grav og Haugstykket. Grav berøres av et skjøte, tinglest 1. juli 1837 (datert 19. juli 1836); men vi vet ikke hva det skjøte egentlig går ut på.

Grav har vært forholdsvis stort. I 1860-årene, da det ble slått sammen med Rømme lille og Haugstykket til ett bruk, var skylden 3 daler og 102 skilling.

I den senere tid har bruket vært bortforpaktet. Nå bor en av gårdens arbeidere der.

Stuebygningen på Grav er oppført i 1888. Samtidig ble låven reparert og forandret.

Rømmabakken har i sin tid vært skilt fra gården, men atskillelsen var ikke av lang varighet. Ved skjøte, datert og tinglest 19. mars 1867 overdrog Mikkal Kristiansen eiendommen til Ener Søberg, og plassen var atter forenet med gården.

Samme dag som skjøtet fra M. Kristiansen til Ener Søberg ble utstedt og tinglest, ble det opprettet og tinglest en husmannskontrakt hvorved Ener Søberg bortfestet Rømmabakken til Mikkal Kristiansen og hustru på begges livstid. Etter gjensidig overenskomst ble kontrakten hevet den 24. september 1894. Samtidig kjøpte G. Søberg samtlige de på eiendommen værende hus av M. Kristiansen for 600 kr.

I januar 1905 ble plassen bortforpaktet til Anton Pedersen. Samtidig kjøpte han husene på plassen. I henhold til jordloven av 1928 krevde

han i 1929 å få kjøpt eiendommen. Han påberopte seg sin hustrus slekt-skap med Mikkal Kristiansen. Han fikk også kjøpt eiendommen for 3414 kr. Han overtok 1. januar 1930, og har tinglest skjøte fra 1931.

Hagastuen ble i oktober 1872 bortfestet til Ole Knudsen og hustru Juliane på begges livstid. I januar 1899 ble plassen bortfestet til Anton Syverinsen og hustru Petronelle på begges livstid. Syverinsen overtok samtidig husene. Imidlertid krevet Syverinsen i 1929 i henhold til jord-loven av 1928 å få kjøpt plassen. Han påberopte seg sin hustrus slekt-skap med Ole Knudsen (datter). Han betalte 2350 kr. for eiendommen. Han overtok 1. januar 1930, og har tinglest skjøte fra 1931.

Mens Rømmabakken og Hagastuen i tiden før de ble solgt var bort-forpaktet, var Rømmastuen helt til 1924 bortfestet på husmannsvilkår. Vilkårene sees av følgende husmannskontrakt fra 1923:

Undertegnede Einar S. Søberg erkjenner herved å ha overdratt til Hjalmar Herberg bruken og beboelsen av plassen Rømmæie under østre Rømmen på følgende vilkår:

1. I avgift av plassen svares 15 kr. pr. mnd., og erlegges innen hver måneds utgang.

2. Husmannen er forpliktet til å arbeide på gården eller annet anvist sted etter tilsigelse, mot en daglønn om sommeren kr. 4, fire kroner, og om vinteren kr. 3, tre kroner, samt kost hos husbonden. Sommeren regnes fra 14. april til 14. oktober og vinteren fra 14. oktober til 14. april.

3. Til utførelse av våronnarbeide på plassen samt annet jordarbeide erholdes hest med redskap fra gården uten betaling, og til hjemkjøring av ved til fornøden brenne erholdes hester mot en betaling av 80 øre, otti øre, pr. lass fra almenningens såkalte fredede del, hvorfra husmannen kan påregne å erholde seg tildelt inntil 16 reis av den gården tilfalne ved for samme pris.

4. Plassen må ikke forringes på huse eller jordvei likesom gjerdene om plassen må holdes i forsvarlig stand mot at fornødne materialer avgis på gården. Høy og halm må ikke fraføres plassen, heller ikke gjødsel. Den gjødsel som finnes på plassen ved fratredelsen, følger plassen.

5. I tilfelle fraflyttelse forbeholdes gjensidig lovlig opsigelsesfrist. Forøvrigt henvises til lov om husmannsvesenet av 24. sept. 1851.

6. Nærværende kontrakt trer i kraft 14. april 1923.

Ved gjensidig overenskomst ble denne kontrakt oppsagt i oktober 1923. Plassen ble utlagt og husene revet i 1924. Den er, som vi har sett, kalt både Rømmenstuen og Rømmæie.

Felles for Rømmabakken, Hagastuen og Rømmæie er det at man ikke vet fra hvilken tid de stammer. De er antagelig fra først av overlatt gårdens arbeidere til bruk og bolig. De er alle sammen utvidet etter 1866.

Lillevold ble opprettet i 1906. Edvard Hansen, forhenværende husmann på gården, forpaktet da 2 mål av Rømma. Edvard Hansen overdrog i 1913 bruken av Lillevold til Herman Hansen som igjen overdrog forpaktningkontrakten til Einar Søberg i 1923. Samtidig overdrog han husene på eiendommen til Einar Søberg for 1250 kr. Lillevold brukes nå som innerstbolig.

Brukere av gården Rømma etter utskillelsen 1710, da hovedbølet ble delt mellom Lars Mikkelsens to sønner Tron og Nils.

Bygsel.

1. Nils Larsen	1710—1716.		
2. Do. enke Kirsti Trondsdatter	1716—1717.		
3. Klokker Hans Christophersen	1717—1720.		
Klokker Hans Christophersen	1720—1742.	Kjøpesum	430 rdlr.
4. Sønn Roald Hansen	1742—1747.		
5. Kvartermester Hans Knudsen			
Engelaug	1747—1751.	—	300 —
6. Johan Madsen Igulstad	1751—1787.	—	350 —
7. Sønn Embret Johansen	1787—1802.	—	899 —
9. Svoger Haagen Eriksen Karud	1802—1813.	—	1599 —
9. Ole Olsen	1813—1815.		
10. Prostinne Anne Elisabeth Schmidt	1815—1819.	—	3400 —
senere gift med rittmester Werner Riis.			
11. Lensmann Larsen	1819—1838.	—	400 Sp.dl.
12. Lensmann August Næser	1838—1843.	—	1600 —
13. Ener Søberg	1843—1880.	—	3000 —
14. Gudbrand Søberg	1880—1910.	—	23,000 kr.
15. Einar S. Søberg	1910—	—	33,000 —

Ovenstående er sommeren 1931 nedskrevet av Gunnar Spangen på grunnlag av branntakstutskrifter, gamle dokumenter og optegnelser.

INNHold

	Side
Innledning	5
Slektstavle	13
Sigstadslekten	27
Grøttingslekten	32
Hallslekten	34
Amundsenslekten	35
Olsenslekten	35
Litt om slektens liv og levnet:	
På gården nedre Bolstad, Åmot	39
På gården øvre Bjørnstad, Åmot	49
På gården Søberg, Elverum	67
På gården Storhof, Elverum	70
På gården østre Rømme, Løten	77
Østre Rømme og dens eiere	101

